

Tyrimo užsakovas: LR Švietimo ir mokslo ministerija

UŽSIENIO KALBŲ MOKYMAS PRADINĖSE KLASĖSE

Tyrimo ataskaita

Tyrimo grupės vadovė:

doc.dr. Tatjana Bulajeva

2005 Vilnius

UŽSIENIO KALBŲ MOKYMAS PRADINĖSE KLASĖSE

2005 m. ataskaita

Užsakovas: Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija

Atlikėjas: tikslinė tyrimo grupė,
vadovė doc. dr. Tatjana Bulajeva, VU
Tel: +370 699 98 153
El. paštas: tatjanab@delfi.lt

**Tyrimą atliko ir
ataskaitą rengė:** doc. dr. Tatjana Bulajeva, tyrėjų komandos vadovė, VU
Filosofijos fakulteto Edukologijos katedra
doc. dr. Meilutė Ramonienė,
VU Filologijos fakulteto Lituanistinių studijų katedra
doc. dr. Diana Šileikaitė,
VU Filologijos fakulteto Vokiečių filologijos katedra
dakt. Nida Burneikaitė,
VU Filologijos fakulteto Anglų filologijos katedra

Ataskaita pateikta: 2005 m. gruodžio mėn.

Turinys

Anotacija	4
Pratarmė	5
1. Įvadas: Tyrimo pristatymas.....	6
1.1. Tyrimo problema	6
1.2. Tyrimo tikslai ir uždaviniai	6
1.3. Tyrimo metodai, informacijos rinkimo ir analizės procedūros.....	7
1.4. Tiriamųjų imtis ir atranka	8
1.5. Tyrimo instrumentarijus	10
2. Užsienio kalbų mokymo politika ir praktika Europoje	11
2.1. Užsienio kalbos mokymosi pradžios ankstinimas	11
2.2. Dviejų užsienio kalbų mokymasis	12
2.3. Privalomo užsienio kalbos mokymo trukmės kaita	14
2.4. Moksleivių, besimokančių užsienio kalbos/-ų, skaičiaus kaita	15
2.5. Anglų kalbos populiarumas ir vieta ES šalių pradinio ugdymo pakopoje.....	15
2.6. Privalomosios ir kitų užsienio kalbų mokymo situacija ES šalyse.....	18
2.7. Užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, rengimas ir kvalifikacija	19
3. Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse būklė.....	22
3.1. Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo santykis	22
3.2. Pradinių klasių komplektų skaičius	24
3.3. Mokyklose siūlomos užsienio kalbos	25
3.4. Besimokančiųjų skaičius pagal užsienio kalbas	26
3.5. Užsienio kalbos mokymo organizavimas pradinėse klasėse	27
3.5.1. <i>Klasių skaidymas į grupes</i>	27
3.5.2. <i>Ankstyvajam užsienio kalbų mokymui skiriamas valandų skaičius</i>	28
3.6. Užsienio kalbų mokytojų skaičius, amžius, išsilavinimas ir kvalifikacija	29
3.7. Moksleivių tėvų nuomonė dėl užsienio kalbų mokytojų kvalifikacijos ir mokymo kokybės ..	31
4. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo poreikis ir prieinamumas.....	32
4.1. Užsienio kalbos pasirinkimo galimybė.....	32
4.2. Tęstinumo užtikrinimas	33
4.3. Esama materialinė bazė ir aprūpinimas mokymo(si) priemonėmis.....	34
5. Visuomenės ir įvairių švietimo bendruomenės grupių nuomonė dėl privalomo užsienio kalbų mokymo paankstinimo	36
5.1. Pradinių klasių moksleivių tėvų apklausos rezultatai	36
5.2. Pradinių klasių mokytojų apklausos rezultatai	44
5.3. Užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, apklausos rezultatai	51
5.4. Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse, apklausos rezultatai	61
5.5. Užsienio kalbų ir pradinio ugdymo ekspertų nuomonė	64
6. Išteklų problemos, susijusios su privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimu	74
6.1. Žmogiškieji ištekliai	74
6.2. Materialieji ištekliai	76
7. Išvados	78
8. Rekomendacijos	84
Literatūra	87
Priedai.....	88
1. Priedas. Mokyklos, dalyvavusios tyrime	88
2. Priedas. Tiriamųjų imties formavimo kriterijai	92
3. Priedas. Anketa pradinių klasių moksleivių tėvams	98
4. Priedas. Anketa pradinių klasių ir užsienio kalbų mokytojams	100
5. Priedas. Anketa ekspertams	102
6. Priedas. Eurydice duomenys apie užsienio kalbų mokymą Europoje	106

Anotacija

Šioje ataskaitoje pateikiami LR ŠMM inicijuoto ir 2005 m. rugsėjo - lapkričio mėn. VU tyrėjų grupės (vadovė doc. dr. Tatjana Bulajeva) atlikto tyrimo rezultatai.

Siekta ištirti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo situaciją Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse. Tyrimo tikslui pasiekti buvo suformuluoti šie **tyrimo uždaviniai**: 1) išanalizuoti užsienio kalbų mokymo politiką ir praktiką Europos Sąjungos šalyse; 2) ištirti privalomo (nuo 4 klasės) ir ankstyvojo (nuo 2-3 klasės) užsienio kalbos mokymo pradinio ugdymo pakopoje būklę; 3) įvertinti mokyklų galimybes (žmonių ir materialiuosius išteklius) pradėti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą; 4) išanalizuoti ankstyvojo užsienio kalbos mokymosi poreikį; 5) ištirti įvairių švietimo bendruomenės grupių nuomones dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą; 6) nustatyti, kokių išteklių pareikalautų privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimas pradinėse klasėse.

Tyrime taikyti metodai: kokybinė užsienio kalbų mokymą (ES ir Lietuvoje) reglamentuojančių dokumentų ir mokslinės literatūros analizė; kokybinė įvairių Europos Sąjungos šalių duomenų, atspindinčių bendrą ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo situaciją ES šalyse, metaanalizė. Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo pradinėse klasėse situacijai Lietuvoje ištirti taikyti apklausos raštu ir ekspertų apklausos metodai. Atliekant statistinę duomenų analizę naudota SPSS programinė įranga.

Formuojant tiriamųjų imtį, taikyta kokybinė tikslinė kriterijų imties atranka generalinės aibės atžvilgiu. Imties kvotos proporcingai atstovauja visoms Lietuvos savivaldybėms. Tyrime dalyvavo 126 įvairių tipų Lietuvos mokyklos, turinčios ankstyvąjį (privalomą ir laisvai pasirenkamą) užsienio kalbų mokymą, pradinių klasių mokytojai (551), moksleivių tėvai (1002), pradinėse klasėse dirbantys užsienio kalbų mokytojai (382), mokyklos vadovai, kuruojantys užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse (126), pradinio ugdymo ir užsienio kalbų ekspertai (25).

Tyrimo rezultatai leido apibendrinti ES ankstyvojo užsienio kalbų mokymo politiką ir praktiką, išryškinti ankstyvojo kalbų mokymosi situaciją Lietuvoje ir įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūrį į galimą privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą.

Suformuluotos išvados ir rekomendacijos leis švietimo politikams rasti sprendimus dėl užsienio kalbų mokymo pradinėse klasėse optimizavimo ir apsispręsti dėl privalomo užsienio kalbų mokymo ankstinimo.

Tyrimo ataskaitos apimtis - 114 puslapių, ją sudaro anotacija, pratarmė, 8 skyriai, naudotos literatūros sąrašas ir 6 priedai.

Pratarmė

Tyrimo grupė **nuoširdžiai dėkoja visiems**, padėjusiems atlikti tyrimą:

pradinių klasių moksleivių tėvams, pradinių klasių ir užsienio kalbų mokytojams, mokyklų vadovams, kuruojantiems ankstyvąjį ir privalomąjį užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse bei pradinio ugdymo ir užsienio kalbų ekspertams, pildžiusiems anketas ir pareiškusiems savo nuomonę dėl privalomo užsienio kalbų mokymo paankstinimo;

ŠMM, rajonų ir miestų savivaldybių švietimo padalinių darbuotojams ir vedėjams, padėjusiems platinti anketas;

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros magistrantūros pirmojo ir antrojo kurso studentams, padėjusiems rinkti ir apdoroti tyrimo medžiagą.

Tyrimo grupės vardu:

doc. dr. Tatjana Bulajeva

VU Filosofijos fakulteto Edukologijos katedros docentė

1. Įvadas: Tyrimo pristatymas

1.1. *Tyrimo problema*

Tyrimo problema. Lietuvai tapus ES nare, užsienio kalbų, vartojamų Europos Sąjungos erdvėje, mokėjimas tapo labai aktuali ir svarbiu veiksmu, nuo kurio priklauso įvairių Lietuvos gyventojų grupių galimybės efektyviai integruotis į Europos švietimo, ekonominę, socialinę kultūrinę ir visuomeninę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų ES šalių piliečiais, konkuruoti darbo rinkoje.

Europos Tarybos suformuluotos pagrindinės kalbų politikos nuostatos siekia išsaugoti Europos šalių kalbinę įvairovę ir skatina ES piliečius mokytis užsienio kalbų. Ši ES kalbų politikos nuostata yra užfiksuota ir Lietuvos švietimo strateginėse nuostatose (2003-2012). Siekiama, kad kiekvienas pilietis, be gimtosios kalbos, mokėtų dar 2-3 užsienio kalbas. Siekiant šias nuostatas įgyvendinti daugelyje Europos valstybių užsienio kalbų mokymas pradedamas gana anksti, dar pradinėse klasėse. Lietuvoje ankstyvasis kalbų mokymas (2-3 klasėse) nėra privalomas. Pirmosios užsienio kalbos (anglų, prancūzų, vokiečių) privalomai pradedama mokyti ketvirtoje pradinės mokyklos klasėje, o antrosios užsienio kalbos – šeštoje klasėje. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai taip pat turi galimybę mokytis ir trečiosios užsienio kalbos. Kai kurios Lietuvos mokyklos šiuo metu, tęsdamos anksčiau pradėtą tradiciją, reaguodamos į pokyčius ar atsižvelgdamos į tėvų norą, pradeda ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą.

Kaip rodo visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenys, tik 17 proc. šalies gyventojų teigia galintys susikalbėti anglų kalba, 8 proc. – vokiečių kalba ir 2 proc. – prancūzų kalba. Tokia situacija yra nepatenkinama ir skatina aiškintis egzistuojančias užsienio kalbų mokymo(-si) problemas ir ieškoti būdų, užtikrinančių lygias visų moksleivių galimybes mokytis kalbų. Kalbų mokymuisi ypač svarbus yra pradinis kalbų mokymo etapas, kuriame formuojami pagrindiniai kalbų mokymosi įgūdžiai, lemiantys tolesnio kalbų mokymosi sėkmę.

1.2. *Tyrimo tikslai ir uždaviniai*

Atlikto **tyrimo tikslas** – ištirti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo situaciją pradinėse klasėse.

Tyrimo rezultatai leido apibendrinti ES ankstyvojo užsienio kalbų mokymo politiką ir praktiką, išryškinti ankstyvojo kalbų mokymosi situaciją Lietuvoje ir įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūrį į galimą privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą. Tai galėtų padėti švietimo politikams rasti sprendimus, kaip pagerinti užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, nuspręsti, ar tikslinga įvesti privalomą ankstyvą užsienio kalbos(-ų) mokymą Lietuvoje.

Siekiant pagrindinio tikslo, buvo iškelti tokie **tyrimo uždaviniai**:

- 1. Išanalizuoti užsienio kalbų mokymo politiką ir praktiką Europos Sąjungos šalyse** (kuriose klasėse pradedama mokyti užsienio kalbą, ar sudaromos galimybės pasirinkti kalbą, nuo kada ir kokių užsienio kalbų mokymasis yra privalomas, kiek užsienio kalbų mokomasi bendrojo lavinimo mokyklose, kokia kalbų mokymosi situacija pradinėse klasėse, kokie reikalavimai yra keliami mokytojų kvalifikacijai).
- 2. Ištirti privalomo (4 kl.) ir ankstyvojo (2-3 kl.) užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse būklę** (miesto/kaimo mokyklų, klasių komplektų, besimokančiųjų skaičius; kokių kalbų mokoma; galimybė pasirinkti kalbą, klasių skaidymas į grupes; privalomo ir laisvai pasirenkamo užsienio kalbos mokymo santykis, valandų skaičius, mokymo perimamumas; pasiekimų/kokybės vertinimas)
- 3. Įvertinti mokyklų galimybes (žmonių ir materialiuosius išteklius) pradėti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą.**
- 4. Išanalizuoti ankstyvojo užsienio kalbos mokymosi poreikį** (prieinamumas, kalbos pasirinkimo galimybė, tęstinumo užtikrinimas; koku mastu poreikis yra tenkinamas, jei ne, kokios priežastys).
- 5. Ištirti įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūrį (interesų grupių nuomones) į privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą** (privaloma anglų kalba ar laisvas kalbos pasirinkimas, galimybė pasirinkti norimą I, II, III kalbą; ar būtina atsižvelgti į mokyklos galimybes, kokie turimi ištekliai dėstyti vieną ar kitą kalbą).
- 6. Nustatyti, kokių išteklių pareikalautų privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimas pradinėse klasėse** (jeigu privaloma viena/anglų k.; jeigu laisvas kalbų pasirinkimas; jei laipsniškas ankstinimas).

1.3. Tyrimo metodai, informacijos rinkimo ir analizės procedūros

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį taikyti šie metodai:

- Kokybinė užsienio kalbų mokymą (ES ir Lietuvoje) reglamentuojančių dokumentų ir mokslinės literatūros analizė.
- Kokybinė įvairių Europos Sąjungos šalių duomenų, atspindinčių bendrą ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo situaciją ES šalyse, metaanalizė.

Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo pradinėse klasėse situacijai Lietuvoje ištirti taikyti šie metodai:

- Apklausos raštu metodas taikytas apklausiant įvairių švietimo bendruomenę reprezentuojančių grupių (interesų grupių) atstovus (pradinių klasių pedagogus, moksleivių tėvus).
- Ekspertų apklausos metodas. Ekspertais šiame tyrime yra laikomi užsienio kalbų ir pradinio ugdymo specialistai: mokyklų mokytojai ir vadovai, kuruojantys ankstyvą ir privalomą užsienio kalbų mokymą; kolegijų ir universitetų dėstytojai, Švietimo plėtotės centro ir kitų švietimo įstaigų specialistai bei nepriklausomi ekspertai.
- Statistinė duomenų analizė. Jai atlikti buvo naudojama SPSS kompiuterinės programos 12 versija. Buvo skaičiuojami atskirų respondentų grupių nuomonių parametrų procentiniai dažniai ir taikomos kitos standartinės statistinių duomenų analizės procedūros.

1.4. Tiriamųjų imtis ir atranka

Reprezentatyviam tyrimui atlikti planuota apklausti tiriamuosius iš 150 mokyklų. Kaip rodo tyrimų patirtis, neretai kyla problemų dėl anketų grįžtamumo, todėl nutarta išsiųsti anketas į 160 mokyklų (žr. 1 priedą). Tiriamųjų kontingentą sudarė šios imtys:

- pradinių klasių mokytojai,
- užsienio kalbų mokytojai, dirbantys pradinėse klasėse,
- mokyklų vadovai, kuruojantys užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse,
- pradinių klasių moksleivių tėvai.

Apklausta 2086 respondentai: 1002 pradinių klasių moksleivių tėvai, 551 pradinių klasių mokytojas, 382 užsienio kalbas pradinėse klasėse dėstantys pedagogai, 126 užsienio kalbas kuruojantys mokyklų vadovai ir 25 ekspertai.

Formuojant tiriamųjų imtį, analizuoti duomenys pateikti Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS)¹ bei Švietimo valdymo informacinės sistemos (SVIS)² duomenų bazėse. Atsižvelgiant į tyrimo problemą, tikslą ir uždavinius bei siekiant užtikrinti imties reprezentatyvumą (su 5 proc. paklaida), respondentų atrankai taikyta kokybinė tikslinė kriterijų imties generalinės aibės atžvilgiu atranka. Imties kvotos (pradinių klasių mokytojų ir moksleivių tėvų) sudarytos taip, kad būtų proporcingai atstovaujama visoms Lietuvos savivaldybėms. Imtis formuota taip, kad į ją patektų įvairių tipų, didmiesčių, miesto ir kaimo mokyklos, vykdančios ankstyvąjį ir privalomą užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse. Norint užtikrinti tiriamųjų imties reprezentatyvumą, formuojant imtį vadovautasi keletu kriterijų (žr. 2 priedą):

¹ <http://www.aikos.smm.lt/>

² <http://www.svis.smm.lt/>

➤ **Moksleivių skaičius atskirose savivaldybėse**

Išanalizavus bendrojo lavinimo mokyklų pradinį klasių moksleivių, besimokančių I užsienio kalbos, skaičių visose 60 savivaldybių, paaiškėjo, kad mokyklų tinklas nėra optimalus, pvz., Alytaus savivaldybėje yra 14 mokyklų, kuriose mokosi 3,2 proc. mokinių, o Jonavos r. ar Šiaulių r. – po 26 mokyklas, kurias lanko po 1,9 proc. mokinių (žr. 2 priedo 1 lentelę). Šalčininkų r. yra 26 mokyklos kur mokosi tik 0,6 proc. visų moksleivių, Vilniaus r. – 58 mokyklos ir 1,7 proc. moksleivių, tačiau to priežastis yra tautinių mažumų mokyklos, kurių dauguma susitelkusi Pietryčių Lietuvoje. Kad tiriamųjų imtis tinkamai reprezentuotų generalinę aibę, vienas pagrindinių tiriamųjų atrankos kriterijų yra ne mokyklų skaičius, o **moksleivių skaičius savivaldybėse**. Iš savivaldybių, kuriuose yra daugiau moksleivių, atrinkta daugiau tiriamųjų.

➤ **Mokyklos tipas**

Tiriamųjų imtis formuota taip, kad į imtį patektų įvairių mokyklų tipų (t.y. mokyklų-darželių, pradinį, pagrindinių, vidurinių ir kt. mokyklų) atstovų. atsižvelgta ir į tai, kiek vieno ar kito tipo mokyklų šiuo metu yra Lietuvos mastu (žr. 2 priedo 2 lent.). Kadangi tiriamas užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse, jaunimo ir suaugusiųjų mokyklos bei konservatorijos į imtį nepateko.

Kad tiriamųjų imtis tinkamai reprezentuotų generalinę aibę, atrenkant mokyklas, laikytasi procentinio santykio tarp 1-5 mokyklų tipų (žr. 2 priedo 1 pav.).

➤ **Mokymo kalba**

Išanalizavus Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų pasiskirstymą pagal mokymo kalbas, paaiškėjo, kad 8 proc. sudaro tautinių mažumų mokyklos, o 4 proc. - mišriosios, kuriose viena iš mokomųjų kalbų yra lietuvių (žr. 2 priedo 2 pav.).

Kadangi mokyklų tinklas, kaip minėta anksčiau, nėra optimalus, taip pat buvo išnagrinėtas pradinį klasių moksleivių skirstymas pagal mokomąsias kalbas (žr. 2 priedo 3 lent.).

Apskaičiavus moksleivių skirstymą pagal mokomąsias kalbas procentais, paaiškėjo, kad apie 7 proc. sudaro moksleiviai iš nelietuvių mokyklų (žr. 2 priedo 3 pav.).

Atlikus statistinių duomenų analizę, nustatyta, kad daugumą mokyklų, įgyvendinančių pradinio ugdymo programas, sudaro mokyklos, kurių mokymo kalba yra lietuvių. Kad tiriamųjų imtyje būtų tinkamai reprezentuotos mažumų mokyklos, kuriose mokymo kalbos yra rusų, lenkų, baltarusių, apie 7 proc. imties sudaro tautinių mažumų atstovai.

➤ **Užsienio kalbos, kurių mokoma**

Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų pradinėse klasėse kaip I užsienio kalbos 2004/2005 m. m. buvo mokomasi šių kalbų (žr. 2 priedo 4

lent.). Apskaičiavus moksleivių skirstymą pagal I užsienio kalbą procentais, paaiškėjo, kad dominuoja anglų kalba, o mažiausiai paplitusi yra rusų kalba (žr. 2 priedo 4 pav.). ŠMM duomenimis šie skaičiai skiriasi (žr. 2 priedo 5 lent.), tačiau procentinis santykis išlieka panašus (žr. 2 priedo 5 pav.). Formuojant imtį siekiama užtikrinti kuo didesnę mokomų užsienio kalbų įvairovę, todėl atrenkant mokyklas į imtį buvo įtrauktos mokyklos, kuriose mokomasi įvairių užsienio kalbų ir/ar siūloma daugiau nei viena užsienio kalba.

➤ **Didmiesčių, miestelių ir kaimo mokyklos**

Suformuotoje imtyje yra reprezentuojamos didmiesčių, miestelių ir kaimo mokyklos ir yra išlaikomos generalinės aibės proporcijos (žr. 2 priedo 6 lent.). Apie 25 proc. tiriamųjų sudaro kaimo mokyklos (žr. 2 priedo 6 pav.).

➤ **Santykis tarp ankstyvojo ir privalomojo užsienio kalbų mokymo**

Formuojant tiriamųjų imtį, iš dalies atsižvelgiama į santykį tarp ankstyvojo ir privalomo užsienio kalbos mokymo Lietuvos mokyklose. Dauguma mokyklų jau siūlo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo programas (žr. 2 priedo 7 pav.). Iš mokyklų dalyvavusių tyrime, apie 80 proc. sudaro tokios, kuriose siūloma tik privaloma užsienio kalbos mokymo programa.

1.5. Tyrimo instrumentarijus

Atrinktų tyrimui mokyklų atstovai, t. y. moksleivių tėvai, pradinių klasių mokytojai, užsienio kalbų mokytojai, mokyklų vadovai, kuruojantys užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, ir užsienio kalbų ir pradinio ugdymo ekspertai apklausti raštu. Tam tikslui buvo parengti klausimynai numatytoms tiriamųjų grupėms (žr. 3-5 priedus).

Klausimynų administravimas. Rugsėjo mėn. rajonų/miestų savivaldybių švietimo padaliniais ŠMM išsiuntė laišką su pranešimu apie vykdomą tyrimą ir tyrimo procedūrą. Spalio mėn. klausimynai ir lydimieji raštai išsiųsti savivaldybių švietimo padaliniais, prašyta juos persiųsti rajono/miesto mokykloms. Klausimynui užpildyti buvo skiriamos 2 savaitės. Kadangi ne visi švietimo padaliniai klausimyną gavo laiku, vėliau su atsakingais asmenimis buvo kontaktuojama telefonu. Užpildyti klausimynai buvo gražinami tyrėjams paštu. Užpildžius elektroninę versiją, kurią galima buvo atsisiųsti iš <http://www.flf.vu.lt/vfk/anketos.htm>, galima buvo siųsti ją el. paštu. Ne visos mokyklos sutiko dalyvauti tyrime. Iš planuojamų apklausti mokyklų anketas laiku užpildė ir atsiuntė tik 126 mokyklos. Iš kelių mokyklų anketos atėjo pavėluotai (praėjus 3 savaitėms pasibaigus terminui), o dalis klausimynų (iš 16 proc. mokyklų) visai nesugrįžo.

2. Užsienio kalbų mokymo politika ir praktika Europoje

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, tampa labai svarbu susipažinti su pagrindiniais ES švietimą reglamentuojančiais dokumentais, suvokti pagrindines ES švietimo plėtros strategines nuostatas

Visi ES ir Europos Tarybos švietimo dokumentai akcentuoja užsienio kalbų mokymosi svarbą. Beveik visose ES šalyse moksleiviai privalo pradėti mokytis užsienio kalbos dar pradinėje mokykloje (žr. 6 priedo 1 pav.). Kai kuriose šalyse užsienio kalbos mokymas pradedamas jau pirmaisiais mokymosi mokykloje metais. Atskirų Europos Sąjungos šalių užsienio kalbų mokymo politikos analizė rodo, kad dėmesys kalbų mokymuisi didėja, o užsienio kalbos mokymo ankstinimas tampa tendencija, kuri yra sparčiai plėtojama daugelyje šalių. Statistika rodo, kad moksleivių, pradedančių mokytis pirmosios užsienio kalbos pradinėse klasėse, skaičius pastaraisiais metais nuolat auga. Daugelyje šalių tai sudaro pusę (kai kuriose šalyse daugiau nei pusę) visų pradinių klasių moksleivių (žr. 6 priedo 2 pav.).

2.1. Užsienio kalbos mokymosi pradžios ankstinimas

2002-2003 metais visose šalyse, išskyrus Airiją ir Škotiją Jungtinėje Karalystėje visi mokiniai privalomai mokosi vienos užsienio kalbos. Airijoje mokomasi airių ir anglų kalbų, kurios nėra užsienio kalbos. Reikalavimai, kada pradėti mokytis užsienio kalbos, įvairiose šalyse skiriasi, tačiau daugelyje ES šalių užsienio kalbų mokymas pradedamas pradinėse klasėse. Išimtį sudaro šios šalys: Belgija (Flamandų bendruomenė, esanti netoli Briuselio), Slovakija, Jungtinė Karalystė ir Bulgarija, kur užsienio kalbos mokymas pradedamas vėliau, baigus pradinio ugdymo pakopą

Keliose ES šalyse užsienio kalba yra privalomas dalykas, kurio privalu pradėti mokytis jau pirmaisiais mokymosi mokykloje metais ir toliau tęsti aukštesnėse mokyklos pakopose. Tačiau kai kuriose Ispanijos autonomijose, Estijoje, Nyderlanduose, Suomijoje, Norvegijoje mokyklos turi teisę pačios nuspręsti, kada, nuo kokio amžiaus pradėti mokytis užsienio kalbos, todėl ne visur pradeda mokytis pirmoje klasėje. Taip yra Liuksemburge ir Maltoje.

Dėl švietimo reformų, vykdomų daugelyje šalių, užsienio kalbų mokymo situacija greitai keičiasi.

Naujosiose Europos Sąjungos šalyse pirmosios užsienio kalbos pasirinktinai moksleiviai gali pradėti mokytis vidutiniškai nuo 9 metų amžiaus. Estijoje moksleivių amžius nėra griežtai nustatytas, Lenkijoje ir Slovakijoje mokiniai gali pradėti mokytis nuo 10 metų amžiaus, Čekijoje, Kipre, Latvijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje – nuo 9 metų amžiaus. Iš aptariamų naujų Europos

Sjungos šalių vienintelė Malta moksleiviams siūlo galimybę pirmosios užsienio kalbos pradėti mokytis nuo 5 metų amžiaus.

Kai kurios naujosios Europos Sąjungos šalys, t. y. Lenkija, Slovėnija ir Vengrija, pradinėse klasėse taiko lanksčią užsienio kalbų mokymosi programą. Lenkijoje lanksti mokymo programa yra taikoma nuo 7 metų amžiaus, Slovėnijoje ir Vengrijoje – nuo 6 metų amžiaus.

Apibendrinant galima teigti, kad praktiškai beveik visose ES šalyse užsienio kalbų mokymas yra pradedamas anksti, t.y. iki/priešmokyklinio ir pradinio ugdymo mokykloje pakopose. Ryški yra šiuolaikinė ES šalių bendra tendencija ankstinti užsienio kalbos mokymosi pradžią.

2.2. *Dviejų užsienio kalbų mokymasis*

Daugumoje ES šalių privalomojo ugdymo laikotarpiu galima mokytis dviejų užsienio kalbų. Europos Tarybos Barselonos (2002) susitikime dalyvavę valstybių vadovai ragino pradėti ankstyvąją dviejų užsienio kalbų mokymą. Apie tai buvo kalbama ir pagrindiniame ES švietimo dokumente — Lisabonos strategijoje (2000), kuriame Europos Sąjunga kelia sau tikslą “kurti konkurencingiausią pasaulyje, dinamišką žinių ekonomiką”.

2002/03 metais daugelio (20) šalių švietimo politika buvo koreguojama atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijas — visiems sudaryti galimybes privalomo ugdymo mokykloje laikotarpiu mokytis mažiausiai dvi užsienio kalbas. Dabar visų šalių privalomo ugdymo programos numato galimybę mokytis dviejų užsienio kalbų. Dvidešimtyje šalių koreguojant ugdymo programas buvo numatyta, kad bent vienerius metus yra privalu mokytis antrosios užsienio kalbos. Tai atitiko ES valstybių vadovų rekomendacijas dėl būtinumo gerinti bazinius užsienio kalbų gebėjimus ir ankstinti antrosios užsienio kalbos mokymą (Barcelona European Council, 2002). Dažniausiai paplitusi galimybė yra privalomojo ugdymo laikotarpiu mokytis dviejų kalbų tik vienerius metus. Tai populiariau Šiaurės šalyse ir Centrinės ir Rytų Europos šalyse.

Antroji galimybė visiems mokytis dviejų kalbų yra mokytis jas kaip neprivalomas, laisvai pasirenkamas viso privalomojo ugdymo metu. Pirmoji iš siūlomų kalbų gali būti privaloma, kita — pasirenkamoji.

Daugelyje šalių mokyklos gali laisvai apsispręsti pradėti papildomų užsienio kalbų mokymą. Mokyklose, kuriose priimamas toks sprendimas, papildomos kalbos mokosi visi moksleiviai arba ją galima rinktis kaip pasirenkamą ar alternatyvią kalbą. (žr. 6 priedo 3 pav.) Danijoje Liaudies mokyklų (*Folkeskole*) aktas skatina mokyklas siūlyti 14-16 metų amžiaus moksleiviams užsienio kalbą kaip pasirenkamą. Lenkijoje 1999/2000 reforma suteikė daugiau lankstumo pradinio ir vidurinio ugdymo programoms ir davė daugiau galių pačioms mokykloms spręsti dėl mokymo

trukmės pailginimo. Suomijoje privalomo ugdymo programa leidžia mokykloms siūlyti užsienio kalbą kaip pasirenkamą 10-11 metų moksleiviams. Apie mokomąsias kalbas detaliau žr. 6 priedo 3 pav. , tačiau čia pateikiamos tik tos kalbos, kurios ugdymo programose apibrėžiamos kaip *užsienio* arba *šiuolaikinės* kalbos. Regioninės arba senosios kalbos yra dažniausiai siūlomos kaip alternatyvios. Užsienio kalbos gali būti siūlomos kaip privalomi ugdymo programos dalykai, alternatyviai pasirenkami ir kaip lanksčios ugdymo programos dalykai.

Analizuojant dviejų užsienio kalbų mokymo padėtį naujosiose Europos Sąjungos šalyse, matyti, kad dauguma šalių (Estija, Kipras, Latvija, Slovakija bei Vengrija) yra nustačiusios dviejų užsienio kalbos minimumą visame privalomame mokyme, o kitų šalių moksleiviai turi teisę dvi užsienio kalbas mokytis tik nuo vidurinio ugdymo pakopos pradžios (Čekijoje, Lenkijoje, Maltoje), arba turi teisę dviejų užsienio kalbų mokytis mažiausiai metus per visą privalomo mokymosi laikotarpį (Slovėnijoje).

Daugumoje ES šalių, pagal 2002 metų duomenis, daugiau nei 50 proc. visų moksleivių pradinėse klasėse mokosi mažiausiai vienos užsienio kalbos (žr. 6 priedo 2 pav.). Liuksemburge 80 proc. visų pradinių klasių moksleivių mokosi dviejų užsienio kalbų. Estijoje, Švedijoje, Suomijoje Islandijoje dviejų užsienio kalbų mokosi maždaug 10 proc. pradinių klasių moksleivių.

Čia pateikiami duomenys rodo tik privalomas užsienio kalbas, kurių būtina mokytis pradinėse klasėse, kurių mokosi visi ir specialiųjų poreikių vaikai (išskyrus turinčius sunkią protinę negalią).

Šalys, kuriose daugiau nei 80 proc. pradinių klasių moksleivių mokosi mažiausiai vienos užsienio kalbos, pradeda jos mokytis pirmaisiais ar antraisiais mokymosi metais.

Šalyse, kur užsienio kalbos besimokančių moksleivių skaičius yra mažesnis nei 50 proc., užsienio kalbos mokymas dažniausiai nėra privalomas pradinio ugdymo pakopoje (pvz., Belgijos Flamandų bendruomenėje, Airijoje, Slovakijoje, Bulgarijoje). Islandijoje ir Belgijos prancūziškoje bendruomenėje pirmosios užsienio kalbos mokymas pradamas vėliau. Tai privalu tik vaikams sulaukus 10 metų amžiaus. Tačiau Islandijoje antroji privaloma užsienio kalba pradama taip pat pradinėje mokykloje, vaikams sulaukus 12 metų

Apibendrinant galima teigti, kad daugiau nei pusėje (13 iš 25) ES šalių pradinėse klasėse moksleiviai mokosi dviejų ar daugiau užsienio kalbų, tačiau daugelyje šalių moksleivių skaičius yra nedidelis. Didžiausias skaičius Liuksemburge – 80,3 proc., Estijoje – 24,6 proc., Islandijoje – 14,7 proc., Suomijoje – 13,5 proc., Švedijoje – 12,1 proc., Čekijoje – 4,4 proc., Ispanijoje – 1,2 proc. ir Latvijoje – 1,1 proc.

2.3. Privalomo užsienio kalbos mokymo trukmės kaita

Keletas dešimtmečių, ypač po 1984 metų, Europos užsienio kalbų mokymo politikoje įvyko ryškus posūkis link privalomo bent vienos užsienio kalbos mokymo pailginimo.

Nuo 1994 iki 2003 metų situacija ryškiai pakito. Per šį laikotarpį beveik visose šalyse privaloma vienos užsienio kalbos mokymosi trukmė dar pailgėjo (iki 9 metų) vidutiniškai 1-2 metais. Ispanijoje, Austrijoje, Italijoje, Švedijoje, Norvegijoje trukmė pailgėjo net 4 metais. Trukmės pakitimus daugiausia nulėmė mokymosi paankstinimas.

Tokia tendencija nėra taip ryški Centrinėje ir Rytų Europoje, kur 1970-1980 privalomai ankstyvajame amžiuje buvo mokoma rusų kalbos, nors ji nebuvo laikoma užsienio kalba. Baltijos valstybėse (Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje) nuo 1984 metų privalomai rusų kalbos imta mokyti ankstyvame amžiuje: Estijoje, Lietuvoje – nuo 7 metų, Latvijoje – nuo 8 metų amžiaus. Po 1990 m. padėtis pakito, atsirado daugiau įvairovės.

6 priedo 4 pav. vaizduojami ES šalių kelių dešimtmečių (1974, 1984, 1994, 2003) duomenys apie moksleivių amžių, kurio sulaukę jie pradeda mokytis pirmos privalomos užsienio kalbos, bei šio mokymosi trukmė ikimokyklinėje, pradinėje, pagrindinėje ir vidurinėje mokyklos pakopose.

Estijoje ir Švedijoje iki 1994 metų nebuvo nurodoma, nuo kurio amžiaus visiems privalu pradėti mokytis užsienio kalbos kaip privalomo dalyko. Nuo 2003 metų Estijoje galima pradėti mokytis užsienio kalbos, vaikams sulaukus 7-9 metų amžiaus, o Švedijoje – 7-10 metų.

Ispanijoje pagal ugdymo programa visi turi pradėti mokytis užsienio kalbos nuo 8 metų. Nuo 2002 kai kuriose autonominėse srityse tai galima daryti nuo 3 metų amžiaus.

Palyginus kelių dešimtmečių (1974, 1984, 1994, 2003) duomenis, matyti, kad privalomas užsienio kalbų mokymas Europoje prasideda vis ankstyvesnėje mokymosi stadijoje ir tęsiasi vis ilgiau.

Skirtingų metų situacijos palyginimas rodo, kad užsienio kalbos mokymo trukmė ilgėjo ne visose šalyse, nors bendra mokymo ilginimo tendencija yra labai ryški. Privalomo visiems besimokantiems vienos užsienio kalbos mokymo trukmės vidurkis 1974 metais sudarė 7 metus, 1984 metais – 8,4 metų, o 2002/03 – 9 metai.

Išanalizavus valandų skaičių, skiriamą privalomam užsienio kalbos mokymui, paaiškėjo, kad Lietuva yra vienintelė šalis Europoje, kur privalomam užsienio kalbos mokymui pradinėje mokykloje per metus skiriamų valandų indeksas yra trigubai mažesnis nei kitose šalyse - 13 vieneriems kalendoriniams metams. Kitose šalyse jis vidutiniškai sudaro 30-50, pvz., Latvijoje - 35.

2.4. Moksleivių, besimokančių užsienio kalbos/-ų, skaičiaus kaita

Kai kuriose Centrinės ir Rytų Europos šalyse, taip pat Danijoje, Ispanijoje, Italijoje ir Islandijoje sparčiai auga bendras moksleivių, besimokančių užsienio kalbos pradinės klasės, skaičius. Šis augimas yra susijęs su švietimo reformomis, kurios paankstino ir įvedė privalomą užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse. Rumunija lieka vienintelė šalis, kur moksleivių skaičius liko nepakitęs (žr. 6 priedo 5 pav.). Padidėjo ir nesimokančių jokios užsienio kalbos pradinėse klasėse skaičius. Besimokančių dvi užsienio kalbas pradinėje mokykloje skaičius (procentais) pakito neryškiai. Jų labai padaugėjo tik Čekijoje ir Estijoje.

6 priedo 1 lentelėje yra pateikiama informacija tik apie tas kalbas, kurios ugdymo programoje turi privalomos užsienio kalbos statusą, taip pat apie regionines kalbas, kurios ugdymo programoje yra traktuojamos kaip užsienio kalbų alternatyvos.

Lyginant lentelėse pateikiamus duomenis, akivaizdu, kad iš esmės besimokančių užsienio kalbos/-ų pradinių klasių moksleivių skaičius Europoje, nepaisant nepalankios demografinės situacijos, turi tendenciją didėti

2.5. Anglų kalbos populiarumas ir vieta ES šalių pradinio ugdymo pakopoje

Kokių užsienio kalbų mokoma ES šalyse? ES situacijos analizė rodo, kad anglų, prancūzų, vokiečių, ispanų ir rusų sudaro 95 proc. visų Europoje mokomų užsienio kalbų.

Nors situacija įvairiose ES šalyse labai skiriasi, tačiau yra akivaizdu, kad anglų kalba tampa pagrindine užsienio kalba, kurios įvairiose šalyse privaloma mokytis vienoje ar keliose privalomo ugdymo pakopose. Tai ryškiai auganti tendencija visoje ES, prasidėjusi dar 1982/83 metais (žr. 6 priedo 6 pav.).

Rusų kalbos mokomasi daugiausiai Baltijos šalyse, mažiau Suomijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje. Tyrimai rodo, kad dažniausiai taip yra dėl dviejų priežasčių: tėvų spaudimo ir kvalifikuotų (kitų) užsienio kalbų mokytojų stygiaus.

Sparčiai populiarėja anglų kalbos mokymasis. Ši užsienio kalba tampa dominuojanti kalba visose šalyse, jos pozicijos sparčiai stiprėja Centrinėje ir Rytų Europoje (žr. 6 priedo 7 pav.), kur jos pradedama mokytis pradinėse klasėse, o vidurinės mokyklos aukščiausioje pakopoje anglų kalbą kaip privalomą ir kaip pasirenkamą mokosi daugiau nei 90 proc. visų moksleivių.

Anglų kalbos kaip privalomos užsienio kalbos statusas yra įtvirtintas trylikoje ES šalių (žr. 6 priedo 6 pav.). Jos mokymasis yra privalomas privalomojo ugdymo pakopoje. Kitose šalyse jos privalu mokytis ir vidurinėje mokyklos pakopoje. Visose ES šalyse, išskyrus Belgiją ir Liuksemburgą, anglų kalba yra užsienio kalba, kurios dažniausiai mokoma pradinėse klasėse. 10 šalių tai sudaro

daugiau nei 50 proc. visų šioje pakopoje besimokančių moksleivių. Maltoje ir Norvegijoje jos privaloma mokytis nuo pirmųjų mokymosi mokykloje metų.

Po anglų kalbos, pačios populiariausios užsienio kalbos Europoje yra vokiečių ir prancūzų kalbos.

Vokiečių kalba yra antra pagal populiarumą Skandinavijos ir Rytų Europos šalyse. Jos mokoma Liuksemburge, Čekijoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovakijoje vokiečių kalbos mokosi daugiau nei 10 proc. pradinių klasių moksleivių (žr. 6 priedo 7 pav.)

Prancūzų kalba yra populiarsnė Pietų Europos šalyse. Jos mokosi 35 proc. pradinių klasių moksleivių Belgijoje (Flamandų bendruomenėje), nors ji nėra privaloma. Liuksemburge (privaloma pradėti mokytis antraisiais mokymosi metais), Rumunijoje ir Airijoje prancūzų kalbos mokosi daugiau nei 10 proc. visų pradinėse klasėse besimokančių moksleivių.

Lentelėje nėra Prancūzijos duomenų. Pagal ankstesnius 1999/2000 metų duomenis, vokiečių kalbos čia mokosi 7,1 proc., anglų kalbos- 35,8 proc.. pradinių klasių moksleivių. Belgijos prancūziškoje dalyje populiariausia yra olandų kalba, jos mokosi 34.5 proc. pradinių klasių moksleivių.

Čekijoje, Slovėnijoje į kai kurias programas yra įtrauktos regioninės ar mažumų kalbos. Slovėnijoje mokyklos yra įpareigosios pasiūlyti mokiniams dvi užsienio kalbas: vieną kalbą kaip privalomą dalyką, kitą – kaip pasirenkamą dalyką. Latvijoje privalomai mokytis anglų kalbos ir pasirinktinai – vokiečių kalbos siūloma mokyklose, kuriose latvių kalba yra mokomoji. Vengrijos ir Lenkijos programose nėra konkrečių kalbų mokymo sąrašo, mokyklos gali pasiūlyti mokiniams mokytis bet kokios užsienio kalbos.

Naujose ES šalyse didėja skaičius moksleivių, kurie pradinėse klasėse mokosi anglų kalbos. Pažvelgus į 1 lentelę matyti, kad 1998–2002 metų moksleivių, kurie pradinio ugdymo pakopoje mokėsi anglų k., skaičius vis didėja, išskyrus Kiprą, kur anglų kalbos mokymasis 2002 m. šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2001 m. Ypač spartus šuolis buvo Slovakijoje, kur moksleivių, besimokančių anglų k., skaičius padidėjo nuo 4,2 iki 24,7 proc.. Kitose šalyse moksleivių skaičius didėjo pamažu, o Kipre nebuvo itin didelių pokyčių. Iš naujų Europos Sąjungos šalių išsiskiria Malta, kur 1998–2002 m. anglų kalbos besimokiusių moksleivių skaičius nepakito, išliko toks pat – 100 proc. Šioje šalyje anglų kalba yra viena iš oficialių valstybinių kalbų ir jos mokymas yra privalomas. Apžvelgus visų šalių duomenis matyti, kad didžiausias skaičius moksleivių, pradinio ugdymo pakopoje besimokančių anglų k., yra Estijoje (65,6 proc.), mažiausias – Slovakijoje (24,7 proc.).

1 lent. Moksleivių, kurie pradinio ugdymo etape mokėsi anglų k., skaičius (proc.) (Eurostat 2004; cit. Eurydice, 46)

	Čekija	Estija	Kipras	Latvija	Lenkija	Malta	Slovakija	Slovėnija	Vengrija
1998	20,7	52,8	-	33,1	-	100	4,2	20,7	-
1999	22,3	53,2	52,4	38,3	24,9	100	4,6	20,1	-
2000	22,6	58,3	52,7	43,1	38,0	100	18,5	31,5	-
2001	25,8	62,0	52,7	49,3	43,2	100	20,6	39,6	-
2002	29,5	65,6	52,1	54,2	49,2	100	24,7	38,7	26,0

1998–2002 m. besimokančiųjų anglų kalbos pradinio mokymo etape skaičius naujoje ES šalyse išaugo, tačiau skirtingai, priklausomai nuo kiekvienos šalies poreikių.

Užsienio kalbas bei jų skaičių mokymosi procese nustato švietimo institucijos ar pačios mokyklos. Dažniausiai moksleiviams siūlomos užsienio kalbos yra anglų, vokiečių ir prancūzų kalbos. 2 lentelėje yra pateikiamas naujųjų Europos Sąjungos šalių moksleivių, kurie mokosi minėtų kalbų, skaičius (apskaičiuota procentais).

2 lent. Pradinių kl. moksleivių, kurie mokosi anglų, vokiečių ir /ar prancūzų k., skaičius (proc.) (Eurostat 2004; cit. Eurydice, 45)

Kalba	Čekija	Estija	Kipras	Latvija	Lenkija	Malta	Slovakija	Slovėnija	Vengrija
Vok.	17,7	8,5	0,0	1,6	20,4	-	10,4	6,8	16,8
Anglų	29,5	65,6	52,1	54,2	49,2	100	24,7	38,7	26,0
Pranc.	0,5	1,1	1,7	0,3	1,1	-	0,2	0,1	1,6

Antra užsienio kalba pagal pasirinkusių ją mokytis moksleivių skaičių yra vokiečių kalba – šios kalbos daugiausiai moksleivių mokosi Lenkijoje (20,4 proc.), nedaug atsilieka ir Čekija (17,7 proc.) bei Vengrija (16,8 proc.). Kipre bei Maltoje vokiečių kalbos pradinėse klasėse nėra mokomasi.

Prancūzų kalbos pradinėse klasėse iš naujųjų Europos Sąjungos šalių daugiausiai mokosi Kipre (1,7 proc.), labai panašus moksleivių skaičius yra Vengrijoje (1,6 proc.). Daugiau nei 1 proc. moksleivių prancūzų kalbos mokosi Estijoje bei Lenkijoje (po 1,1 proc.), o likusiose šalyse, t. y. Čekijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, mokosi mažiau nei 1 proc. pradinio ugdymo moksleivių.

Apibendrinus užsienio kalbų mokymo situaciją visose ES-25 šalyse ir paskaičiavus vidurkius, nustatyta, kad pagrindinių ES užsienio kalbų mokymosi vidurkis yra toks: anglų kalbos mokosi 46,4 proc. visų ES šalių pradinių klasių moksleivių, vokiečių kalbos – 6,5 proc., prancūzų kalbos – 3,2 proc.

2.6. Privalomosios ir kitų užsienio kalbų mokymo situacija ES šalyse

Daugiau nei pusėje senųjų ES šalių švietimo dokumentuose numatytos konkrečios privalomos užsienio kalbos mokymas. Tai reiškia, kad tose šalyse moksleiviai neturi galimybės pasirinkti kalbos, kurios jie nori mokytis. Ši tendencija nėra populiari Centrinėje ir Rytų Europoje. Dažniausiai tokia privaloma kalba yra anglų kalba, o prancūzų yra antroji privaloma kalba.

Kai kurios šalys reikalauja, kad tam tikrų kalbų būtų mokomasi dėl istorinių ar politinių priežasčių, pvz., Belgijos vokiškoje ar flamandiškoje dalyse, Suomijoje, Islandijoje. Kitur privaloma mokytis dviejų kalbų, o Liuksemburge — trijų užsienio kalbų.

Senosiose ES šalyse dažniausiai privalomos yra užsienio kalbos, priklausančios germanų kalbų grupei (anglų vokiečių, rečiau olandų), romanų kalbų grupei (lotynų, prancūzų, rečiau ispanų ir italų). Kai kurių Centrinės ir Rytų Europos šalių švietimo dokumentai numato privalomą rusų kalbos mokymą

Be minėtų užsienio kalbų, kai kuriose šalyse yra privalu mokytis regioninių ir mažumų kalbų (turkų kalbos Vokietijoje ir Nyderlanduose, arabų kalbos — Belgijos prancūzų bendruomenėje, Nyderlanduose ir Prancūzijoje, urdu — Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje)) bei kaimyninių valstybių kalbų, pvz., čekų kalbos Vokietijoje ir Austrijoje, olandų kalbos Prancūzijoje, kroatų kalbos Slovėnijoje, suomių kalbos Norvegijoje (žr. 6 priedo 8 pav.). Vokietijos ir Prancūzijos ugdymo programose taip pat nurodomos kinų ir japonų kalbos, tačiau ne visos mokyklos šias kalbas siūlo.

Ispanijoje, Švedijoje, Lietuvoje antrą privalomą užsienio kalbą galima pasirinkti. Vengrijos Lenkijos, Suomijos, Bulgarijos švietimo dokumentuose nėra pateikiamas privalomų užsienio kalbų sąrašas.

Vokietijoje reikalavimai skirtingose žemėse skiriasi. Dažniausiai moksleiviai gali rinktis anglų arba prancūzų kalbą, tačiau anglų kalba tampa privaloma užsienio kalba. Ispanijoje mokyklos gali siūlyti pradinių klasių moksleiviams bet kurią užsienio kalbą, kurios vėliau galima mokytis vidurinės mokyklos pakopoje. Prancūzijos ugdymo programoje yra numatyta mokytis baskų, bretonų, katalonų, korsikiečių, kreolų, galų ir kt. Kalbos. Italijoje nuo 2003/04 metų mokiniai privalo pradėti mokytis anglų kalbos pirmaisiais mokymosi mokykloje metais. Vengrijoje ir Bulgarijoje nėra konkretaus kalbų sąrašo, taigi mokyklos gali siūlyti bet kokią kalbą. Suomijos įstatymuose numatyta, kad jei gimtoji kalba yra švedų, tai privaloma yra mokytis suomių kalbos ir atvirkščiai. Islandijoje švedų ir norvegų kilmės vaikams vietoj privalomos danų kalbos leidžiama mokytis savo tėvų kalbos. Norvegijoje suomių kilmės moksleiviai, kurių tėvai gyvena šiaurinėje šalies dalyje, gali rinktis suomių kaip antrą užsienio kalbą.

Apibendrinant galima teigti, kad visose ES šalyse, be pagrindinių (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų) kalbų, yra galimybė mokytis dar beveik 30 kitų šalių dabartinių ir senųjų kalbų, turinčių nevienodą statusą. Tai valstybinės, regioninės ir mažumų kalbos, kaimyninių valstybių kalbos, kurios yra mokomos kaip privalomos, alternatyviai ar laisvai pasirenkamos užsienio kalbos.

2.7. Užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, rengimas ir kvalifikacija

ES kalbų mokytojai, dirbantys pradinėse klasėse ir mokantys užsienio kalbų, dažniausiai yra pradinių klasių mokytojai, mokantys visų dalykų (žr. 6 priedo 9 pav.). Jie nėra užsienio kalbų specialistai. Dirbantys aukštesnėse mokyklos pakopose yra mokytojai (specialistai), įgiję užsienio kalbos(-ų) mokytojo(u) profesinę kvalifikaciją (žr. 6 priedo 10 pav.). Vienose šalyse mokytojai įgyja kvalifikaciją, leidžiančią dėstyti tik užsienio kalba(s) (vieną užsienio kalbą arba dvi), kitose šalyse mokytojai gali dėstyti du skirtingus dalykus, vienas jų — užsienio kalba (žr. 6 priedo 11 pav.).

Paprastai pradinio užsienio kalbų specialistų ar pusiau specialistų rengimas yra 4-5 metų trukmės. Jis vykdomas aukštojo mokslo (dažniausiai universitetinėse) mokyklose (ISCED 5A) (žr. 6 priedo 12 pav.). Užsienio kalbų mokytojų rengimo forma yra tokia pati kaip ir kitų dalykų mokytojų. Tačiau ES šalyse vis dar nėra populiarių būsimų kalbų mokytojams studijų metu sudaryti galimybes stažuotis šalyje, kurios kalbos jie mokosi ir ateityje dėstys mokykloje.

Dauguma pradinių klasių mokytojus rengiančių institucijų pačios sprendžia apie ugdymo programų turinį, nors daugelyje šalių centrinė švietimo valdžia rekomenduoja į mokytojų rengimo programas įtraukti teorinius kalbų mokymo kursus ir praktinius vienos ar dviejų kalbų mokymo kursus, kurie yra toliau tęsiami mokytojui gavus paskyrimą į mokyklą.

Tik Liuksemburge ir Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje) būsimiems mokytojams yra siūloma įvairios trukmės viena ar daugiau išvykų į šalį, kurios kalbą ateityje mokytojai dėstys mokykloje.

Daugiau nei 60 proc. mokytojų kvalifikacijos tobulinimo kursų, finansuojamų iš Europos Sąjungos Sokrates (Comenius) programos, yra įgyvendinama anglų kalba, prancūzų kalba — 17 proc., vokiečių ir ispanų kalbomis — po 5 proc. Tai atitinka šių kalbų besimokančių moksleivių Europos šalyse skaičių proporcijas. Pagal Europos Komisijos reikalavimus, 70 proc. visų organizuojamų kvalifikacijos tobulinimo kursų turi būti užsienio kalbų mokymo įgūdžių lavinimo kursai.

Naujosiose Europos Sąjungos šalyse pradinėse klasėse užsienio kalbos moko mokytojai, kurie yra pasirenę mokytis visų (ar beveik visų) programos dalykų. Maltoje užsienio kalbos pradiniam lygmenyje moko pusiau specialistai. Čekijos Respublikoje, Lenkijoje ir Slovakijoje užsienio kalbos

pradinėje mokykloje moko tik mokytojai specialistai. Latvijoje nėra detalių rekomendacijų apie dalykų specializacijas, oficialūs dokumentai reikalauja bendrų standartų visiems mokytojams. Slovėnijoje užsienio kalbos mokytojai specialistai yra samdomi tik paskutiniaisiais metais. Estijoje ir pusiau specialistai, ir mokytojai specialistai gali mokyti užsienio kalbą pradiniam lygmenyje. Čekijos Respublikoje, Estijoje, Slovakijoje mokytojai specialistai gali tam tikru laipsniu pasirinkti savo dalykų derinius. Toliau pateikiami duomenys, kokie yra mokytojų išsilavinimo trukmės ir lygio reikalavimai naujosiose ES šalyse.

Minimali mokytojų specialistų ir pusiau specialistų, mokančių užsienio kalbos, pirminio išsilavinimo trukmė ir lygis, 2002–2003 metais:

- *Aukštasis universitetinis (4 metai)*: Čekijos Respublika, Kipras, Latvija, Malta, Vengrija.
- *Aukštasis universitetinis (5 metai)*: Estija, Lenkija, Slovakija, Slovėnija (beveik 5 m. ir yra galutinė „darbo“ kvalifikacijos fazė).
- *Aukštasis neuniversitetinis (4 metai)*: Estija, Latvija.
- *Aukštasis neuniversitetinis (3 metai)*: Lenkija (toks mokytojų rengimas nėra labai paplitęs).

Kaip matyti, Estijoje, Latvijoje ir Lenkijoje galimas tiek universitetinis, tiek neuniversitetinis išsilavinimas, skiriasi tik trukmė. Pvz., Lenkijoje universitetinis išsilavinimas trunka 5 metus, neuniversitetinis – 3 metus; Estijoje universitetinis taip pat 5 metus, o neuniversitetinis – 4; Latvijoje ir universitetinis, ir neuniversitetinis išsilavinimas trunka 4 metus. Kitose šalyse galimas tik universitetinis išsilavinimas, trunkantis 4 ar 5 metus. Taigi universitetinis išsilavinimas yra pageidautinas visose šalyse ir tik kaimyninėse valstybėse galimas neuniversitetinis aukštasis išsilavinimas.

Pradinių klasių mokytojų rengimą organizuojančios institucijos dažnai pačios nusprendžia, kiek laiko turėtų būti skiriama užsienio kalbos mokymui ir profesiniam rengimui. Pvz., Slovėnijoje skiriamas minimalus laiko kiekis, kad būsiami pradinių klasių mokytojai, juos ruošiant, išmoktų užsienio kalbos. Specialistai yra susirūpinę tuo, kad pusėje Europos šalių yra neįmanoma nustatyti, kiek laiko kurioje valstybėje yra skiriama mokant mokytojus užsienio kalbos, nes institucijos gana laisvai pasirenka savo mokymo programas.

Daugelyje valstybių, kuriose tam skirtas laikas gali būti apskaičiuotas, laiko dalis, skiriama būsimų mokytojų užsienio kalbos studijoms, sudaro daugiau kaip 20 proc., o Estijoje tai sudaro net 52 proc. viso pradinių klasių mokytojų rengimo laiko. Kitose šalyse tai sunku apskaičiuoti.

Tą patį galima pasakyti ir apie profesinį rengimą. Čekijos Respublikoje, Kipre, Slovakijoje mokytojų rengimo institucijos pačios laisvai gali nuspręsti, kiek laiko bus skiriama profesiniam

rengimui. Kitose valstybėse privaloma minimali laiko trukmė, skiriama profesiniam rengimui, yra apibrėžta, tačiau įvairiose valstybėse ji skiriasi. Maltoje, Slovėnijoje iki 50 proc. laiko skiriama privalomajam pradiniam mokytojų profesiniam rengimui.

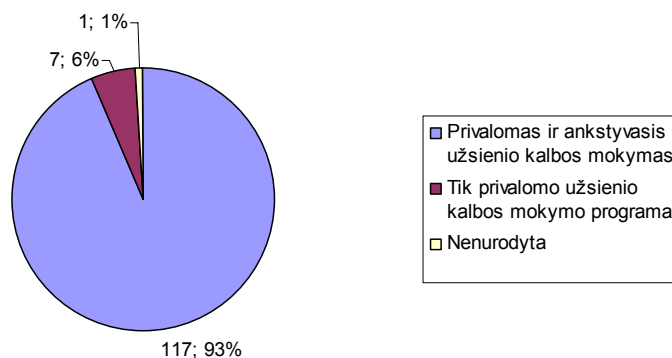
Apibendrinant galima teigti, kad užsienio kalbas ES šalių pradinėje ugdymo pakopoje dėstančių mokytojų situacija yra įvairi. Daugelyje senų ES šalių pradinio ugdymo specialistai yra rengiami dėstyti visus pradinio ugdymo dalykus, taip pat ir užsienio kalbą. Rytų ir Centrinėje Europoje dažniau užsienio kalbą dėsto užsienio kalbos mokytojas (specialistas) dalykininkas. ES ryškėja tendencija rengti pradinio ugdymo mokytojus ir užsienio kalbos(u) mokytojus dalykininkus universitetinėse aukštojo mokslo mokyklose. Studijų trukmė – 4-5 metai.

3. Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse būklė

3.1. Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbų mokymo santykis

Iš 125 tyrime dalyvavusių mokyklų absoliuti dauguma (117), mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse, duomenimis, jau turi ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą. Tai sudaro 93 proc. visų tyrime dalyvavusių mokyklų (žr. 1 pav.). Vienoje anketoje į šį klausimą neatsakyta.

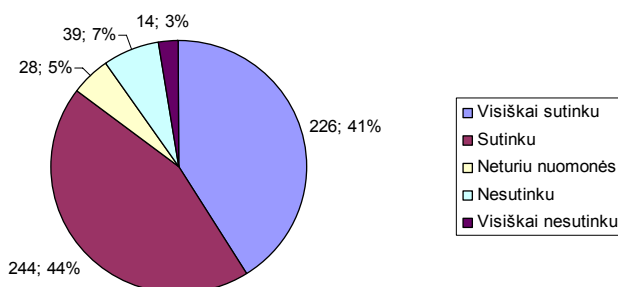
1 pav. Mokykloje turimos užsienio kalbos mokymo programos (pagal mokyklų vadovų duomenis).

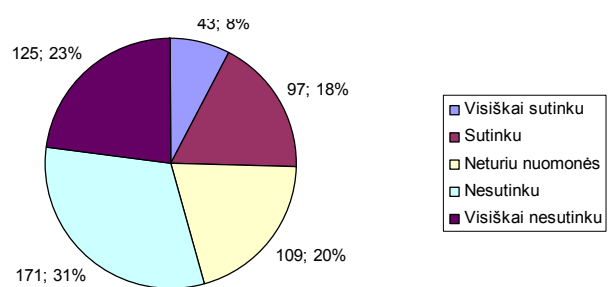
16 proc. mokyklų atsisakė dalyvauti tyrime arba atsiuntė užpildytas anketas per vėlai, tačiau toks procentinis santykis vis vien rodo, kad reali situacija gali skirtis nuo tos, kuri pateikiama ŠMM duomenų bazėje (ŠMM duomenimis, apie trečdalį mokyklų dar neturi ankstyvojo mokymo).

Mokytojų pateikiami duomenys (3 pav.) rodo, kad 85 proc. (daugiau nei manyta formuojant tiriamųjų imtį) tyrime dalyvavusių mokyklų vykdo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą.

3 pav. Mokyklos, turinčios ankstyvojo ir privalomo užsienio k. mokymo programas (pradinių klasių mokytojų duomenimis).

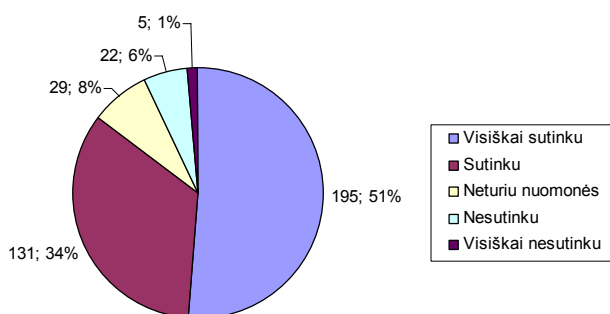
4 pav. Mokyklos, turinčios tik privalomo užsienio k. mokymo programą (pradinių klasių mokytojų duomenimis).

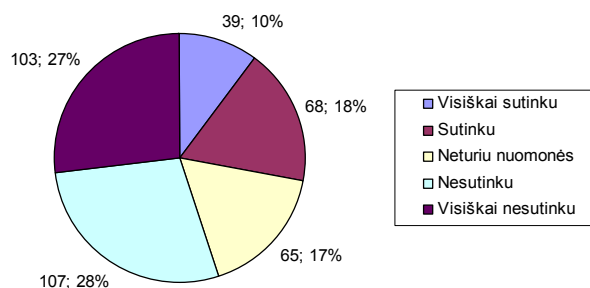
Su kontroliniu teiginiu (kad jų mokykloje moksleiviai pradeda mokytis užsienio kalbos nuo 4 klasės) sutinka 26 proc. pradinį klasių mokytojų (4 pav.), neturi nuomonės - 20 proc., nesutinka - 54 proc..

Lyginant pradinį klasių mokytojų pateiktus duomenis su užsienio kalbų mokytojų pateiktais duomenimis dėl mokykloje turimos užsienio kalbos mokymo programos, paaiškėjo, kad atsakymai yra panašūs (5-6 pav.):

5 pav. Mokyklos, turinčios ankstyvojo ir privalomo užsienio k. mokymo programas (užsienio kalbų mokytojų duomenimis).

6 pav. Mokyklos, turinčios privalomo užsienio k. mokymo programą užsienio kalbų mokytojų duomenimis.

85 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad jų mokykla turi ankstyvojo užsienio k. mokymo programą. Atsakydami į kontrolinį klausimą, 28 proc. apklaustų užsienio kalbos mokytojų nurodė, kad jų mokyklos vykdo tik privalomo užsienio kalbos mokymo programą

Nesutapimų priežastis gali būti nepakankamas informuotumas arba neatidumas pildant anketą, tačiau bet kuriuo atveju ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą turi daugiau mokyklų, negu nurodoma ŠMM duomenų bazėse.

3.2. Pradinių klasių komplektų skaičius

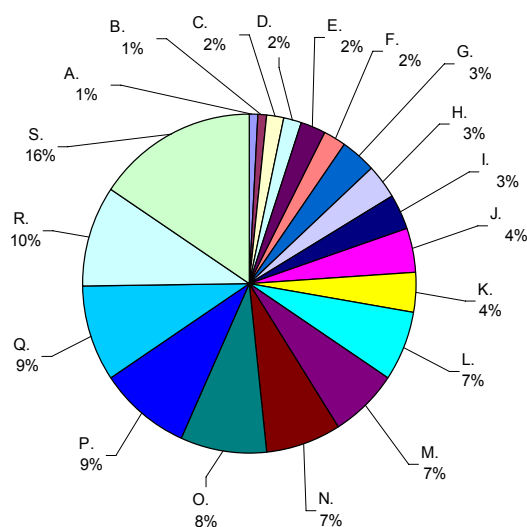
Bendras 122 tyrime dalyvavusiose mokyklose (3 mokyklos nenurodė pradinių klasių komplektų skaičiaus) turimų pradinių klasių komplektų skaičius yra 1150 (žr. 3 lent. ir 7 pav.). Vidutiniškai vienai mokyklai tenka po 9 pradinių klasių komplektus.

3 lent. Pradinių klasių komplektų skaičius mokyklose

Nr.	Komplektų skaičius	Mokyklų skaičius
A.	21	1
B.	28	1
C.	2	2
D.	27	2
E.	1	3
F.	18	3
G.	15	4
H.	16	4
I.	17	4
J.	13	5

Nr.	Komplektų skaičius	Mokyklų skaičius
K.	14	5
L.	6	8
M.	10	8
N.	5	9
O.	11	10
P.	9	11
Q.	12	11
R.	8	12
S.	4	19

7 pav. Mokyklų pasiskirstymas procentais pagal turimų pradinių klasių komplektų skaičių.

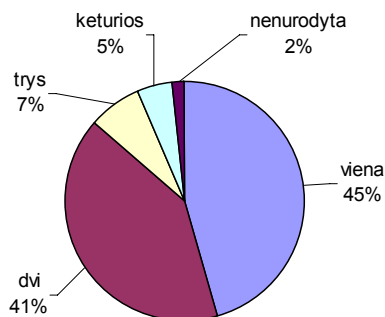

7 pav. matyti, kad daugiausia mokyklų turi po 4 pradinių klasių komplektus (16 proc.), mažiau mokyklų turi po 8 (10 proc.), 9 (9,0 proc.), 12 (9,0 proc.), 11 (8,2 proc.), 5 (7,4 proc.) komplektus. Mažiausiai esama mokyklų, turinčių 28 (0,8 proc.), 21 (0,8 proc.), 27 (1,6 proc.) klasių komplektų arba mažakomplektinės mokyklos, kuriose yra 2 (1,6 proc.) ar 1 (2,5 proc.) pradinių klasių komplektus. Taigi renkant ir analizuojant duomenis atsižvelgiama į įvairaus dydžio ir poreikių mokyklas šalies mastu.

3.3. Mokyklose siūlomos užsienio kalbos

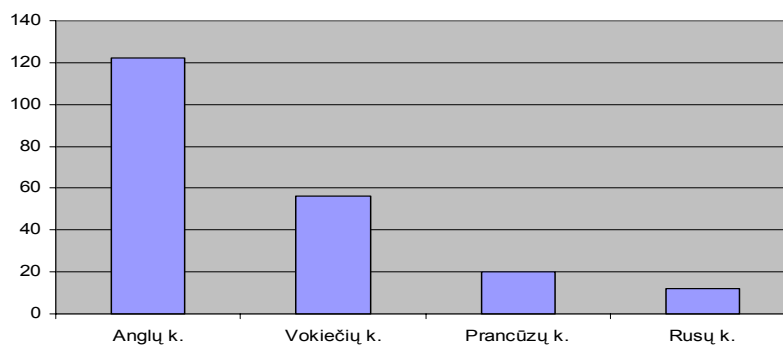
Dauguma mokyklų siūlo pradinį klasių moksleiviams vieną arba dvi užsienio kalbas (žr. 8 pav.). tik nedidelė dalis mokyklų (viso 12 proc.) siūlo platų kalbų pasirinkimą: tris arba keturias.

8 pav. Mokyklose siūlomų užsienio kalbų skaičius

Tarp siūlomų mokytis kalbų pirmauja anglų kalba (žr. 9 pav.). Jos siūlo mokytis 122 iš 125 tyrime dalyvavusių mokyklų (2 anketose į šį klausimą neatsakyta).

9 pav. Mokyklose siūlomų užsienio kalbų paplitimas

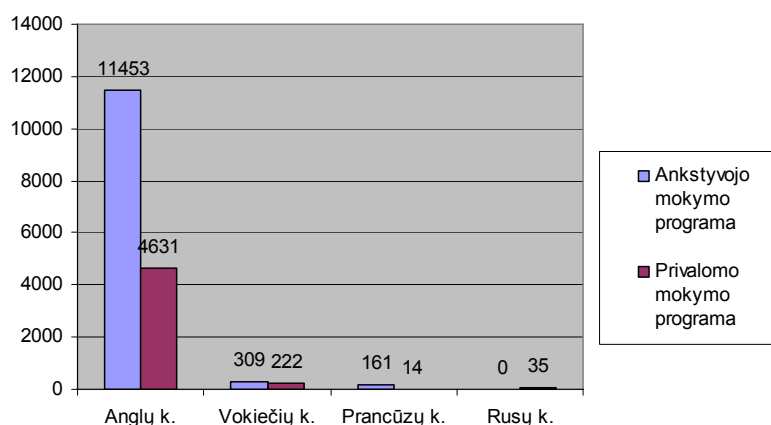

Kitos užsienio kalbos yra mažiau populiarios. Vokiečių kalbą gali rinktis 56 mokyklų moksleiviai (tai sudaro 46 proc. visų mokyklų), prancūzų – 20 (16 proc.), o rusų – 12 (10 proc.).

3.4. *Besimokančiųjų skaičius pagal užsienio kalbas*

Bendras užsienio kalbos besimokančiųjų pradinėjų klasių moksleivių skaičius tyrime dalyvavusiose mokyklose siekia 16825, iš jų 11923 mokosi užsienio kalbos pagal ankstyvojo mokymo programą, o 4902 – pagal privalomo, tai sudaro 71 proc. ir 29 proc.. Daugiausia moksleivių (96 proc.) pagal ankstyvojo užsienio kalbos mokymosi programą mokosi anglų kalbos. Populiariausia užsienio kalba tarp pradinėjų klasių moksleivių, besimokančiųjų pagal privalomo užsienio kalbos mokymo programą, taip pat yra anglų kalba. Jos mokosi 94 proc. moksleivių, besimokančiųjų užsienio kalbos pagal privalomo mokymo programą (žr. 10 pav.).

10 pav. Pradinėjų klasių moksleivių, besimokančiųjų užsienio kalbos, skaičius

Kitoms (vokiečių, prancūzų ir rusų) kalboms tenka nedidelis besimokančiųjų skaičius.

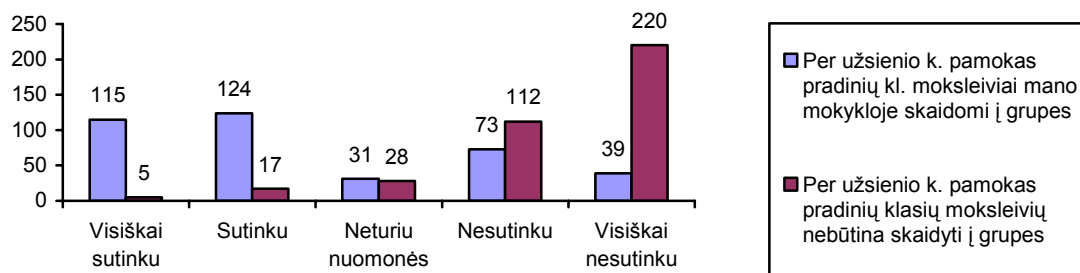
3.5. Užsienio kalbos mokymo organizavimas pradinėse klasėse

3.5.1. Klasių skaidymas į grupes

Tyrimo rezultatai rodo, kad ne visose mokyklose klasės skaidomos į grupes. Mokyklų vadovų duomenimis, didesnėje dalyje mokyklų pradinės klasės (61 proc.) per užsienio kalbos pamokas skaidomos į grupes. Tai patvirtina ir užsienio kalbos mokytojų (63 proc.), ir pradinių klasių mokytojų (60 proc.) pateikti duomenys. Respondentams buvo užduoti klausimai, kuriais buvo norima sužinoti, kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiu, kad pradinių klasių moksleiviai per užsienio kalbų pamokas turi būti skirstomi į grupes, ar tai yra daroma jų mokyklose. Respondentų atsakymų pasiskirstymą šiais aspektais galima matyti X paveiksle.

Dauguma mokytojų (86,9 proc. užsienio kalbos ir 70,4 proc. pradinių klasių mokytojų) pasisako už tai, kad siekiant optimizuoti užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse kokybę klases per užsienio kalbos pamokas reikia skaidyti į grupes.

11 pav. Klasių skaidymas į grupes (užsienio kalbų mokytojų duomenimis)

11 pav. rodo, kad dažniausiai respondentų mokyklose pradinių klasių moksleiviai yra skaidomi į grupes (teigiamai atsakė 62,6 proc. apklaustųjų). Be to, didžiausia respondentų dalis nesutinka arba visiškai nesutinka su tuo, kad per užsienio kalbos pamokas pradinių klasių moksleivių skaidyti į grupes nebūtina (net 86,9 proc. respondentų). Pažymėtina tai, kad respondentų nuomonė dėl to, ar per užsienio kalbų pamokas moksleivius būtina skaidyti į grupes, yra kategoriškai teigiama: su teiginiu, kad moksleivių į grupes skaidyti nebūtina, visiškai nesutiko net 57,6 proc. respondentų. Tam galėjo turėti įtakos tai, jog mokytojai mato teigiamą mokinių skaidymo į grupes poveikį mokymui(si) (dažniausiai mokiniai yra skaidomi į grupes) ir tvirtai apsisprendę dėl jo būtinumo.

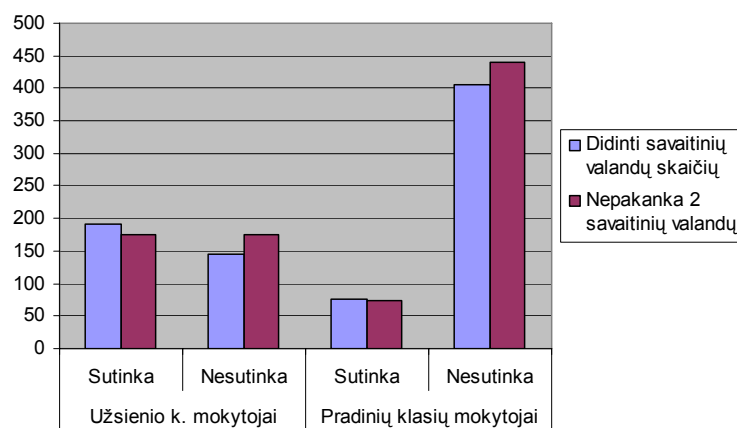
Norint optimizuoti ankstyvojo užsienio kalbos mokymo kokybę, šį rodiklį reikėtų gerinti, tačiau su tuo susijusios išteklių problemos (žr. 6 skyrių).

3.5.2. Ankstyvajam užsienio kalbų mokymui skiriamas valandų skaičius

Nustatyta, kad 84 proc. mokyklų ir 2, ir 3 klasėse užsienio kalbos mokymui skiriamos 2 savaitinės valandos. 5 proc. mokyklų vadovų nurodė, kad jų mokyklose užsienio kalbai skiriama 1 savaitinė valanda. Kitos alternatyvos (3 savaitinės valandos ir 6 savaitinės valandos) bendrai sudaro apie 2 proc..

Apklaustų pedagogų nuomonės dėl ankstyvajam užsienio kalbos mokymui skiriamų valandų skaičiaus skiriasi (žr. 12 pav.).

12 pav. Mokytojų nuomonė dėl ankstyvajam užsienio k. mokymui skiriamų savaitinių valandų skaičiaus

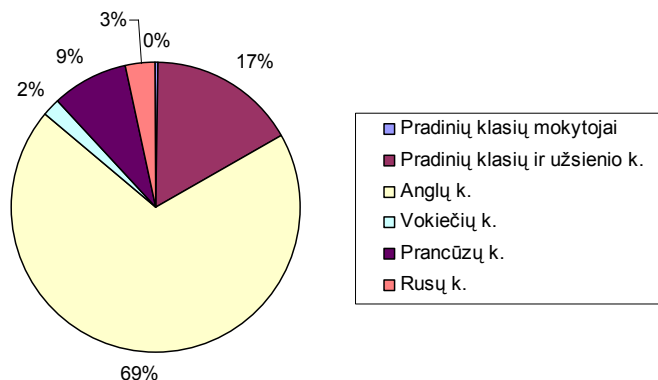

Apie pusę visų apklaustų užsienio kalbų mokytojų mano, kad 2 savaitinių valandų ankstyvajam užsienio kalbų mokymui nepakanka (45,8 proc.) ir valandų skaičių reikia didinti (50 proc.); 7 proc. užsienio kalbų mokytojų neturi nuomonės dėl klausimo, ar reikėtų didinti savaitinių valandų, skiriamų ankstyvajam užsienio kalbos mokymui, skaičių, o 8 proc. nurodė neturintys nuomonės dėl klausimo, ar pakanka 2 savaitinių valandų. Pradinių klasių mokytojų nuomonė kitokia: savaitinių valandų skaičiaus didinti nereikia (73,5 proc.), nes pakanka 2 savaitinių valandų (79,6 proc.), o 6,9 proc. ir atitinkamai 12,9 proc. pradinių klasių pedagogų nuomonės šiais klausimais neturi. Galima teigti, kad skirtingos nuomonės atspindi pradinių klasių mokytojų kaip interesų grupės nesuinteresuotumą prarasti dalį mokomojo krūvio valandų.

3.6. Užsienio kalbų mokytojų skaičius, amžius, išsilavinimas ir kvalifikacija

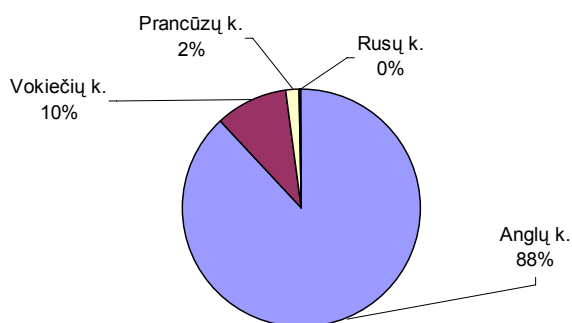
Iš 382 apklaustų užsienio kalbų mokytojų 264 yra anglų kalbos mokytojai, 33 - vokiečių kalbos mokytojai, 13 - rusų kalbos ir 13 - prancūzų kalbos mokytojai. 64 respondentų dirba pradinėse klasių ir užsienio kalbų mokytojais. Mokytojas nespecialistas yra tik vienas (žr. 13 pav.).

13 pav. Pradinėse klasėse dirbančių užsienio k. mokytojų procentinis santykis (mokytojų duomenimis)

Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, duomenimis, jų mokyklų pradinėse klasėse dirba 311 užsienio kalbos mokytojų. Kadangi beveik visose mokyklose siūloma mokytis anglų kalbos, anglų kalbos mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, procentinė dalis yra daug didesnė negu kitų užsienio kalbų mokytojų (žr. 14 pav.).

14 pav. Pradinėse klasėse dirbančių užsienio k. mokytojų procentinis santykis (mokyklų vadovų duomenimis)

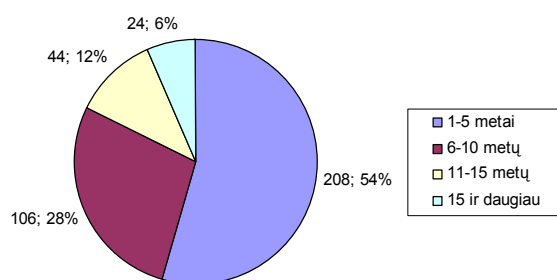

274 respondentų yra anglų kalbos mokytojai, 31 - vokiečių kalbos, 5 - prancūzų kalbos ir 1 - rusų kalbos mokytojas. Duomenys rodo mokyklose realizuojama Europos Tarybos rekomenduojama nuostata, pagal kurią siūloma mokytis vienos iš Vakarų Europos kalbų.

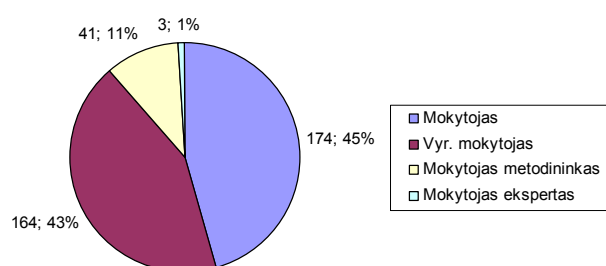
Kalbant apie apklaustų užsienio kalbų mokytojų išsilavinimą, minėtina, kad dauguma respondentų turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą (77,0 proc. - universitetinį 9,9 proc. - neuniversitetinį), ir tik 8,4 proc. pradinėse klasėse dirbančių užsienio kalbų mokytojų turi aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą. 4,7 proc. mokytojų nurodė turį kitokią išsilavinimą (dažniausiai nepedagoginį).

Nepaisant to, kad daugiau negu 50 proc. užsienio k. mokytojų dirba pradinėse klasėse palyginti neseniai (žr. 15 pav.), daugiau nei pusė mokytojų yra vyresni nei 35 metų ir turi aukštesnę nei mokytojo kvalifikacinę kategoriją (žr. 16 pav.).

15 pav. Užsienio kalbos mokytojų pasiskirstymas pagal darbo pradinėse klasėse patirtį

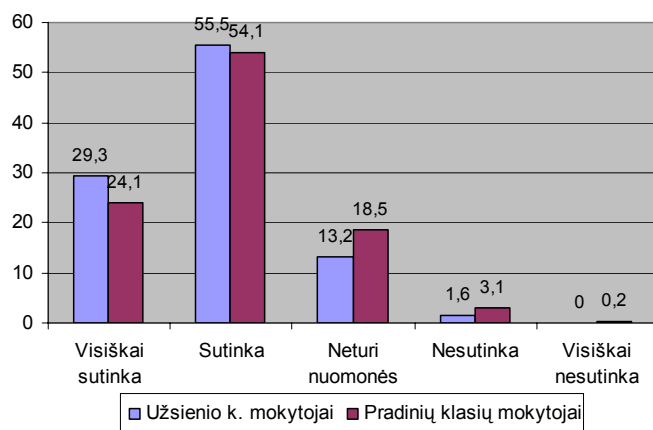
16 pav. Užsienio kalbos mokytojų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją

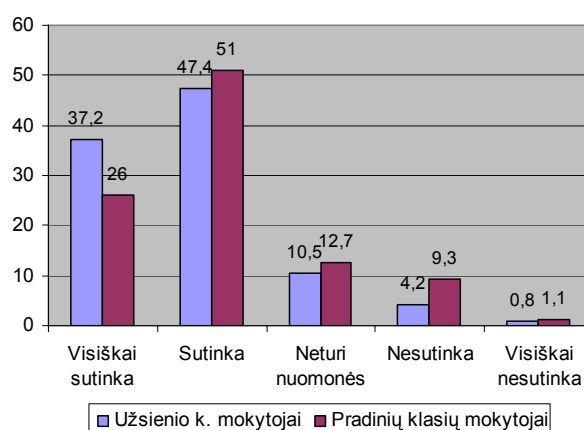
56,8 proc. apklaustųjų įvertino savo metodinę kompetenciją kaip pakankamą mokytį pradinėse klasių moksleivius užsienio kalbos, o 43,2 proc. norėtų ją tobulinti

Atsakydami į teiginius „Mūsų mokykloje užsienio kalbų mokytojai išmano ankstyvojo užsienio kalbos mokymo metodiką“ (žr. 17 pav.) ir „Mūsų mokykloje yra pakankamai geros kvalifikacijos užsienio kalbų mokytojų“ (žr. 18 pav.) skirtingos pedagogų grupės teigiamai įvertino pradinėse klasėse dirbančių mokytojų metodinę kompetenciją ir kvalifikaciją:

17 pav. Ar užsienio k.albų mokytojai išmano ankstyvojo užsienio kalbos mokymo metodiką (pedagogų duomenimis, proc.):

18 pav. Ar pakanka geros kvalifikacijos užsienio kalbų mokytojų (pedagogų duomenimis, proc.):

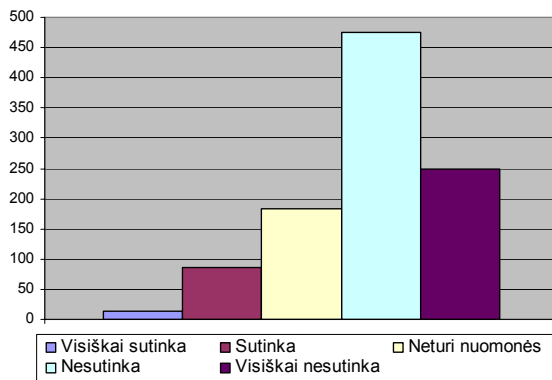

3.7. *Moksleivių tėvų nuomonė dėl užsienio kalbų mokytojų kvalifikacijos ir mokymo kokybės*

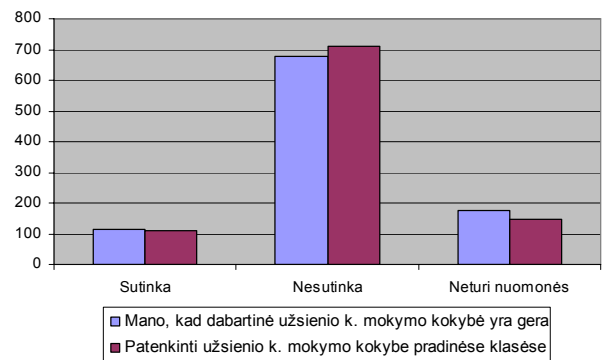
Skirtingai nuo mokytojų, pradinių klasių moksleivių tėvai, atsakydami į teiginį „Esu patenkintas/a užsienio kalbos mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, pasirengimu“ neigiamai vertino mokytojų pasirengimą (19 pav.)

Palyginimui analizuota, ar tėvai patenkinti užsienio kalbų mokymo kokybe. Dauguma tėvų mano, kad užsienio kalbos mokymo kokybė yra nepakankama (20 pav.):

19 pav. Ar pradinių klasių moksleivių tėvai patenkinti užsienio kalbos mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, pasirengimu

20 pav. Ar pradinių klasių moksleivių tėvai patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe

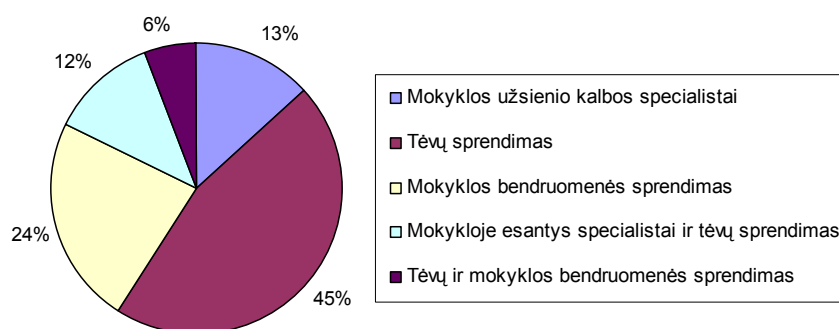
Apibendrinant pasakytina, kad, Lietuvos pedagogų duomenimis, pradinėse klasėse dirba užsienio kalbos mokytojai, turintys pakankamą išsilavinimą ir kvalifikaciją bei įgiję metodinę kompetenciją, reikalingą ankstyvajam užsienio kalbų mokymui, tačiau tėvų manymu, užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, darbo kokybė yra nepatenkinama ir ją būtina tobulinti.

4. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo poreikis ir prieinamumas

4.1. Užsienio kalbos pasirinkimo galimybė

Vienas svarbiausių klausimų kalbant apie ankstyvojo užsienio kalbų mokymo prieinamumą yra susijęs su sprendimais dėl kalbos pasirinkimo. Mokyklos vadovų, kuriojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, duomenimis, pagrindinis veiksnys, lemiantis kalbos pasirinkimą mokykloje, yra tėvų sprendimas (45 proc.) (21 pav.).

21 pav. Kalbos pasirinkimą lemiantys veiksniai (mokyklų vadovų duomenimis)

Vidutiniškai kas penktoje mokykloje, šalia kitų veiksnių, į tėvų sprendimą taip pat atsižvelgiama. Tik kas aštuntoje mokykloje kalbos pasirinkimas priklauso vien nuo mokykloje turimų specialistų. Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad sprendimai dėl kalbos pasirinkimo priimami demokratiškai.

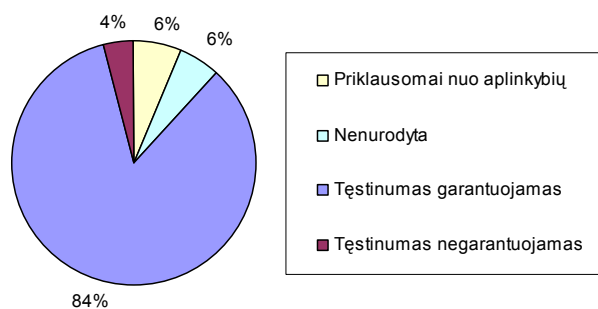
Tai patvirtina ir tėvų anketavimo duomenys: apie 70 proc. tėvų nurodo, kad renkantis, kurios užsienio kalbos pradėti mokytis, mokykla atsižvelgė į jų pageidavimus, pusė apklaustų tėvų taip pat mano, kad mokyklose šiuo metu sudaroma galimybė rinktis, kurios kalbos mokytis.

Nepaisant to, kad tarp užsienio kalbų, kurių mokomasi pradinėse klasėse, dominuoja anglų kalba (žr. skyrių „Mokyklose siūlomos užsienio kalbos“), įvairiose tiriamųjų grupėse vyrauja vieninga nuomonė, kad sprendimas, kurios kalbos pradėti mokytis pradinėse klasėse, turėtų būti priimamas demokratijos pagrindu, t.y. **turėtų būti sudaroma galimybė rinktis, kurios kalbos mokytis**. Taip mano 77,4 proc. apklaustų tėvų, 77,7 užsienio kalbų mokytojų ir 81 proc. pradinių klasių pedagogų.

4.2. Tęstinumo užtikrinimas

Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, duomenimis, daugumoje mokyklų ankstyvojo užsienio kalbų mokymo tęstinumas užtikrinamas. Iš 126 respondentų 106 (84 proc., žr. 22 pav.) nurodė, kad jų mokyklose pradėjusiems ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą yra užtikrinamas užsienio kalbos mokymo tęstinumas, ir tik 5 mokyklose tęstinumas negarantuojamas, t.y. baigę ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą vaikai mokosi toje pačioje klasėje ar grupėje su tais, kurie pradeda privalomą užsienio kalbos mokymo programą.

22 pav. Užsienio kalbos mokymosi tęstinumo užtikrinimas (mokyklų vadovų duomenimis)

Iš likusių 15 mokyklų 7 ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programos neturi, o 8 vadovai pažymėjo abu variantus, o tai leidžia manyti, kad sprendimas dėl tęstinumo priimamas priklausomai nuo aplinkybių.

4.3. Esama materialinė bazė ir aprūpinimas mokymo(si) priemonėmis

Tyrimo rezultatai rodo, kad ne visi mokytojai organizuodami užsienio kalbos mokymo(si) procesą pradinėse klasėse pasitelkia mokymo(si) priemonių įvairovę.

Tarp mokymo(si) priemonių (be visų respondentų minimų vadovėlių) mokytojai, mokantys užsienio kalbos pradinių klasių moksleivius, nurodė naudojantys garso įrašus (251 respondentai), plakatus (216), žaidimus (131), filmus (77), kompiuterines programas (56) ir lenteles (48). Viena iš priežasčių yra ta, kad ne visos mokyklos yra pakankamai aprūpintos mokymo(si) priemonėmis, tinkamomis ankstyvajam užsienio kalbos.

Anglų kalbos mokytojai nurodė naudojantys šias mokymo priemones:

➤ „Early School English“ (V. Rupainienė, V. Druceikaitė) – 31	➤ „Snapshot“ – 2
➤ „Welcome“ (Elizabeth Gray) -18	➤ „Round-up“ – 2
➤ „English 1, 2“ (L. Kulvietienė) – 11	➤ „Way Ahead“ – 4
➤ „Happy House“ (Stella Mardment) – 14	➤ „Opportunities“ (Michail Haris) – 3
➤ „Happy Street“ (Stella Mardment) – 14	➤ „My First Reader“ (I. Kubilienė) – 2
➤ „School English“ (R. Stoškienė) – 10	➤ „Set Sail“ – 2
➤ „Bravo“ (J. West) – 5	➤ „Join-in“ – 2
➤ „Hello“ (Tatjana Kriliuvienė) 3	➤ „Enterprise“ -1
	➤ „You and me“ – 3

Vokiečių kalbos mokytojai nurodė naudojantys šias mokymo priemones:

- „Mein erstes deutsches Buch“ – 2
- „Das Deutschmobil“ - 4
- „Tamburin“ – 5

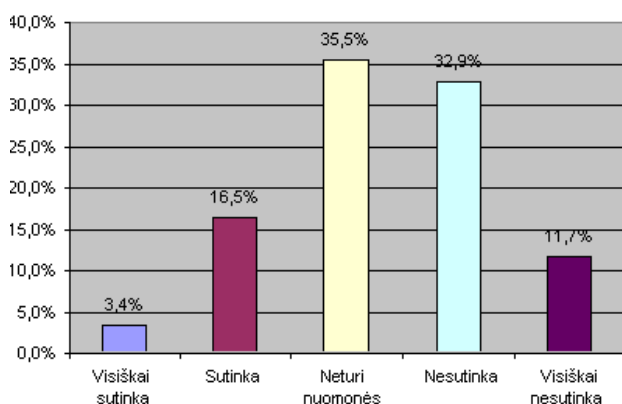
Tik pusė apklaustų užsienio kalbų mokytojų nurodė, kad jų mokyklose pakanka mokymo(si) priemonių ankstyvajam užsienio kalbos mokymui, o apie 39 proc. mano, kad mokymo(si) priemonių mokykloje nepakanka. Pradinių klasių mokytojai šiuo klausimu yra mažiau informuoti, 42 proc. mano, kad priemonių pakanka, o apie 36 proc. respondentų nuomonės neturi.

Mokytojų duomenimis dauguma tėvų perka reikiamas mokymo(si) priemones (taip teigia 66 proc. užsienio kalbų mokytojų ir 77 proc. pradinių klasių mokytojų).

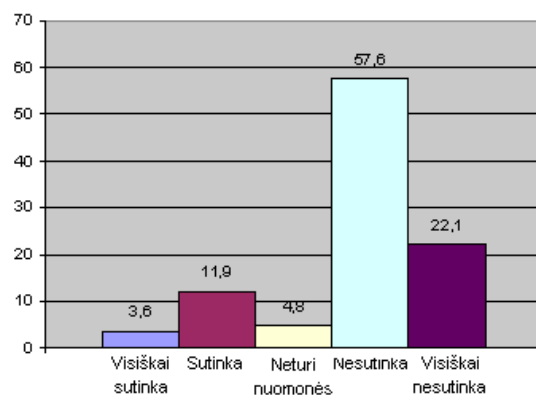
Pradinių klasių moksleivių tėvai santūriau vertina mokyklų materialiąją bazę ir aprūpinimą mokymo(si) priemonėmis. Tik penktadalis apklaustų tėvų vertina mokyklos materialinę bazę kaip pakankamą mokyti užsienio kalbos pradinėse klasėse (žr. 23 pav.). Daugumos tėvų nuomone (87,3

proc.), mokykla turėtų aprūpinti užsienio kalbos mokymo(si) priemonėmis. Virš 80 proc. tėvų pasisako esantys nepajėgūs pirkti reikiamas priemones (žr. 24 pav.).

23 pav. Mokyklų materialinės bazės pakankamumas užsienio k. mokymui (tėvų duomenimis)

24 pav. Moksleivių tėvų pajėgumas pirkti mokymo(si) priemones (proc.)

Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, duomenimis, apie 32 proc. mokyklų materialinė bazė yra pakankama, 10 proc. šiuo klausimų nuomonės neturi, o likusiose mokyklose trūksta mokymo(si) priemonių, metodinės medžiagos, įrangos ar kabinetų (Išsamiau žr. 6 skyrių „Išteklių problemos, susijusios su privalomo užsienio k. mokymo paankstinimu“).

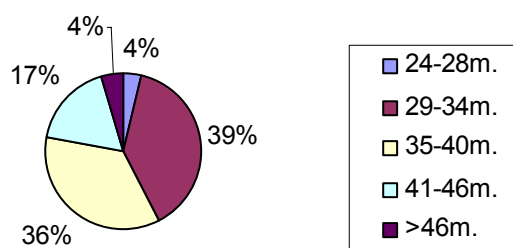
5. Visuomenės ir įvairių švietimo bendruomenės grupių nuomonė dėl privalomo užsienio kalbų mokymo paankstinimo

5.1. Pradinių klasių moksleivių tėvų apklausos rezultatai

Tiriamųjų charakteristika

Norint išsiaiškinti pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonę dėl privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo, buvo išsiųsta 1200 anketų, iš kurių užpildytos sugrįžo 1002 anketos. Tyrime dalyvavo moksleivių tėvai iš įvairių savivaldybių, kaimo ir miesto mokyklų, iš jų 87 proc. moterų ir 13 proc. vyrų. Respondentų pasiskirstymą pagal amžių rodo 25 paveikslas. Daugiausia į anketos klausimus atsakiusių apklaustųjų priklauso dviem amžiaus grupėms: 29-34 m. (39 proc.) ir 35-40 m. (36 proc.).

25 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų pasiskirstymas pagal amžių

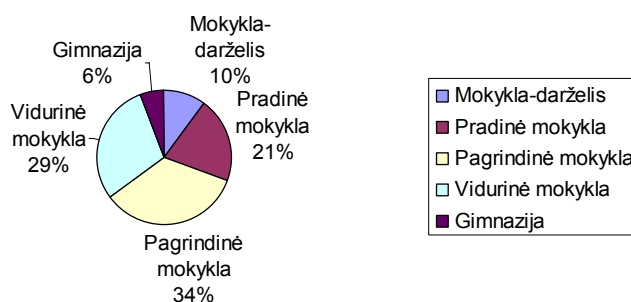

Buvo apklausti įvairių mokyklų tipų moksleivių tėvai:

- 101 – mokykla-darželis;
- 291 – vidurinė mokykla;
- 203 – pradinės mokyklos;
- 59 – gimnazijos.
- 336 – pagrindinės mokyklos;

Daugiausia apklaustųjų tėvų (žr. 26 pav.) atstovavo dviejų tipų mokykloms: pagrindinėms mokykloms (34 proc.) ir šiek tiek mažiau – vidurinėms mokykloms (29 proc.). Mažiausiai dalyvavo gimnazijų (6 proc.).

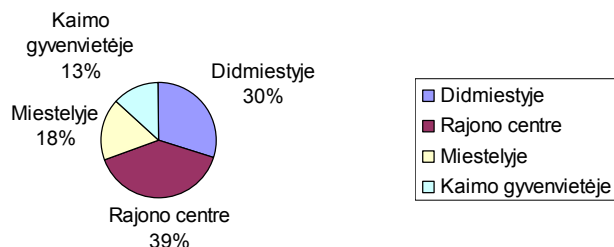
26 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų pasiskirstymas pagal vaiko lankomos mokyklos tipą

Tyrime dalyvavo mokyklos iš tokių Lietuvos vietų:

- 300 – didmiesčių;
- 176 – miestelių;
- 391 – rajonų;
- 133 – kaimo gyvenviečių mokyklos.

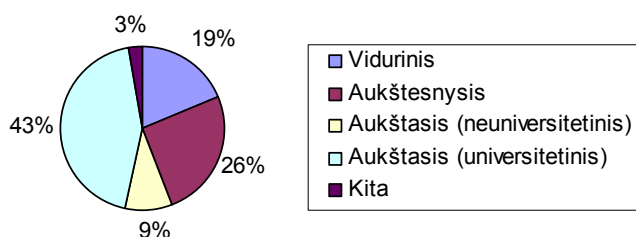
27 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą

Kaip rodo 27 pav., daugiausia anketų gauta iš rajonų centrų (39 proc.) ir didmiesčių (30 proc.) mokyklų, mažiausiai – iš kaimo gyvenviečių mokyklų (13 proc.), nedidelė dalis – iš miestelių mokyklų (18 proc.). Iš viso tyrime dalyvavo tėvai iš 995 savivaldybių, nebuvo respondentų tik iš tik 10 savivaldybių.

Tyrime dalyvavusių pradinių klasių moksleivių tėvų išsilavinimas nevienodas. Kaip rodo 28 paveikslas, daugiausia tyrime dalyvavusių moksleivių tėvų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą (439 tėvai, 43 proc.), mažiau – aukštesnįjį (256, 26 proc.), vidurinį išsilavinimą (186, 19 proc.), aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (89, 9 proc.) ir kitokį (28,3 proc.).

28 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

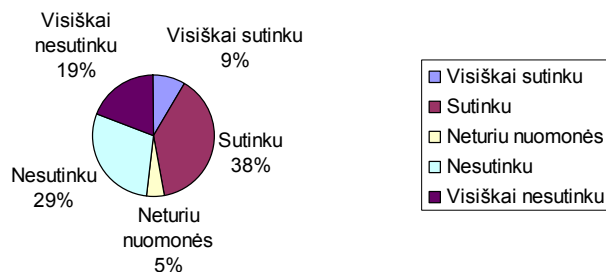
Tėvų nuomonė ankstyvojo užsienio kalbų mokymo klausimu

Tėvų buvo klausiama, kiek kalbų, jų nuomone, turėtų mokytis pradinių klasių moksleivis. Daugiausia tėvų (60 proc.) kaip norimą kalbų kiekį nurodė dvi kalbas, t.y. gimtąją ir užsienio kalbą. Dauguma tėvų iš dvikalbių šeimų (63,2 proc.) mano, kad jų vaikus vertėtų mokyti trijų kalbų: gimtosios, valstybinės ir užsienio.

Į anketos klausimą, ar reikia paankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą, pradinių klasių moksleivių tėvai atsakė labai skirtingai. Nors iš esmės pritariančių paakstinimui ir nesutinkančių

skaičius labai panašus (iš viso 47 proc. sutinka, o 48 proc. nesutinka), tačiau kategoriškai nepritariančių ir tvirtą pritarimą išreiškusių procentas ryškiai skiriasi (visiškai nesutinka 9 proc., visiškai sutinka 9 proc.) (žr. 29 pav.)

29 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo

Įdomu, kad pritarimas mokymo paankstinimui didėja priklausomai nuo tėvų amžiaus, ankstinimui labiau pritaria vyresni tėvai, žr. 4 lent.

4 lent. Pritarimas paankstinti užsienio kalbos mokymą pagal respondentų amžių

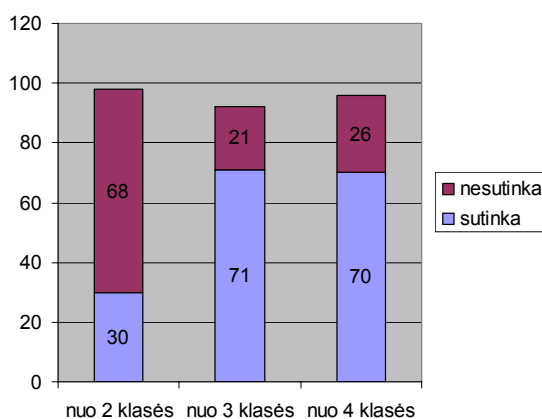
	24-28 m.	29-34 m.	35-40 m.	41-46 m.	>46 m.
Sutinka	37,1 proc.	42,9 proc.	50,2 proc.	50,0 proc.	56,1 proc.
Nesutinka	57,1 proc.	52,9 proc.	45,0 proc.	44,3 proc.	39,0 proc.

Tikėtina, kad vyresnio amžiaus tėvai patys labiau jaučia diskomfortą menkai mokėdami užsienio kalbas ir linki savo atžaloms geresnės ateities.

Respondentų išsilavinimo veiksnys kiek netikėtai susijęs su jų nuomone šiuo klausimu: kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo mažiau jie remia privalomo užsienio kalbos ankstinimą.

Tėvų buvo klausiama, nuo kurios klasės jie siūlytų pradėti privalomą užsienio kalbos mokymą. Kaip rodo 30 pav., dauguma tėvų kur kas labiau pritartų privalomam užsienio kalbos mokymui nuo 3 arba nuo 4 klasės nei nuo 2 klasės. Net 32 proc. tėvų pareiškė visiškai nesutinkantys, o 36 proc. nesutinkantys dėl privalomo užsienio kalbos mokymo nuo 2 klasės.

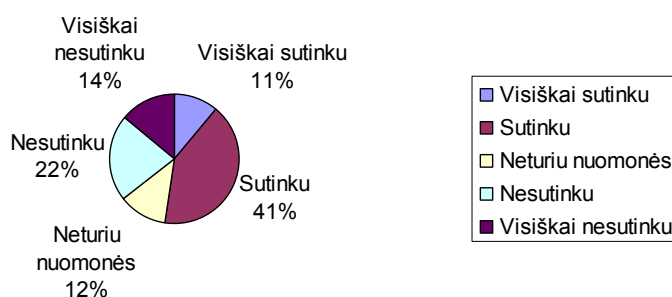
30 pav. Pritarimas paankstinti užsienio kalbos mokymą nuo tam tikros klasės

Vienas iš svarbiausių tyrimo klausimų – nuomonė dėl konkrečios dėstomosios užsienio kalbos, galimybės rinktis ar privalomos visiems vienos mokomosios kalbos. Norint išsiaiškinti tėvų nuostatas šiuo atžvilgiu, buvo užduodama keletas skirtingų klausimų.

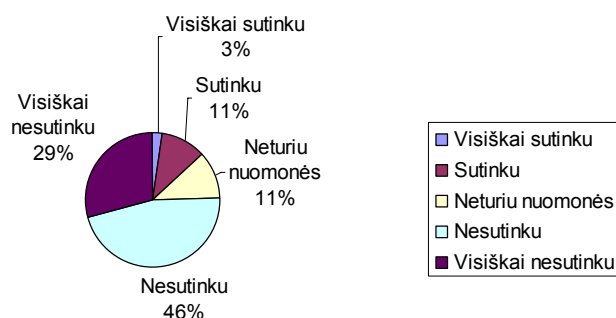
Vienas klausimas – ar užsienio kalba turėtų būti privaloma visiems viena. Kaip rodo 31 paveikslas, šiek tiek daugiau nei pusė tėvų pritartų, jog pradinėse klasėse visi vaikai mokytųsi vienos privalomos užsienio kalbos, o 36 proc. tėvų su tokia nuomone nesutinka. Nemaža dalis yra svyruojančių – 12 proc. respondentų savo nuomonės šiuo klausimu iš viso neturi.

31 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė dėl vienos privalomo užsienio kalbos

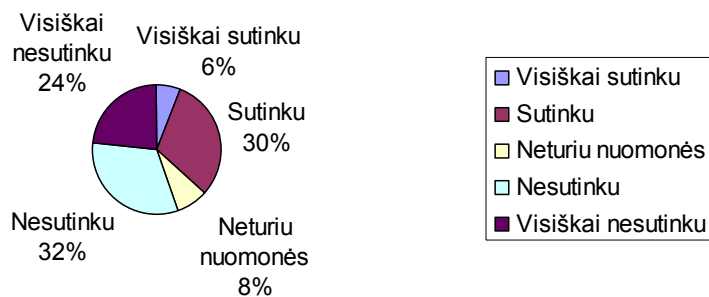
Kitas klausimas, ar turėtų būti galimybė rinktis mokomąją kalbą dar ryškiau parodė, jog didesnė dauguma tėvų būtų už vieną privalomą visiems vieną kalbą pradinėse klasėse. Kaip rodo 32 diagrama, iš viso trys ketvirtadaliai (75 proc.) tėvų nesutinka, kad turėtų būti galimybė rinktis, kokią kalbą mokytis, dar 11 proc. nuomonės šiuo klausimu neišsakė. Ir tik 14 proc. iš viso atsakydami į šį klausimą pritaria, kad galimybės rinktis reikia.

32 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė dėl galimybės rinktis, kurios kalbos mokytis

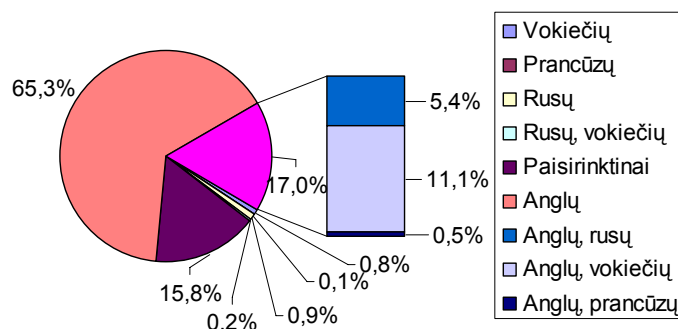
Reikšmingas tyrimo klausimas dėl galimo privalomo **anglų** kalbos mokymo pradinėse klasėse. Iš 33 pav. matyti, kad daugiau nei pusė tėvų, iš viso 56 proc. nepritartų tokiam siūlymui. Pabrėžtina, kad gana didelė dalis yra kategoriškai nepritariančių (net 24 proc.). O iš 36 proc. iš esmės pritariančių tvirtai laikosi šios pozicijos tik 6 proc. apklaustųjų tėvų. Neturinčių nuomonės šiuo klausimų procentas nėra labai mažas – iš viso 8 proc..

33 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė dėl anglų kaip privalomos užsienio kalbos

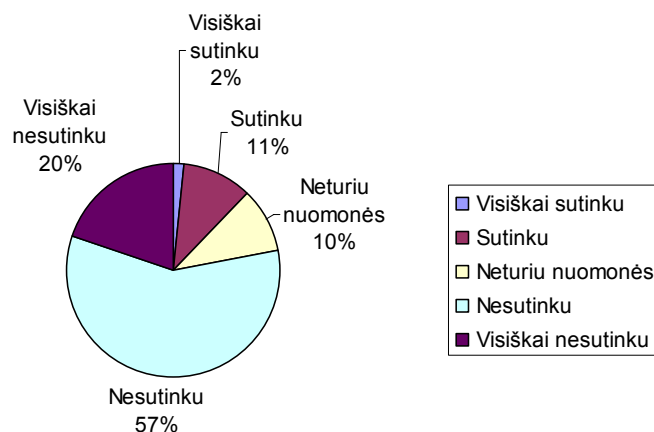
Tačiau į kontrolinį klausimą, kokios vis dėlto kalbos reikėtų mokyti pradinių klasių moksleivius, jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, 65 proc. tėvų pasisako už anglų kalbą (34 pav.)

34 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė: kurios užsienio kalbos reikėtų mokyti kaip I užsienio kalbos

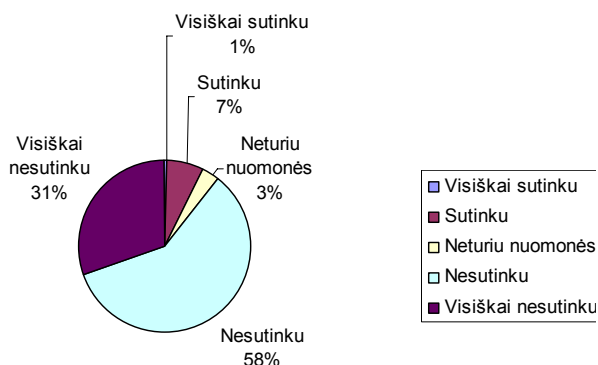

Tėvų buvo klausiama, ar jie patenkinti dabartine vaikų užsienio kalbos pažanga, ar jų vaikams iš viso patinka mokytis užsienio kalbos. Atsakymai (žr. 35-36 pav.) rodo didelį tėvų ir vaikų nepasitenkinimą. Tik 2 proc. tėvų visiškai patenkinti vaiko pažanga, tik 1 proc. tėvų visiškai sutinka, jog jų vaikams patinka mokytis užsienio kalbos. Šie atsakymai dar kartą patvirtina tėvų nepasitenkinimą mokymo kokybe.

35 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų pasitenkinimas dėl vaiko užsienio kalbo mokymosi pažangos

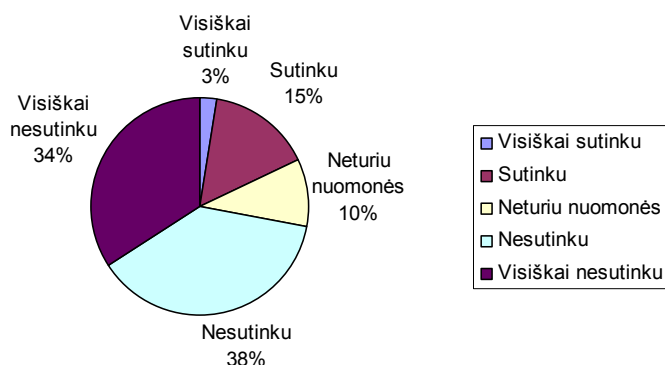

36 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė: ar vaikui patinka mokytis užsienio kalbos

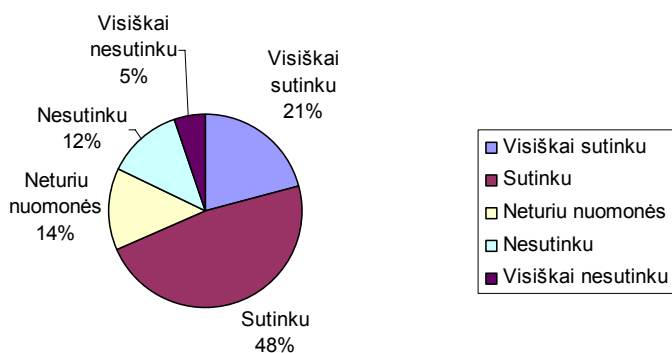
Su aptartu klausimu susijusios ir tėvų nuostatos, ar privalomas užsienio kalbos mokymas pradinėse klasėse padėtų vaikams geriau išmokti užsienio kalbą. Didžiosios daugumos tėvų nuomonė yra neigiama (žr. 37 pav.).

37 pav. Moksleivių tėvų nuomonė: ar vaikas geriau išmoks užsienio kalbą, jei mokymas nuo 2 klasės būtų privalomas

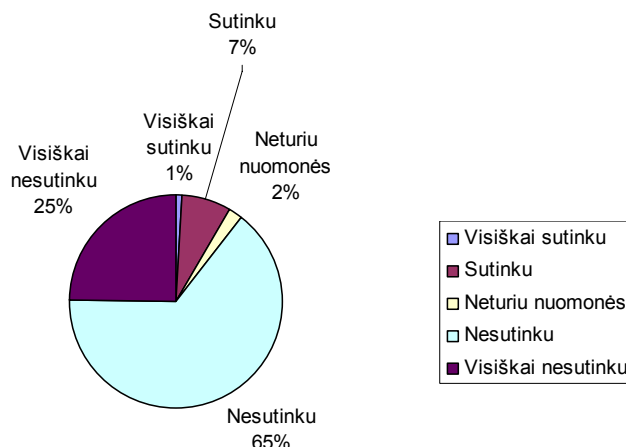
Nemažai tėvų nerimauja, kad privalomas ankstyvasis užsienio kalbos mokymas pradinėse klasėse keltų jų vaikams sunkumų mokytis gimtosios kalbos. Nuostatą, kad pablogėtų vaikų gimtoji kalba, išreiškė 69 proc. tėvų (žr. 38 pav.).

38 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė dėl ankstyvojo užsienio kalbos įtakos moksleivio gimtajai kalbai

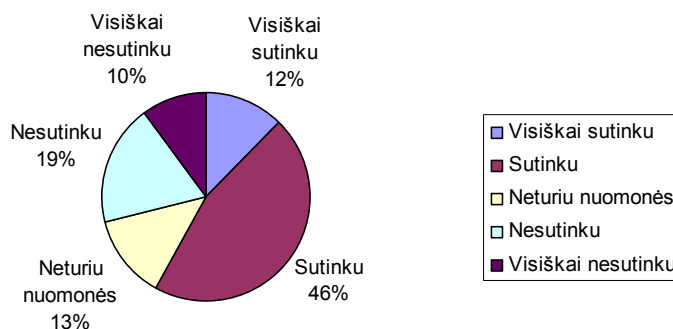
Būtina pridurti, kad net 90 proc. tėvų mano, jog jų vaikams nesiseka mokytis gimtosios kalbos (žr. 39 pav.). Taigi galimas dalykas, kad tėvai nerodo didelio entuziazmo dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo pradinėse klasėse ne tiek dėl iškylančių užsienio kalbos, kiek dėl gimtosios kalbos mokymosi ir mokymo problemų

39 pav. Pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė: ar vaikui gerai sekasi mokytis užsienio kalbos

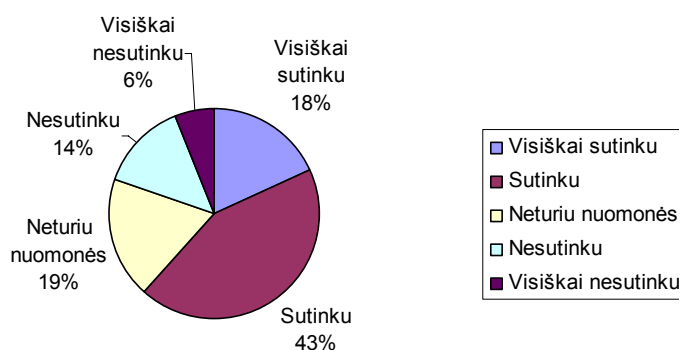
Nemažai apklaustųjų tėvų mano, kad jų vaikai nėra pasirengę mokytis užsienio kalbos ankstyvajame pradinio mokymo amžiuje, kad mokymosi krūvis, įvedus privalomą ankstyvąją užsienio kalbos mokymą būtų per didelis (žr. 40 pav.)

40 pav. Moksleivių tėvų nuomonė : ar paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą vaikui krūvis būtų per didelis

Net 61 proc. tėvų nerimauja, kad privalomas ankstyvasis užsienio kalbų mokymas galėtų sukelti jų vaikams psichologinių problemų (žr. 41 pav.) Kita vertus, į anketos klausimą, su kokiomis problemomis susiduria, mokydamasis užsienio kalbos, 69 proc. tėvų atsakė, jog tai jokių problemų nekelia.

41 pav. Tėvų nuomonė : ar paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą vaikui kiltų psichologinių problemų

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad dauguma pradinių klasių moksleivių tėvų, dalyvavusių tyrime, sutinka, kad pradinėse klasėse greta gimtosios kalbos būtų mokoma ir užsienio kalbos. Nuomonės dėl užsienio kalbos privalomo mokymo paankstinimo skiriasi. Maždaug pusė tėvų remia paankstinimo idėją, kita pusė – jos nepalaiko. Už paankstinimą šiek tiek ryškiau pasisako vyresni tėvai ir turintys žemesnį išsilavinimą. Dauguma tėvų pritaria užsienio kalbos mokymo pradžiai trečioje arba ketvirtoje, bet ne antroje klasėje. Nevienodos tėvų nuomonės išryškėjo dėl mokomosios užsienio kalbos pasirinkimo. Vis dėlto daugiau tėvų pritartų privalomam vienos kalbos mokymui, o ne laisvam pasirinkimui dėl mokomosios kalbos. Nesutampa nuomonės ir dėl to, kokios vis dėlto kalbos reikėtų mokyti. Dauguma pasisako už anglų kalbą, bet nemažai tėvų prieštarauja privalomam anglų kalbos parinkimui. Tėvų atsakymai rodo tėvų nepasitenkinimą mokymo kokybe ir nerimą dėl vaikų nepasirengimo privalomam ankstyvajam užsienio kalbos mokymui ir baimę dėl galimų psichologinių ir kitokio pobūdžio problemų.

5.2. Pradinių klasių mokytojų apklausos rezultatai

Tiriamųjų charakteristika

Pradinių klasių mokytojams buvo išsiusta 600 anketų. Anketas užpildė ir atsiuntė 551 mokytojas.

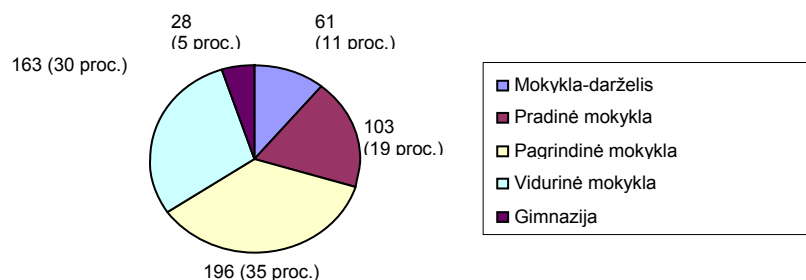
Mokytojų lytis. Anketas užpildė 540 moterų ir 11 vyrų. Išanalizavus gautas anketas, galima teigti, kad pradinių klasių mokytojais Lietuvos mokyklose daugiausia dirba moterys. Jos sudaro 98 proc. visų tyrime dalyvavusių pradinių klasių mokytojų, vyrai tesudaro 2 proc. respondentų. Šie rezultatai leidžia nusakyti situaciją Lietuvos mokykloje. Galima teigti, kad pradinių klasių mokytojais dažniau dirba moterys, tarp vyrų ši specialybė gana nepopuliari.

Mokytojų amžius. Pagal amžių respondentai sudaro penkias grupes: 24-28 metų mokytojai; 29-34 metų mokytojai; 35-40 metų amžiaus mokytojai ir 47 ir vyresni mokytojai.

Pradinių klasių mokytojais daugiausia dirba 35-40 metų mokytojai, jie sudaro 29 proc. visų respondentų. Antrą grupę pagal dydį sudaro mokytojai, kurių amžius yra 41-46 metai. Tai 25 proc. visų respondentų. Vienu procentu mažiau, t. y. 24 proc. visų respondentų, sudaro 47-erių ir vyresni mokytojai. Jaunosios kartos mokytojų mokyklose dirba gerokai mažiau. 29-34 metų mokytojai sudaro 19 proc. procentų visų respondentų. 24-28 metų – tik 3 proc. visų respondentų. Galima teigti, kad Pradinių klasių mokytojais mokyklose daugiausia dirba vyresnio amžiaus mokytojai. Jaunų mokytojų, dirbančių su pradinių klasių moksleiviais, yra labai mažas procentas. Šis faktas perša mintį, kad ši profesija tarp jaunų žmonių gana nepopuliari, galima prognozuoti galimybę, kad ateityje pradinių klasių mokytojų trūks.

Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą. Tiriamųjų imtis buvo suformuota taip, kad į imtį patektų įvairių mokyklų tipų (t.y. mokyklų-darželių, pradinių, pagrindinių, vidurinių ir gimnazijų) atstovų, atsižvelgiant į tai, kiek vieno ar kito tipo mokyklų šiuo metu yra Lietuvoje. Tyrime proporcingai dalyvavo pradinių klasių mokytojai iš įvairių tipų mokymo įstaigų. 42 pav. rodo tyrime dalyvavusių mokytojų pasiskirstymą pagal mokyklų tipus. Daugiausia dalyvavo pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose dirbančių mokytojų. Šio tipo mokyklų yra daugiausia, todėl ir mokytojų jose dirba daugiausia. Jie sudarė 65,2 proc. visų dalyvavusių mokytojų (atitinkamai 35,6 proc. ir 29,6 proc.). Gimnazijų Lietuvoje yra mažiausiai, todėl atitinkamai tyrime dalyvavo mažiausias skaičius pradinių klasių mokytojų iš šio tipo mokyklų. Jie sudarė 5,1 proc.

42 pav. Apklaustų pradinį klasių mokytojų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

Tyrime dalyvavo 18,7 proc. mokytojų, dirbančių pradinėje mokykloje ir 11,1 proc. dirbančių mokykloje-darželyje

Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą. Generalinės aibės proporcijos išlaikytos ir formuojant imtį, reprezentuojančią didmiesčių, rajono centrų, miestelių ir kaimo mokyklas.

Kadangi Lietuvoje daugiausia mokyklų įkurta miestuose, ten daugiausia mokosi pradinį klasių mokinių, tad proporcingai daugiausia pradinį klasių mokytojų anketų buvo gauta iš rajonų centro mokyklų. Iš viso 193 anketos, tai reiškia, kad 35 proc. tyrime dalyvavusių mokytojų dirba mokyklose, esančiose rajono centruose. Beveik tiek pat (190) respondentų yra iš didmiesčių, tai sudaro 34 proc. visų pradinį klasių mokytojų, dalyvavusių tyrime. Kiek mažiau apklaustųjų iš miestelių – 92, tai sudaro 17 proc.. Mažiausiai pradinį klasių mokytojų iš kaimo gyvenviečių – 76 respondentai, tai sudaro 14 proc.

Formuojant imtį buvo planuojama, kad apie 25 proc. tiriamųjų turi sudaryti kaimo mokyklų mokytojai. Tačiau dalis mokytojų iš kaimo vietovių neatsiuntė atsakymų arba dalis mokytojų priskyrė save mažų miestelių gyventojams ir todėl šiek tiek pasikeitė procentinis pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą.

Respondentų pasiskirstymas pagal savivaldybes. Išanalizavus bendrojo lavinimo mokyklų pradinį klasių moksleivių, besimokančių I užsienio kalbos, skaičių visose 60 savivaldybių, paaiškėjo, kad mokyklų tinklas nėra optimalus. Kad tiriamųjų imtis tinkamai reprezentuotų generalinę aibę, vienas pagrindinių tiriamųjų atrankos kriterijų buvo ne mokyklų skaičius, o moksleivių skaičius savivaldybėse. Į savivaldybes, kuriose yra daugiausia moksleivių, buvo išsiųsta ir daugiau anketų.

Apklaustos anketos buvo išplatintos visose 60 Lietuvos savivaldybių, tačiau atsakymai gauti iš 55 savivaldybių pradinį klasių mokytojų. Anketų neatsiuntė Elektrėnų, Joniškio r., Molėtų r., Rietavo,

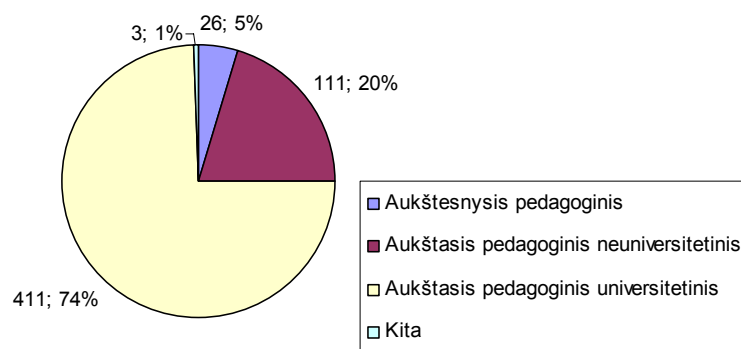
Šiaulių r. savivaldybių mokytojai. Atlikus statistinę duomenų analizę, paaiškėjo, kad daugiausia anketų užpildė pradinį klasių mokytojai iš penkių didžiųjų Lietuvos miestų – Vilniaus, Klaipėdos, Kauno, Šiaulių ir Panevėžio – savivaldybių, kuriose yra didžiausia mokyklų koncentracija ir daugiausia moksleivių. Tai sudaro 30,2 proc. visų pradinį klasių mokytojų užpildytų anketų. Mažiausiai anketų gauta iš Alytaus ir Pasvalio rajonų savivaldybių (po 0,2 proc.) ir Akmenės, Pagėgių ir Visagino savivaldybių (0,5 proc.). Nors mažiausiai moksleivių mokosi Neringos ir Birštono savivaldybėse, bet, kaip matyti iš atsiųstų anketų, šios savivaldybės mokytojai yra gana aktyvūs, todėl gautų anketų skaičius iš šių savivaldybių nėra mažiausias. (žr. 5 lent.).

5 lent. Pradinį klasių mokytojų, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal savivaldybes.

Savivaldybė	Skaičius	Procentai		Savivaldybė	Skaičius	Procentai
Akmenės savivaldybė	3	0,5		Pagėgių savivaldybė	3	0,5
Alytaus savivaldybė	27	4,9		Pakruojo rajono savivaldybė	5	0,9
Alytaus rajono	1	0,2		Palangos savivaldybė	4	0,7
Anykščių rajono	9	1,6		Panevėžio miesto savivaldybė	20	3,6
Birštono savivaldybė	5	0,9		Panevėžio rajono savivaldybė	5	0,9
Biržų savivaldybė	9	1,6		Pasvalio rajono savivaldybė	1	0,2
Druskininkų savivaldybė	4	0,7		Plungės rajono savivaldybė	4	0,7
Ignalinos rajono	4	0,7		Prienų rajono savivaldybė	4	0,7
Jonavos rajono	12	2,2		Radviliškio rajono savivaldybė	13	2,4
Jurbarko rajono	4	0,7		Raseinių rajono savivaldybė	8	1,5
Kaišiadorių rajono	4	0,7		Rokiškio rajono savivaldybė	11	2,0
Kalvarijos savivaldybė	4	0,7		Skuodo rajono savivaldybė	7	1,3
Kauno miesto	44	8,0		Šakių rajono savivaldybė	6	1,1
Kauno rajono	11	2,0		Šalčininkų rajono savivaldybė	4	0,7
Kazlų Rūdos	4	0,7		Šiaulių miesto savivaldybė	29	5,3
Kelmės rajono	7	1,3		Šilalės rajono savivaldybė	11	2,0
Kėdainių rajono	13	2,4		Šilutės rajono savivaldybė	11	2,0
Klaipėdos miesto	35	6,4		Širvintų rajono savivaldybė	4	0,7
Klaipėdos rajono	8	1,5		Švenčionių rajono savivaldybė	4	0,7
Kretingos rajono	13	2,4		Tauragės rajono savivaldybė	9	1,6
Kupiškio rajono	4	0,7		Telšių rajono savivaldybė	13	2,4
Lazdijų savivaldybė	11	2,0		Trakų rajono savivaldybė	7	1,3
Marijampolės	19	3,4		Ukmergės rajono savivaldybė	15	2,7
Mažeikių rajono	9	1,6		Utenos rajono savivaldybė	6	1,1
Neringos savivaldybė	4	0,7				

Pradinį klasių mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą. Pradinį klasių mokytojų, dalyvavusių tyrime, išsilavinimas yra nevienodas: aukštesnysis pedagoginis, aukštasis pedagoginis universitetinis, aukštasis pedagoginis neuniversitetinis arba kitoks. Didžiausios tyrime dalyvavusių pradinį klasių mokytojų grupės išsilavinimas yra aukštasis pedagoginis universitetinis —74,6 proc. (žr. 43 pav.).

43 pav.. Pradinių klasių mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Antrai pagal dydį grupei priklauso mokytojai, kurių išsilavinimas yra *aukštasis pedagoginis neuniversitetinis*, iš viso 111 mokytojų, o tai sudaro 20 proc. respondentų. Trečiai grupei priklauso mokytojai, kurių išsilavinimas yra aukštesnysis pedagoginis. Šia grupelę sudaro 26 mokytojai, tai yra 5 proc. respondentų. Mažiausiai yra mokytojų, kurių išsilavinimas yra koks nors kitas (tik 3 mokytojai), beveik 1 proc. visų apklaustų pradinių klasių mokytojų. Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma mokytojų turi pakankamą išsilavinimą dirbti su pradinių klasių moksleiviais. Net 94 proc. mokytojų turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą, todėl galima sakyti, kad su pradinių klasių mokiniais dirba aukštos kvalifikacijos pedagogai.

Pradinių klasių mokytojų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimo

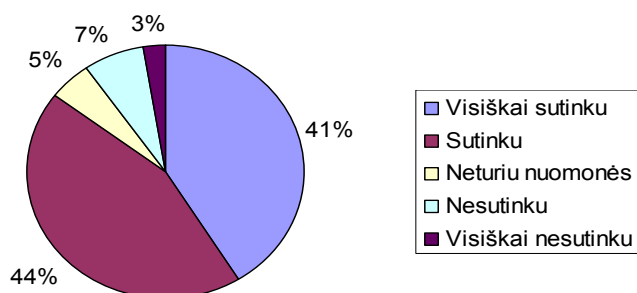
Antroje anketos dalyje respondentų buvo prašoma pateikti:

- požiūrį į užsienio kalbos mokymo ankstinimą;
- požiūrį į užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse padėtį mokykloje;
- požiūrį į galimus sunkumus.

Respondentams buvo pateikti 22 klausimai su galimais atsakymų variantais lentelėje

Respondentų buvo klausiama, kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiu, kad privalomą užsienio kalbų mokymą reikėtų ankstinti. Respondentų atsakymų pasiskirstymą šiuo požiūriu galima matyti 44 paveiksle. Daugiausia mokytojų, t. y. 55 proc., visiškai nesutinka/nesutinka, kad privalomą užsienio kalbos mokymą reikia paankstinti. Daugiau nei trečdalis šios grupės respondentų (38 proc.) sutinka, kad užsienio kalbos mokymą reikėtų ankstinti. Dar 7 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu.

44 pav. Pradinių klasių mokytojų požiūris į užsienio kalbos ankstinimą

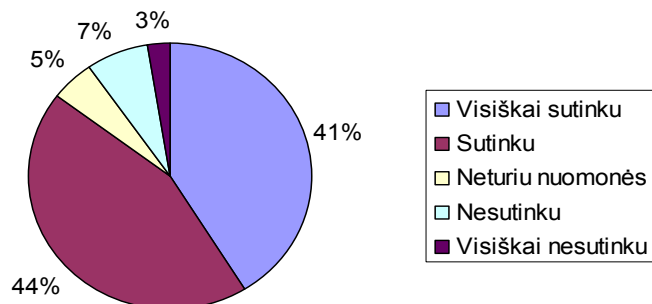

Su teiginiu, kad privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinti nereikia, t.y. palikti, kaip buvo, nuo 4 klasės, sutinka 34,7 proc., visiškai sutinka 17,2 proc. respondentų (iš viso 51,9 proc.) sutinkančių. Nesutinka 29,2 proc., visiškai nesutinka 7,1 proc. respondentų (iš viso 36,3) . 11,8 proc. neturi nuomonės.

Pradinių klasių mokytojų nuomonė dėl užsienio kalbos mokymo nuo 2 ir nuo 3 klasės

Respondentų buvo klausiama kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiu, kad užsienio kalbos mokymas turi būti įvedamas nuo 2/3 klasės. Respondentų atsakymų pasiskirstymą šiuo požiūriu galima matyti 45 paveiksle.

45 pav. Pradinių klasių mokytojų nuomonė dėl užsienio kalbos mokymo nuo 2 klasės

Atlikus tyrimą, išaiškėjo statistiškai labai nereikšmingas skirtumas tarp mokytojų, manančių, kad mokymą reiktų pradėti nuo antros klasės (52 proc.), ir tų, kurie nesutinka su šia nuomone (43,8 proc.). Nuomonės neturi 4,4 proc.

Vis dėlto lyginant šio teiginio (“mokymą pradėti nuo 2 klasės”) rezultatus su pirmojo teiginio (“privalomą mokymą reikia paankstinti”) rezultatais, išryškėja tam tikras paradoksas. Mokymą pradėti nuo antros klasės, vadinasi, jį paankstinti, todėl atsakymai į šį teiginį turėtų būti panašūs į atsakymus į pirmąjį teiginį. Tačiau matome, kad nors nesutinkančių su nuomone, jog mokymą reiktų ankstinti, yra 55 proc., o su tuo sutinkančių yra 38 proc., o į kitaip suformuluotą klausimą atsakymai pasidalija jau šiek tiek kitaip. Išaiškėjo, kad 52 proc. mokytojų sutinka, kad mokymą reiktų pradėti nuo antros klasės, (vadinasi ir paankstinti), o 43,8 proc. su tuo nesutinka. Šis

atsakymų nenuoseklumas, leidžia daryti prielaidą, kad vidutiniškai pasisakančių už ankstinimą nuo 2 klasės nuomonės svyruoja tarp 38-52 proc.

Respondentų klausiant, ar privalomas užsienio kalbos mokymas turėtų būti pradedamas nuo 3 klasės, net 64,5 proc. respondentų visiškai nesutinka/nesutinka, kad anglų kalbos mokymas būtų pradedamas nuo 3 klasės. Teigiamai atsakė 20,1 proc. visų respondentų (atitinkamai 17,2 ir 2,9 proc.).

Pradinių klasių mokytojų požiūris į užsienio kalbos pasirinkimo galimybę

Respondentų buvo teirujamasi, kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiais: a) jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, turėtų būti galimybė pasirinkti kalbą (anglų, prancūzų, vokiečių ar kt.); b) Jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, privaloma užsienio kalba turėtų būti anglų kalba.

Didžioji dauguma, t.y. 80,7 proc. respondentų mano, kad turėtų būti galimybė užsienio kalbą rinktis, nuomonės neturi 10,9 proc. respondentų, prieš pasisako 8,4 proc. Kad privaloma būtų tik anglų kalba pasisakė tik 25, 8 proc. respondentų.

Mokytojų buvo teirujamasi, kiek jie sutinka/nesutinka su tuo, kad a) jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai geriau išmokytų užsienio kalbą; b) jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba.

Kad vaikai geriau išmoks užsienio kalbą, mano 63,5 proc. respondentų, 10,2 neturi nuomonės, likusieji (26,3 proc.) taip nemano. Kad gimtoji kalba pablogėtų, visiškai sutinka/sutinka tik trečdalis (33,4 proc.) respondentų, 56,3 proc. mano priešingai, 10,3 proc. šiuo klausimu nuomonės neturi.

Pradinių klasių mokytojų požiūris į ankstyvojo užsienio kalbos įvedimo poveikį mokymuisi

Respondentų buvo teirujamasi, kiek jie sutinka/nesutinka su tuo, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų. Visiškai sutikusių/sutikusių yra pusė (50,5 proc.) respondentų, dalyvavusių tyrime, 8,5 proc. – neturi nuomonės, likusieji 41 proc. respondentų mano, kad dėl užsienio kalbos paankstinimo moksleiviai nepatirs daugiau mokymosi sunkumų.

Apibendrinimas

Apibendrinant pradinių klasių mokytojų požiūrį į užsienio kalbos ankstinimą, galima teigti, kad didesnė respondentų dalis pasisako prieš užsienio kalbos ankstinimą. Mažesnioji respondentų dalis (mažiau nei pusė), pasisakiusi už užsienio kalbos mokymo ankstinimą, pritaria, kad mokymo pradžia būtų 2 klasėje, o ne 3 klasėje.

Tyrimė dalyvavusių pradinį klasių mokytojų skaičius atspindi realią užsienio kalbos mokymo situaciją, nes didesnė dalis (85,3 proc.) respondentų atstovauja mokykloms, jau turinčioms ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą.

Dauguma pradinį klasių mokytojų, dalyvavusių tyrimė, savo kolegų užsienio kalbų mokytojų turimą kvalifikaciją (77 proc.) ir metodinę kompetenciją (78,2 proc.) vertina teigiamai.

Tyrimų duomenys rodo, kad pradinį klasių mokytojų nuomone, problema dėl užsienio kalbos mokymo priemonių egzistuoja, o ją išsprendžia tėvai, savo vaikams nuperkantys reikalingas užsienio kalbai mokytis priemones.

Daugiau nei pusė (65,9 proc.) respondentų visiškai sutinka/sutinka, kad tėvai jų mokykloje yra patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe, 25,6 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu, likusieji (8,5 proc.) mano, kad tėvai užsienio kalbos mokymo kokybę yra nepatenkinti.

Daugiau nei pusė pradinį klasių mokytojų (57,9 proc.) pritaria, kad moksleiviai būtų skirstomi į grupes per užsienio kalbos pamokas.

Didesnė pradinį klasių mokytojų dalis (79,6 proc.) pasisako prieš savaitinių valandų skaičiaus didinimą ir mano, kad 2 savaitinių valandų užsienio kalbos mokymui pakanka.

Didžioji dauguma 80,7 proc. respondentų mano, kad turėtų būti galimybė užsienio kalbą rinktis, nuomonės neturi 10,9 proc. respondentų, prieš pasisako 8,4 proc.

Ankstinant užsienio kalbos mokymą, kad privaloma būtų tik anglų kalba, pasisakė vos tik 25, 8 proc. respondentų.

Daugiau nei pusė respondentų (52,8 proc.) mano, kad jų mokykloje pakaks anglų kalbos mokytojų, jei būtų įvestas privalomas ankstyvasis anglų kalbos mokymas, 27,9 proc. neturi nuomonės, likusieji mano, kad anglų kalbos mokytojų nepakaktų (19,3 proc.).

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai geriau išmoktų užsienio kalbos. Taip mano 63,5 proc. respondentų, 10,2 proc. respondentų neturi nuomonės, likusieji (26,3 proc.) taip nemano.

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka/sutinka tik trečdalis (33,4 proc.) respondentų, 56,3 proc. mano priešingai, 10,3 proc. – šiuo klausimu nuomonės neturi.

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų. Su šia nuomone visiškai sutikusių/sutikusių yra pusė (50,5 proc.) respondentų, dalyvavusių tyrimė, 8,5 proc. – neturi nuomonės, likusieji 41 proc. respondentų mano, kad dėl užsienio kalbos paankstinimo moksleiviai nepatirs daugiau mokymosi sunkumų.

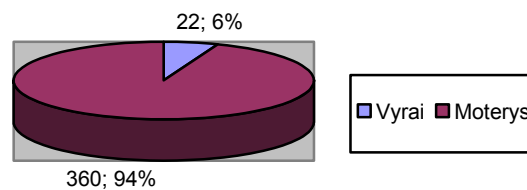
5.3. Užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, apklausos rezultatai

Tiriamųjų charakteristika

Tyrime buvo numatyta apklausti 600 užsienio kalbas pradinėse klasėse dėstančių pedagogų. Iš viso buvo užpildytos 382 anketos.

Respondentų pasiskirstymą pagal lytį galima matyti 46 paveiksle.

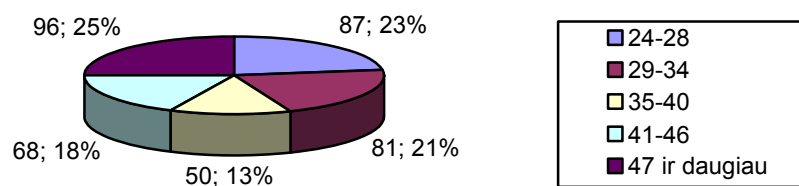
46 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Surinkus duomenis paaiškėjo, kad daugiausia respondentų yra moterys (jos sudaro 94,2 proc. visų apklaustų pradinių klasių užsienio kalbos mokytojų, vyrų – 5,8 proc.). Tai patvirtina ryškiai matomą moterų dominavimą edukacinėje sistemoje.

Respondentų pasiskirstymą pagal amžių galima matyti 47 pav.

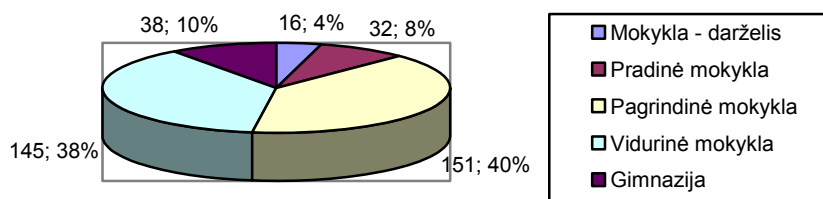
47 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

47 pav. rodo, kad mažiausiai yra vidutinio amžiaus respondentų: amžiaus tarpsniui 35 – 40 m. save priskyrė 13,1 proc. respondentų. Ketvirtadalį respondentų sudaro vyresnio amžiaus (47 m. ir daugiau) – 25,1 proc.. daugiausia yra jauno amžiaus respondentų (24 – 28 m.) – 22,8 proc. ir (29 – 34 m.) – 21 proc..

Respondentų pasiskirstymą pagal tai, kokio tipo mokykloje jie dirba, galima matyti 48 paveiksle.

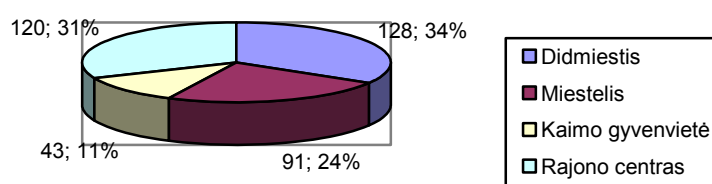
48 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

Kaip matyti iš 48 pav., daugiausia apklaustųjų dirba pagrindinėse (39,5 proc.) ir vidurinėse (38,0 proc.) mokyklose. Gerokai mažiau respondentų nurodė, jog dėsto gimnazijose (9,9 proc.) bei pradinėse mokyklose (8,4 proc.). Mažiausiai tyrime dalyvavusių užsienio kalbų mokytojų dirba mokyklose- darželiuose (4,2 proc.).

Mokyklų, kuriose dirba respondentai, pasiskirstymas pagal vietą pavaizduotas 49 paveiksle.

49 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą

4

Kaip matyti 49 pav., daugiausia apklaustų užsienio kalbos mokytojų dirba mokyklose, esančiose didmiesčiuose (33,5 proc.) ir rajonų centruose (31,4 proc.). Šiek tiek mažiau apklaustųjų dirba miesteliuose (23,8 proc.). Mažiausiai tyrime dalyvavusių mokytojų dirba mokyklose, esančiose kaimo gyvenvietėse (11,3 proc.).

Pradinių klasių užsienio kalbų mokytojų imties kvotos buvo sudaromos taip, kad būtų proporcingai atstovaujama visoms Lietuvos savivaldybėms. Daugiausia buvo apklausta užsienio kalbų mokytojų dirbančių mokyklose, priklausančiose didžiųjų Lietuvos miestų ir jų rajonų savivaldybėms:

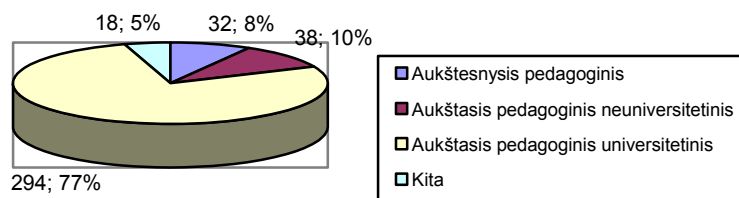
➤ Miestų savivaldybėms: Vilniaus miesto savivaldybei (8,9 proc.), Kauno miesto savivaldybei (7,1 proc.), Klaipėdos miesto savivaldybei (5,5 proc.), Šiaulių miesto savivaldybei (4,7 proc.), Alytaus miesto savivaldybei (4,7 proc.), Marijampolės miesto savivaldybei (3,1 proc.), Panevėžio miesto savivaldybei (2,9 proc.);

➤ Rajonų savivaldybėms: Mažeikių rajono savivaldybei (4,5 proc.), Kėdainių rajono savivaldybei (3,4 proc.), Vilniaus rajono savivaldybei (3,1 proc.), Telšių rajono savivaldybei (2,6 proc.).

➤ Mokyklose, priklausančiose kitoms savivaldybėms, buvo apklausta tik nuo 0,3 proc. iki 2,5 proc. užsienio kalbų mokytojų. Galima daryti prielaidą, kad jose esančių mokyklų situacija užsienio kalbų mokytojų skaičiaus požiūriu nėra pakankamai gera (kai kurios mokyklos gražino tuščias anketas, nes mokykloje yra mažiau nei 4 užsienio kalbos mokytojai).

Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 50 pav.

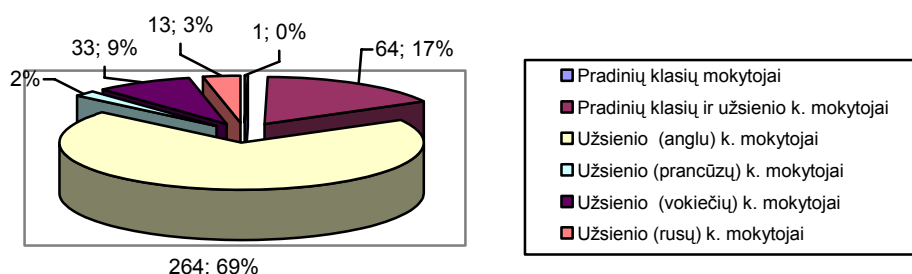
50 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

50 pav. matyti, kad dauguma apklaustų užsienio kalbų mokytojų turi aukštąjį pedagoginį (universitetinį) išsilavinimą (77,0 proc.). Daug mažesnė respondentų dalis turi aukštąjį pedagoginį (neuniversitetinį) (9,9 proc.) ir aukštesnįjį pedagoginį (8,4 proc.) išsilavinimą. Labai nedidelė respondentų dalis turi kitokio pobūdžio nei aukštasis / aukštesnysis pedagoginis išsilavinimą (4,7 proc.).

Kokias pareigas užima apklausti mokytojai, galima matyti 51 paveiksle.

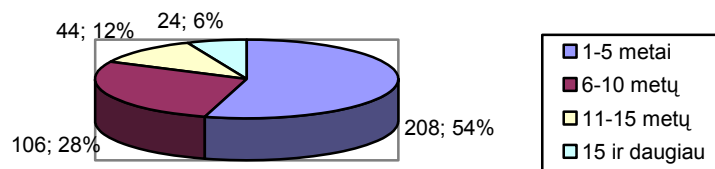
51 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigas

51 pav. matyti, kad didžiausia respondentų dalis dirba anglų kalbos mokytojais (69,1 proc.). Daug mažiau tarp respondentų yra vokiečių k. (8,6 proc.), rusų k. (3,4 proc.) ir prancūzų k. (1,8 proc.) mokytojų. Tyrime dalyvavo ir vienas pradinių klasių mokytojas.

Respondentų pasiskirstymą pagal užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse patirtį galima matyti 52 paveiksle.

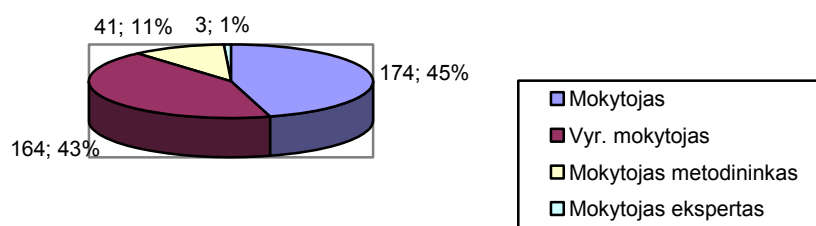
52 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse patirtį

52 pav. matyti, kad didžiausia respondentų dalis turi 1 – 5 metų užsienio kalbos pradinėse klasėse mokymo patirtį (54,5 proc.). Mažiau apklaustųjų mokytojų turi 6 – 10 metų (27,7 proc.) ir 11 – 15 metų (11,5 proc.) mokymo patirtį, ir mažiausia respondentų dalis turi didesnę nei 15 metų užsienio kalbos mokymo pradinėse klasėse patirtį (6,3 proc.).

Respondentų pasiskirstymą pagal pedagoginę kvalifikaciją galima matyti 53 paveiksle.

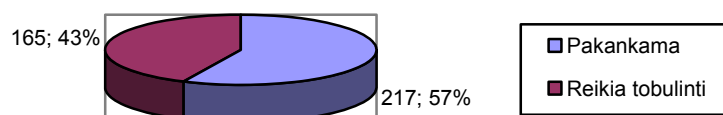
53 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginę kvalifikaciją

53 pav. galima matyti, kad daugiausia respondentų turi mokytojo (45,9 proc.) arba vyr. mokytojo (42,9 proc.) pedagoginę kvalifikaciją. Daug mažiau apklaustųjų nurodė, jog turi mokytojo metodininko kvalifikaciją (10,7 proc.) ir tik 3 respondentai (0,8 proc.) pažymėjo turį mokytojo eksperto pedagoginę kvalifikaciją.

Kaip respondentai vertina savo metodinę kompetenciją dėstyti užsienio kalbą pradinukams, pavaizduota 54 paveiksle.

54 pav. Respondentų metodinės kompetencijos vertinimas

Iš 9 diagramos matyti, kad dauguma apklaustųjų mano, jog turi pakankamą metodinę kompetenciją (56,8 proc.), kiek mažiau respondentų mano, kad jų metodinę kompetenciją reikia tobulinti (43,2 proc.). Taigi didžiausia respondentų laiko save kompetentingais dėstyti užsienio kalbą pradinėse klasėse. Šie duomenys ryškiai nesutampa su moksleivių tėvų atsakymais į panašų klausimą, kur tėvai mokytojų pasirengimą vertina labai skeptiškai.

Anketoje buvo pateiktas atviras klausimas apie tai, kokios mokymo priemonės naudojamos dėstant užsienio kalbą pradinėse klasėse. Respondentai išvardijo tokias mokymo priemones:

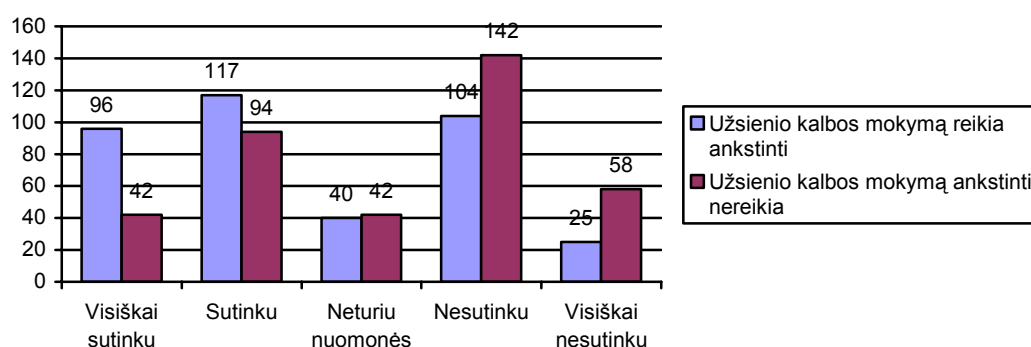
- vadovėliai;
- filmai;
- kompiuterinės programos.
- lentelės;
- plakatai;
- kasetės;
- žaidimai;

Visi respondentai, mokydami užsienio kalbos pradinėse klasėse, naudoja vadovėlius (100 proc.). Dauguma apklaustųjų mokymo procese taip pat naudoja kasetes (65,7 proc.) bei plakatus (56,5 proc.). Mažiau mokytojų nurodė, jog naudoja žaidimus (34,3 proc.) ir filmus (20,2 proc.). Mažiausias procentas respondentų mokymo procese naudoja lenteles (12,6 proc.) ir kompiuterines programas (14,7 proc.). Pristatyti duomenys leidžia teigti, kad pamokos metu daugelis vis dar naudojasi labiau tradicinėmis mokymo priemonėmis.

Užsienio kalbų mokytojų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimo

Respondentų buvo klausiama, kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiu, kad privalomą užsienio kalbų mokymą reikėtų ankstinti. Respondentų atsakymų pasiskirstymą šiuo požiūriu galima matyti 55 paveiksle.

55 pav. Užsienio kalbų mokytojų požiūris į privalomo užsienio kalbų mokymo ankstinimą

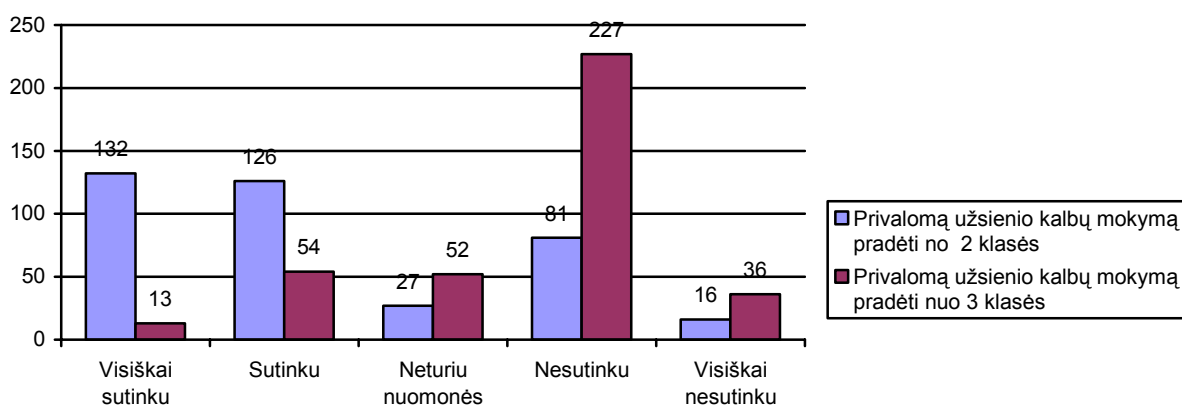
55 pav. galima matyti, kad užsienio kalbų mokytojų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbų mokymo ankstinimo yra teigiama (atsakymus „visiškai sutinku“/„sutinku“ pasirinko 55,7 proc. respondentų). Taip pat galima pastebėti, kad respondentai atsakydami kartais vengia kategoriškumo (atsakymus „visiškai sutinku“ ir „visiškai nesutinku“ pasirinko atitinkamai 25,1 proc. ir 6,5 proc. apklaustųjų). Be to, reiktų paminėti, kad 10,5 proc. respondentų pasisakę neturintys nuomonės nagrinėjamų klausimų. Taigi respondentų požiūris dėl privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimo yra labiau teigiamas negu neigiamas, tačiau jų nuomonė nėra labai kategoriška.

Kontrolinis klausimas nuomonę dėl paankstinimo patvirtino.

Užsienio kalbų mokytojų požiūris į privalomo užsienio kalbų mokymo pradžią

Respondentų buvo klausiama kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiu, kad užsienio kalbos mokymas turi būti pradedamas nuo 2/3 klasės. Respondentų atsakymų pasiskirstymą šiuo požiūriu galima matyti 56 paveiksle.

56 pav. Užsienio kalbų mokytojų požiūris į privalomo užsienio kalbų mokymo pradžią

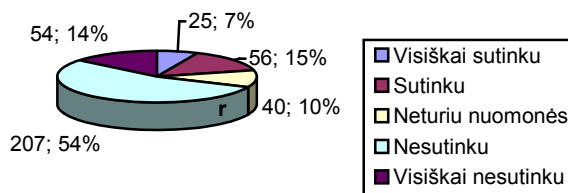

56 pav. matyti, kad respondentų požiūris į privalomo užsienio kalbos mokymo įvedimą nuo 3 klasės yra labiau neigiamas („atsakymus „visiškai nesutinku“/„nesutinku“ pasirinko 68,8 proc. respondentų) nei į privalomo užsienio kalbos mokymo įvedimą nuo 2 klasės (atsakymą „visiškai sutinku“/„sutinku“ pasirinko 67,6 proc., apklaustųjų). Taip pat pažymėtina, kad nuomonės dėl privalomo užsienio kalbos mokymo įvedimo nuo 3 klasės, lyginant su atsakymais dėl privalomo užsienio kalbos mokymo įvedimo nuo 2 klasės, pareiškė neturintys daugiau respondentų (atsakymą „neturiu nuomonės“ pasirinko 7,1 proc. ir 13,6 proc. visų apklaustųjų). Be to, galima pastebėti, kad respondentų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo įvedimo nuo 2 klasės yra gana tvirta, kategoriška: atsakymą „visiškai sutinku“ pasirinko 34,6 proc. respondentų.

Ar ankstyvasis užsienio kalbos mokymas sudaro moksleiviams per didelį krūvį

Respondentų buvo klausiama, kiek jie sutinka su tuo, kad įvedus privalomą užsienio kalbos mokymą nuo 2 klasės mokinių krūvis tampa per didelis. Atsakymų pasiskirstymą šiuo aspektu rodo 57 paveikslas.

57 pav. Užsienio k. mokytojų nuomonė: ar ankstyvasis užsienio k. mokymas sudaro moksleiviams per didelį krūvį

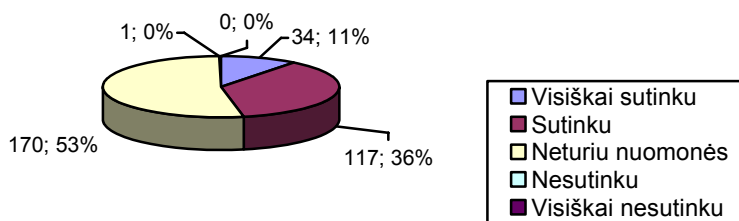
57 pav. rodo, kad dauguma respondentų visiškai nesutinka/nesutinka su tuo, kad įvedus privalomą užsienio kalbos mokymą nuo 2 klasės mokinių krūvis tampa per didelis (taip pasisakė 68,3 proc. apklaustųjų), o kad mokinių krūvis tampa per didelis visiškai pritarė/pritarė 25,2 proc. respondentų.

Absoliuti dauguma apklaustųjų mano, kad jų mokykloje yra pakankamai kvalifikuotų užsienio kalbų mokytojų (tam pritarė 84,8 proc. apklaustųjų) ir, kad mokytojai išmano ankstyvojo užsienio kalbų mokymo metodiką (84,8 proc. pasisakė teigiamai). Tačiau taip pat galima pažymėti, kad atsakydami į abu klausimus nemažai respondentų pasisakė neturintys nuomonės (10,5 proc. ir 13,6 proc. atitinkamai).

Užsienio kalbų mokytojų nuomonė dėl tėvų požiūrio į užsienio kalbos mokymo kokybę.

Respondentams buvo pateiktas klausimas, kuriuo buvo norima nustatyti, kiek jie sutinka su teiginiu, kad jų mokyklos pradinė klasių moksleivių tėvai patenkinti užsienio kalbų mokymo kokybe. Atsakymų pasiskirstymą šiuo požiūriu galima matyti 58 pav.

58 pav. Užsienio k. mokytojų nuomonė: ar tėvai patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe

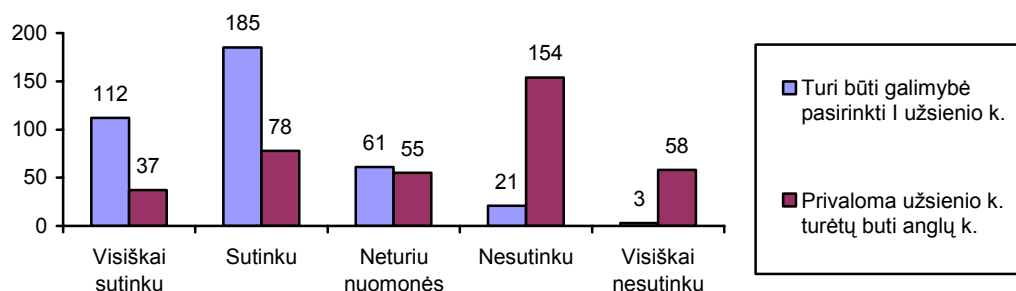

Iš 58 pav. matyti, kad, respondentų nuomone, pradinių klasių moksleivių tėvai patenkinti užsienio kalbos mokymu (teigiamai atsakė 55,2 proc. respondentų. Minėtina, kad net 44,5 proc. apklaustųjų neturi nuomonės nagrinėjamu klausimu, o tai gali rodyti, kad tiesiog nesiteiraujama tėvų nuomonės dėl užsienio kalbų mokymo. Šio tyrimo tėvų apklausos duomenys, deja, rodo visai kitokią pačių tėvų nuomonę.

Užsienio k. mokytojų nuomonė dėl kalbos pasirinkimo

Respondentų buvo teirujamasi, kiek jie sutinka/nesutinka su teiginiais: a) jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, turėtų būti galimybė pasirinkti kalbą (anglų, prancūzų, vokiečių ar kt.); b) jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, privaloma užsienio kalba turėtų būti anglų kalba. Respondentų atsakymų pasiskirstymą rodo 59 pav.

59 pav. Užsienio k. mokytojų nuomonė dėl kalbos pasirinkimo

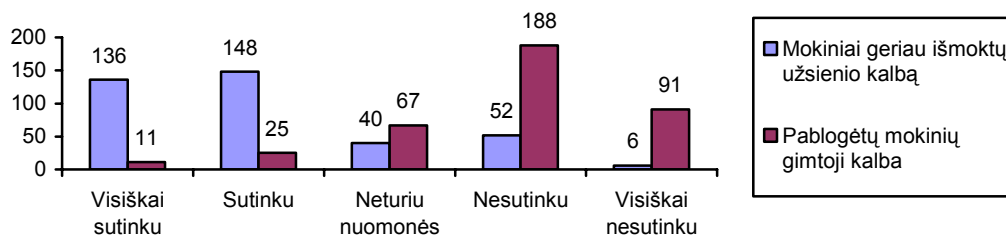

59 pav. galima matyti, kad didžiausia respondentų dalis pritaria tam, kad jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, turėtų būti galimybė pasirinkti kalbą (anglų, prancūzų, vokiečių ar kt.): atsakymus „sutinku“/„visiškai sutinku“ pasirinko 77,7 proc. respondentų. Atitinkamai didžiausia respondentų dalis nesutinka su tuo, kad jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, privaloma užsienio kalba turėtų būti anglų kalba: atsakymus „nesutinku“/„visiškai nesutinku“ pasirinko 55,5 proc. apklaustųjų. Taigi nors anglų kalbos įtaka ir svarba įstojus į ES smarkiai auga, kalbant apie ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą, matyti dauguma šios grupės respondentų neremia nuomonės dėl būtent vienos anglų kaip privalomos kalbos įvedimo. Svarbesne respondentai laiko teisę pasirinkti.

Respondentų nuomonė dėl ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikio kitų kalbų mokymuisi

Respondentų buvo teirujamasi, kiek jie sutinka/nesutinka su tuo, kad a) jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai geriau išmokytų užsienio kalbą; b) jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba. Atsakymų pasiskirstymą šiuo aspektu rodo 60 paveikslas.

60 pav. Užsienio k. mokytojų nuomonė dėl ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikio kitų kalbų mokymuisi

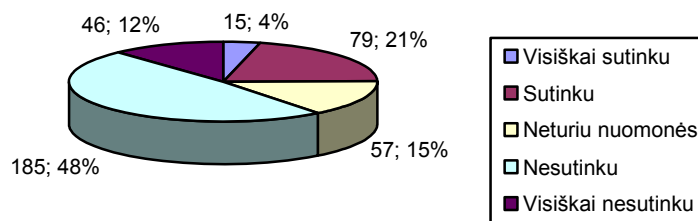

60 pav. matyti, kad didžiausia respondentų dalis mano, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai geriau išmoktų užsienio kalbą (atsakymus „visiškai sutinku“/ „sutinku“ pasirinko 74,3 proc. apklaustųjų. Taip pat daugelis respondentų nesutinka/visiškai nesutinka su tuo, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba (73,0 proc.). Tačiau pažymėtina, kad pastaruoju klausimu 17,5 proc. respondentų pareiškė neturintys nuomonės. Nepaisant to, pateikti duomenys rodo, jog respondentų dauguma mato privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimo teigiamą poveikį kalbų mokymuisi, neišskiriant nė gimtosios kalbos.

Respondentų nuomonė dėl mokymosi sunkumų, sukeltų paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą

Respondentų taip pat buvo teiraujamas, kiek jie sutinka/nesutinka su tuo, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų. Atsakymų pasiskirstymą šiuo aspektu rodo 61 paveikslas.

61 pav. Respondentų nuomonė dėl mokymosi sunkumų, sukeltų paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą

Iš X pav. matyti, kad dauguma respondentų nesutinka/visiškai nesutinka su tuo, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų (60 proc.). Tai rodo teigiamą respondentų požiūrį į privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikį mokymuisi apskritai.

Apibendrinimas

Išnagrinėjus užsienio kalbų mokytojų pradinėse klasėse pateiktus duomenis, paaiškėjo, kad daugiausia šios grupės respondentų yra moterys (94,2 proc.), turinčios aukštąjį pedagoginį (universitetinį) išsilavinimą (77,0 proc.) ir mokytojo (45,5 proc.) arba vyr. mokytojo (42,9 proc.) pedagoginę kvalifikaciją. Daugiau nei pusės apklaustųjų užsienio kalbos pradinėse klasėse mokymo patirtis yra nedidelė, tik 1 – 5 metai (54,5 proc.).

Daugiausia apklaustų respondentų dėsto anglų kalbą (69,1 proc.) pagrindinėse (39,5 proc.) arba vidurinėse (38,0 proc.) mokyklose, esančiose didmiesčiuose (Vilniaus m. (8,9 proc.), Kauno m. (7,1 proc.), Klaipėda (5,5 proc.) ir mano, kad jų metodinė kompetenciją dėstyti užsienio kalbą pradinėse klasėse yra pakankama (56,8 proc.). Pažymėtina, kad visi apklaustieji dėstydami užsienio kalbas pradinėse klasėse naudoja vadovėlius. Be to, daugelis jų taip pat naudoja kasetes (65,7 proc.) bei plakatus (56,5 proc.).

Beveik pusę užsienio kalbą pradinėse klasėse dėstančių mokytojų sudaro pačių jauniausių ir pačių vyriausių pagal amžiaus grupes atstovai. Tikėtina, kad su tuo gali būti susijęs neobjektyvus savo kvalifikacijos vertinimas, ryškiai nesutampantis su tėvų vertinimu. Jauniausioji mokytojų grupė, neturėdama pakankamai darbo patirties ir mokymo įgūdžių, galimas dalykas, pervertina savo gebėjimus ir kompetenciją, o vyriausieji greičiausiai nelenkė kelti kvalifikacijos ir turbūt dirba pasenusiais darbo metodais, naudoja tik tradicines mokymo priemones, vengia inovacijų.

Didžiausia užsienio kalbų mokytojų dalis į privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimą žiūri teigiamai (55,7 proc.) bei mano, kad jis turėtų būti pradedamas nuo 2 klasės (67,6 proc.). Be to, manoma, mokiniams turėtų būti duodama teisė pasirinkti norimą kalbą (77,7 proc.).

Daugumos respondentų nuomone, įvedus užsienio kalbos mokymą nuo 2 klasės, moksleivių krūvis nebūtų per didelis (68,3 proc.). Matomas teigiamas apklaustųjų požiūris į privalomo ankstyvojo užsienio kalbos įvedimo poveikį kalbų mokymuisi ir mokymuisi apskritai. Dauguma respondentų mano, kad privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimas nesukeltų mokymosi sunkumų (60 proc.) ir neturėtų neigiamos įtakos mokinių gimtajai kalbai (73,0 proc.), be to, turėtų teigiamos įtakos užsienio kalbos išmokimui (74,3 proc.).

5.4. Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse, apklausos rezultatai

Tiriamųjų charakteristika

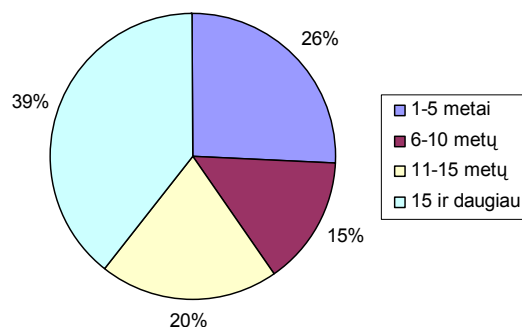
Iš viso tyrime dalyvavo 125 mokyklų vadovai, kuriojantys užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse (94,4 proc. jų yra moterys, 5,6 proc. vyrai). Atstovauti visų 60 Lietuvos savivaldybių įvairūs gyvenviečių tipai bei visi numatyti mokyklų tipai.

Daugiau nei pusė (56,0 proc.) respondentų yra daugiau nei 47 metų amžiaus, maždaug vienodas skaičius apklaustųjų priklauso 41-46 metų (17,6 proc.) ir 35-40 metų (16,0 proc.) amžiaus grupėms. 29-34 metų vadovai sudaro 8,0 proc., ir tik 2,4 proc. respondentų - 24-28 metų. Taigi užsienio kalbas kuriojantys mokyklų vadovai dažniausiai yra vyresnio amžiaus.

Dauguma (88,7 proc.) apklaustų mokyklų vadovų turi aukštąjį pedagoginį (universitetinį) išsilavinimą, 9,7 proc. respondentų yra įgiję aukštąjį pedagoginį (neuniversitetinį) išsilavinimą. Kitą išsilavinimą turinčių vadovų procentinė dalis yra statistiškai nereikšminga.

Mokyklų vadovų pasiskirstymas pagal vadybinio darbo patirtį pavaizduotas 62 pav., iš kurio matyti, kad dauguma respondentų yra patyrę vadovai.

62 pav. Mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, vadybinio darbo patirtis

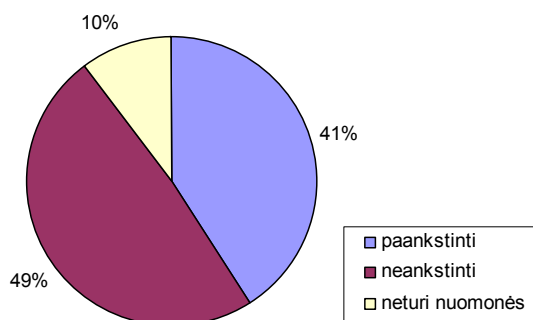

Kadangi dauguma duomenų, pateiktų mokyklos vadovų, kuriojančių ankstyvąjį ir privalomą užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse, jau aptarta 3 ir 4 skyriuose, o išteklių problemos bus aptartos 6 skyriuje, čia bus kalbama tik apie mokyklų vadovų nuomonę dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo.

Mokyklų vadovų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo

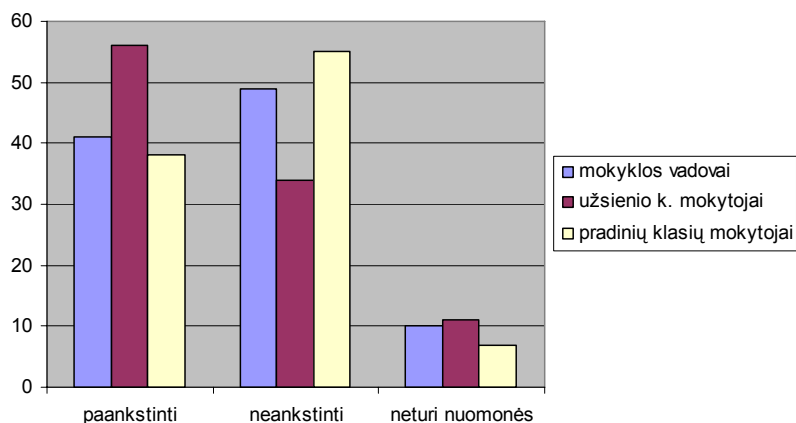
Už privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą pasisako 51 iš 125 respondentų, o 13 apklaustųjų šiuo klausimu nuomonės neturi (žr. 63 pav.).

63 pav. Mokyklų vadovų nuomonė dėl privalomo užsienio k. mokymo paankstinimo

Vadovų nuomonė nedaug skiriasi nuo pradinių klasių mokytojų nuomonės, kurie yra linkę neankstinti privalomo užsienio kalbos mokymo (žr. 64 pav.), o užsienio kalbų mokytojai pasisako už privalomo užsienio kalbų mokymo paankstinimą.

64 pav. Įvairių tiriamųjų grupių nuomonė dėl privalomo užsienio k. mokymo paankstinimo

Viena iš priežasčių, kodėl daugelis mokyklų vadovų, kuruojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse, pasisako prieš privalomo mokymo ankstinimą, yra susijusi su žmoniškųjų ir materialųjų išteklių stoka.

Išsamiau išteklių problemos aptariamos 6 skyriuje, bet minėtina, kad tik trečdalis (33 proc.) respondentų nuomone, jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir būtų galimybė

rinktis pageidaujama kalbą, mokyklai neprireiktų jokių papildomų materialiujų išteklių, ir tik 36 proc. mokyklų nejaustų žmoniškųjų išteklių stygiaus.

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir visiems būtų privaloma anglų kalba, vadovų duomenimis, tik apie 50 proc. mokyklų turėtų pakankamai anglų kalbos mokytojų ir 37,6 proc. mokyklų pakaktų turimų materialiujų išteklių.

Vadovų, pasisakiusių prieš privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimą, nurodytos kitos pagrindinės priežastys yra dvi:

➤ ***Neigiamas ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikis gimtosios kalbos mokymui***

Didelės moksleivių dalies gimtosios kalbos žinios ir gebėjimai neatitinka Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų. Dėl papildomo krūvio, kurį sudaro ankstyvasis užsienio kalbos mokymas, skursta moksleivių gimtoji kalba.

➤ ***Prasta užsienio kalbos mokymo kokybė***

Tikrinant 5 klasės mokinių žinias ir gebėjimus paprastai nustatoma, kad moksleivių, besimokančių užsienio kalbos pagal ankstyvojo mokymo programą, ir moksleivių, besimokančių užsienio kalbos pagal privalomo mokymo programą, žinios ir gebėjimai beveik nesiskiria. Privalu gerai išmokyti bent vienos užsienio kalbos.

Ugdymo planuose reikėtų daugiau (bent dvi) savaitinių valandų skirti ankstyvajam užsienio kalbos mokymui. Taip pat būtina atsižvelgti į specialiųjų poreikių moksleivius.

Pasisakydami prieš tai, kad anglų kalba būtų visiems privaloma užsienio kalba, mokyklų vadovai pateikia įvairius argumentus:

➤ Moksleivių tėvai pageidauja, kad jų vaikai pradėtų mokytis kitos nei anglų kalbos (dažniausiai vokiečių). Jei anglų kalba būtų privaloma visiems, iš moksleivių tėvų būtų atimta pasirinkimo laisvė, o tai prieštarautų demokratijos principui.

➤ Netikslinga pradėti mokytis anglų kalbos, kurią galima nesunkiai išmokti ir pradėjus jo mokytis vėliau, tad ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą geriau pradėti nuo vokiečių ar prancūzų kalbos.

5.5. Užsienio kalbų ir pradinio ugdymo ekspertų nuomonė

Tiriamųjų charakteristika

Ekspertų grupės sudėtis:

- Švietimo plėtotės centro specialistai,
- nepriklausomi pradinio ugdymo ekspertai,
- nepriklausomi užsienio kalbų ekspertai,
- aukštųjų mokyklų dėstytojai (edukologai, lingvodidaktai),
- kolegijų dėstytojai (edukologai, lingvodidaktai),
- kalbų mokytojų asociacijų atstovai,
- ankstyvojo užsienio kalbos ugdymo specialistai, projektų dalyviai.

Ekspertų apklausa buvo atliekama raštu. Buvo numatyta apklausti apie 50 ekspertų. Išsiųsta 70 anketų. Grįžo 25 anketos. Anketa ekspertams pateikiama 5 priede. Tiriamųjų charakteristika pateikiama 6 lentelėje.

6 lent. Apklaustų ekspertų charakteristika

1. Lytis				
Vyrų proc.		Moterų proc.		
4		96		
2. Amžius				
24 – 28 m.	29 – 34 m.	35 – 40 m.	41 – 46 m.	47 + m.
8 proc.	4 proc.	24 proc.	36 proc.	28 proc.
3. Išsilavinimas				
Aukštesnysis pedagoginis	Aukštasis pedagoginis (neuniversitetinis)	Aukštasis pedagoginis (universitetinis)	Kita	
4 proc.	4 proc.	92 proc.	0	
4. Institucijos, kurioje ekspertas dirba, tipas				
Švietimo plėtotės centras	Universitetai	Kolegijos	Mokyklos	Kitos švietimo įstaigos
12 proc.	24 proc.	20 proc.	50 proc.	4 proc.
5. Dalykas/Sritis				
Pradinis ugdymas, edukologija	Anglų k.	Prancūzų k.	Rusų k.	Vokiečių k.
24 proc.	32 proc.	16 proc.	16 proc.	12 proc.

Ekspertų nuomonė dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo

Argumentai už ir prieš privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimą. Galimas paankstinimo poveikis pradiniam ugdymui ir kitų užsienio kalbų mokymui(si). (9-12 klausimai)

Ekspertai, kurie **pritaria** privalomojo užsienio kalbos mokymo paankstinimui, pateikia tokius argumentus „už“:

- būtina išnaudoti kalbiniam ugdymui palankų amžiaus tarpsnį (besiformuojantis kalbos aparatas, didelė motyvacija, entuziazmas, nebijojimas daryti klaidų),
- privalomas ankstyvasis ugdymas suteiktų visiems vaikams vienodą teisę gauti gerą išsilavinimą (esant tik pasirenkamajam ankstyvajam ugdymui, nėra užtikrinamos vienodos galimybės),
- mokiniai greičiau įgytų elementarią užsienio kalbos komunikacinę kompetenciją, įgytų bendravimo įgūdžių,
- anksčiau pradėję mokytis užsienio kalbų, mokiniai galėtų lengviau pasiekti Aukštumos lygį visų kalbinių gebėjimų srityse, baigiant mokyklą mokinių gebėjimai būtų geriau susiformavę,
- geresnis užsienio kalbos mokėjimas leistų mokiniams anksčiau naudotis informacijos šaltiniais, mokytis taikant informacines komunikacines technologijas, didėtų motyvacija mokytis ne tik užsienio kalbų, bet ir kitų dalykų,
- mokiniai galėtų anksčiau dalyvauti tarptautiniuose projektuose, plėstųsi mokinių socialinė ir tarpkultūrinė kompetencija,
- privalomas ankstyvasis ugdymas išspręstų problemą, su kuria susiduria 5 klasių mokytojai – skirtingas mokinių pasiekimų lygis, kai vieni mokosi nuo 2, o kiti nuo 4 klasės,
- mokiniams neiškiltų sunkumų pereinant iš vienos mokyklos į kitą.

Kita vertus, net paankstinimui pritariantys ekspertai pripažįsta, jog, paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą:

- padidėtų pradinukų krūvis, jeigu nebūtų peržiūrėta visa pradinio ugdymo programa, o tik pridėta valandų,
- užsienio kalbą tektų mokytis integruojant su kitais dalykais, o tai gali sukelti keblumų,
- nesant optimaliam skaičiui pamokų, ankstinimas nebūtų efektyvus,
- ankstinimas nepasiteisintų, jei nebūtų taikomi tinkami mokymo metodai,

- ankstinimas būtų problemiškas, ypač kaimo mokyklose.

Ekspertai, kurie **nepritaria** privalomojo užsienio kalbos mokymo paankstinimui, pateikia tokius argumentus “prieš”:

- gerų rezultatų galima pasiekti ir pradėjus 4 klasėje, jeigu mokoma efektyviai – intensyviai ir tinkamais metodais,
- ankstinimui dar nepasirengta, nes nėra pakankamai kvalifikuotų pedagogų,
- nėra gerai veikiančios kvalifikuotų pedagogų rengimo sistemos darbui šioje pakopoje, kuri užtikrintų, kad būtų paisoma pradinio ugdymo specifikos,
- užsienio kalbos visuotinis ankstyvasis mokymas turėtų neigiamos įtakos vaiko bendravimo kompetencijai ir kitoms socializacijos kompetencijoms, kurios glaudžiai susijusios su gimtosios kalbos mokėjimu,
- kiekvienas vaikas vystosi individualiai, o jo asmenybinio tapsmo pagrindas, sąlyga yra gimtoji (o ne užsienio) kalba, todėl pradinėse klasėse būtina akcentuoti gimtąją kalbą.

Svarstydami galimą privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo **poveikį kitų užsienio kalbų mokymui(si)**, ekspertai išreiškė tokias nuomones:

- kalbant apskritai, kiekvienos kalbos mokymasis palengvina kitų kalbų mokymąsi, tačiau ankstinimas reikštų grįžimą į tarybinius laikus, kai buvo siekiama įvesti rusų kalbą nuo 1 klasės, ankstinimas rodo norą “atmušti” vaiką nuo gimtosios kultūrinės aplinkos ir ugdyti kosmopolitą,
- anksčiau pradėjus mokytį pirmosios užsienio kalbos, būtų galima anksčiau pradėti mokytį(s) ir antrosios kalbos (pvz., nuo 5 klasės) ir geriau jos išmok(y)ti, net jeigu mokomasi tik iki 11 klasės, pvz., pasiekti B1 recepcijos lygį ir produkavimo A2 kalbos,
- pirmosios užsienio kalbos mokymą(si) būtų galima baigti anksčiau, kad mokiniai, jei pageidauja, galėtų mokytis kitų (profilinių) dalykus, nes kalbos jau būtų išmokę pakankamai neblogai,
- antrosios ir trečiosios užsienio kalbos mokymasis palengvėtų, nes mokiniai turėtų didesnės mokymosi patirties, jau pastebėta, kad mokiniai, besimokantys anglų (pirmosios užsienio) kalbos nuo 2 klasės, pasiekia geresnių vokiečių (antrosios užsienio) kalbos rezultatų per trumpesnę laiką,
- antrosios ir trečiosios užsienio kalbos mokymo ankstinti nereikėtų, nes svarbu pirma geriau išmok(y)ti kokios nors vienos kalbos, o kitas kalbas bus mokytis lengviau, net ir vėliau pradėjus,
- trečiąją užsienio kalbą mokiniai galėtų rintis nuo 10 klasės, keliant minimalius tikslus.

Ekspertai nurodo tokį galimą paankstinimo **poveikį kitų dalykų ugdymui pradinėse klasėse**:

- prioritetai turėtų būti iškelti bendrajam pradiniam ugdymui,
- kitiems dalykams neigiamo poveikio neturėtų būti, jei bus suderintas ugdymo planas,
- dalį gimtosios kalbos ir užsienio kalbos gebėjimų turėtume ugdyti mokydami kitų mokomųjų dalykų,
- atsirastų akstinas integruotam dalykų ugdymui, pvz., matematika–užsienio kalba, muzika–užsienio kalba, kūno kultūra–užsienio kalba,
- pagerėtų motyvacija, mokytis būtų dar įdomiau,
- dabartinė pasirenkamojo ugdymo patirtis rodo, kad neigiamos įtakos kitų dalykų ugdymui nėra.

Svarstydami ankstyvojo užsienio kalbų ugdymo **poveikį vaikams, kurių gimtoji kalba ne lietuvių**, vieni ekspertai neigiamos įtakos nenumato, motyvuodami tuo, kad mokoma žaidimų, dainelių, eilėraščių, todėl sunkumų nebūtų, atvirkščiai, būtų ugdoma kalbinė ir kultūrinė tolerancija. Kiti siūlo atlikti tyrimą. Treti rekomenduoja užsienio kalbą pradėti mokytis kiek vėliau arba skirti kalbiniam ugdymui daugiau savaitinių valandų. Dar kiti siūlo akcentuoti lietuvių (valstybinės) kalbos mokymą. Yra ir siūlymų lietuviškose mokyklose besimokantiems kitakalbiams leisti mokytis gimtosios kalbos vietoje užsienio kalbos.

Aptardami, **nuo kada reikėtų pradėti** mokytis užsienio kalbos (nuo 2 ar 3 klasės), kai kurie ekspertai siūlo pradėti nuo 2 klasės, nes jau yra nemaža pasirenkamojo ankstyvojo ugdymo patirtis, mokantis galima pamažu, neskubant, žaidžiant, dainuojant, vaidinant gyvenimiškas situacijas. 2 ir 3 klasė - tai daugiau pratinimosi prie kalbos metai, mokomasi pagal kiekvieno vaiko galias, leidžiama vaikui susivokti, kaip ir kodėl mokytis kalbos. Todėl 4 klasėje mokytis kalbos jau neatrodo sunku. Per vienerius metus tokios adaptacijos pasiekti nelengva. Siūlantys pradėti nuo 3 klasės ekspertai motyvuoja tuo, kad trečiokai jau turi gerus gimtosios kalbos skaitymo ir rašymo įgūdžius, mokymasis jiems apskritai lengvesnis.

Atsakymai į klausimą **kiek valandų skirti užsienio kalbai pradinėse klasėse** taip pat skirtingi. Yra nuomonių, kad 1 valandos 2-oje ir 3-oje klasėje pakaktų, nes tai tėra pratinimasis prie užsienio kalbos. Ekspertai, siūlantys 2 savaitines pamokas, argumentuoja tuo, kad vaikas turi išeiti iš pradinės mokyklos susiformavęs adekvačius santykius su artimiausia aplinka, dvasiškai saugus, emociškai jaučiantis esmines vertybes, kylančias iš tos artimiausios aplinkos, kuri yra jo vidinės harmonijos sąlyga.

Kiti ekspertai nurodo, kad 3 valandos būtų efektyvu, nes tada užmiršimo procesai nepersvertų įsiminimo procesų, nes būtų galimybių nuolat kartoti, įtvirtinti. 3-4 valandos jau leistų „panardinti“ vaiką į kalbą, būtų pasiekiami geresnių rezultatų, geriau pramoksta kalbėti, jaučiamas pasitenkinimas. 3 valandos leistų užsienio kalbą derinti su kitų dalykų mokymu.

Siūlomas toks praktika patikrintas modelis: 2 klasėje 2 pamokos, 3 klasėje 2-3 pamokos, 4 klasėje 3-4 pamokos, vėliau 4 pamokos.

Užsienio kalbos pasirinkimas - kiek ir kokių kalbų? (15-17 klausimai)

Vieni ekspertai teigia, kad mokiniai (tėvai) ir mokyklos turi turėti teisę ir galimybę rinktis, kokios pirmosios užsienio kalbos mokytis, nes tai yra demokratiška ir atitinka Europos Tarybos kalbų politikos reikalavimus. Vienos privalomos kalbos mokymas paneigtų Europos Tarybos ir kitų švietimo institucijų nuostatas dėl daugiakultūrinio ugdymo, dėl kalbų ir kultūrų lygiateisiškumo ir kultūrinės tolerancijos.

Siūloma leisti rinktis iš šiuo metu mokomų populiariausių užsienio kalbų – anglų, prancūzų, rusų, vokiečių, taip pat iš didžiųjų Europoje vartojamų kalbų – italų, ispanų. Ekspertai taip pat nurodo, kad pasirinkimas yra galimas tik tokiu atveju, jei mokykla užtikrina kokybišką ugdymą – yra specialistų, parengtos programos, mokymo priemonės, garantuotas testinumas kitose pakopose.

Kiti ekspertai teigia, kad nėra taip svarbu, ar bus pasirinkimo galimybė, ar nebus, nes dauguma rinksis anglų kalbą, kaip yra šiuo metu. Pasirinkimas yra teigiamas dalykas, bet neverta jo skatinti, kai vyrauja anglų kalba. Pasirinkti galima antrąją ir trečiąją kalbą. Dar kiti ekspertai papildė, kad kalbų pasirinkimo laisvė daug kainuotų, o tai nebūtų paranku mažai valstybei. Jeigu bus leidžiama rinktis iš kelių kalbų, tuomet nebus užtikrinama ugdymo kokybė (nevienodo dydžio grupės, problemos mokiniams keičiant mokyklas). Vienos kalbos privalomas mokymas(is) leistų užtikrinti ugdymo kokybę, būtų lengviau parengti didelį gerus specialistus, mokymo(si) priemones.

Yra kitokių nuomonių – anglų kalbos išmokstama nesunkiai ir vėliau, ją galima rinktis kaip antrąją kalbą, o iš pradžių mokytis kitos, gal sunkiau išmokstamos kalbos (pvz. vokiečių).

Kokia šiuo metu vyraujanti švietimo bendruomenės narių nuomonė dėl kalbų mokymosi reikalingumo? Kokia tėvų nuostata dėl ankstyvojo užsienio kalbos mokymo? Kokia pradinė klasių mokinių motyvacija mokytis užsienio kalbos? (18-20 klausimai)

Ekspertai yra pastebėję, jog

- vis daugiau bendruomenės narių mokosi užsienio kalbų, nes kalbų mokėjimas suteikia jiems pasitikėjimo savimi, atveria daugiau galimybių,

- politikai ir švietimo įstaigų vadovai laikosi prieštaringo požiūrio: pripažįstama, kad užsienio kalbas mokėti yra būtina, tačiau esant dideliame mokinių apkrovimui, neskatinamas kelių užsienio kalbų mokymas mokykloje, nes tikimasi, kad vaikai kalbą išmoks žiūrėdami televiziją, keliaudami ir pan., todėl pamokų laikas skiriamas kitiems dalykams,
- visi mokytojai sutinka, kad mokėti kalbų yra svarbu, tačiau nėra sutarimo dėl to, kaip jų mokytis,
- dažnas lituanistas, matematikas, ar pradinių klasių mokytojas nėra patenkintas, kai dėl užsienio kalbų ugdymo jų dalykams skiriama mažiau valandų, tačiau tie patys specialistai pakeičia nuomonę, kai užsienio kalbų mokytis pradeda jų pačių vaikai,
- tėvai akcentuoja kalbų reikalingumą (kai kurie tėvai patys susiduria su problemomis, kurias sukelia kalbų nemokėjimas, kiti laiko kalbų mokymąsi mados ar prestižo reikalu),
- kai kurie tėvai laikosi siauro požiūrio - mokytis tik anglų kalbos, jie neįvertina mūsų šalies geografinių veiksnių (artimiausi kaimynai - rusai, lenkai, vokiečiai) ir neskatina vaikų mokytis kaimyninių šalių kalbų,
- tėvai linkę mokytis vaikus kaip galima anksčiau, tačiau kartais neadekvačiai vertina savo vaikų individualias ypatybes,
- vaikai kalbos mokosi noriai, jiems ypač patinka klausymosi ir kalbėjimo užduotys, kalbiniai žaidimai,
- pradinukai entuziastingai mokosi užsienio kalbos dalykų, išmokę kitos kalbos žodžių ar frazių mokiniai didžiuojasi savimi, savo pasiekimais, užsienio kalbos mokymasis teigiamai veikia mokymosi motyvaciją apskritai,
- net nelabai suprasdami, kas yra užsienio kalba ir kodėl jos tikslinga mokytis, pradinukai noriai mokosi, nes jiems tiesiog patinka įdomi veikla,
- motyvaciją vaikai praranda dėl nekokybiško, jų amžiui nepritaikyto mokymo (netinkamas mokytojo bendravimo stilius, netikslingai parinktos mokymo priemonės, per daug akcentuojama gramatika, rašymas, skaitymas ir pan.).

Kaip šiuo metu pradinėje mokykloje užtikrinama užsienio kalbos mokymo(si) kokybė? (21-26 klausimai)

Ekspertų teigimu, situacija mokyklose skirtinga. Skirtumą dažniausiai lemia materialinė bazė ir specialistai. Yra mokyklų, kuriose stipri materialinė bazė, dirba kompetentingi specialistai, tačiau yra mokyklų, kur net patalpos reikalauja remonto, jau nekalbant apie mokymosi priemones, dažniausiai (ypač kaimo vietovėse) dirba ne specialistai. Ekspertai pažymi, kad dauguma sunkumų yra bendri

visoms ugdymo pakopoms ir visoms ugdymo sritims, jie nespecifiški tik pradiniam ugdymui ar tik užsienio kalbų ugdymui.

Bene didžiausia užsienio kalbos ugdymo pradinėje mokykloje problema, būdinga visoms mokykloms, yra užsienio kalbai skiriamų valandų skaičius – jis per mažas. Be to, mokytojai skundžiasi, kad viena valanda skiriama privalomam ugdymui, kita – papildomam ugdymui. Tai sukelia daug painiavos, po pietų vaikai būna labiau pavargę, mokytojui tenka būti dar išradingesniam, norint juos motyvuoti. Antrąją valandą būtina skirti iš privalomųjų pamokų skaičiaus.

Vertindami **Bendrąsias programas**, ekspertai (ypač užsienio kalbų specialistai) mano, kad programos yra geros, aiškos, parengtos profesionaliai. Ankstyvojo ugdymo programa suderinta su pradinio ugdymo specialistais. Tačiau įvardijamos tokios su programų įgyvendinimu susijusios problemos:

- realiai programas įgyvendinti įmanoma tik tada, kai užsienio kalbai skiriamos mažiausiai 3 valandos ir kai klasės dalijamos į grupes,
- programos yra labai bendro pobūdžio, jų įgyvendinimas nėra kontroliuojamas, netikrinami užsienio kalbų pasiekimai 4 klasėje,
- neužtikrinamas ankstyvojo ugdymo programos tęstinumas, mokiniams perėjus į pagrindinę mokyklą (jie dažnai mokomi toje pačioje grupėje, kaip ir vaikai, pradėję mokytis nuo 4 klasės).

Kai kurie apklausoje dalyvavę ekspertai neatsakė į klausimą apie ugdymo programas, nenurodydami priežasties, o kai kurie (ypač pradinio ugdymo specialistai, edukologai) prisipažino, kad nėra pakankamai gerai susipažinę su užsienio kalbų ugdymui skirtomis programomis, todėl nuomonės nepareiškė.

Komentuodami **vadovėlių ir kitų mokymo(si) priemonių** pasirinkimą ir kokybę, ekspertai teigia, jog pasiūla yra pakankama, mokytojai gali rinktis iš užsienyje leistų ir Lietuvoje leistų vadovėlių ir kitų mokymo(si) priemonių. Tačiau kartais mokytojai renkasi netinkamą (aukštesnio lygio) vadovėlį, motyvuodami, jog taip taupomos lėšos, nes kasmet nereikia pirkti kito vadovėlio, tačiau iš tikrųjų jie parenka ankstyvajam vaiko ugdymui netinkamą priemonę ir taiko netinkamą metodą.

Kartais mokytojai atsisako mokytojo knygos ar kitų komplekto dalių, pvz., kasečių, motyvuodami aukšta jų kaina. Tačiau nesinaudojant mokytojo knyga ar kitomis komplekto dalimis (ypač jei dirba ne specialistai), iškreipiama vadovėlio komplekto siūloma didaktinė sistema, neugdomi klausymo gebėjimai ir pan. Esant dabartinei vadovėlio koncepcijai ir dabartiniam vadovėlių komplekto dalių pirkimo principui, kai kurie mokiniai lieka nuskriausti, nes jų tėvai nepajėgūs nupirkti brangių pratybų sąsiuvinį.

Rinkdamiesi užsienyje leistus vadovėlius, mokytojai dažnai netinkamai atsižvelgia į vadovėlio lygį ir į vadovėlio medžiagos apimtį, siejant su bendrąja programa ir su ugdymo planais – kartais vadovėlio medžiagos nepakanka įgyvendinti programos reikalavimams, tenka rengti papildomos medžiagos, o kartais medžiagos per daug vieneriems metams. Mokytojai vis dar linkę nuosekliai mokyti visos vadovėlio medžiagos, o ne ugdyti programoje numatytus gebėjimus.

Ekspertai siūlo atlikti vadovėlių ir kitų mokymo priemonių kokybinę analizę, peržiūrėti rekomenduojamų vadovėlių sąrašą. Svarbu patikrinti, kaip pradinės mokyklos ir pagrindinės mokyklos vadovėliai dera tarpusavyje, kaip geriausiai galima užtikrinti tęstinumą. Leidyklų siūlomas serijų tęstinumas ne visada priimtinas, reikia remtis mokytojų, praktiškai naudojančių vadovėlius, patirtimi. Sveikintina yra tai, kad mokytojai, išbandę naujus vadovėlius, dalijasi patirtimi seminaruose. Tokią veiklą reikėtų skatinti. Mokytojai taip pat labai išradingi, gamindami vaizdines mokymo priemones, nes jų pasirinkimas ribotas, jos gana brangios.

Mokymosi aplinkos atžvilgiu ekspertai pripažįsta, jog teigiama yra tai, kad vaikai mokosi užsienio kalbos tuose pačiuose kabinetuose, jiems pažįstamoje aplinkoje, jų darbeliai, sukurti per užsienio kalbos pamokas, puošia klasių standus šalia lietuvių kalbos ar matematikos darbų. Tačiau kartais nesilaikoma elementarių pradinio užsienio kalbos ugdymo reikalavimų, pvz., trūksta elementarių techninių priemonių, stalai/suolai neatitinka mokinių amžiaus. Kai kuriose mokyklose kabinetai nepritaikyti žaidimams, mokytojai neskatina judrios veiklos, nes nori išvengti triukšmo. Ekspertai mano, jog mokymosi aplinkos kūrimas - mokyklos bendruomenių reikalas, todėl dažnai mokymosi aplinka tiesiogiai priklauso nuo tėvų dalyvavimo bendruomenės veikloje.

Kalbėdami apie **mokytojų kompetenciją**, ekspertai teigia, kad situacija labai įvairi – yra puikių specialistų, ir naujai parengtų, ir seniai dirbančių, tačiau vis tik dažnai – ypač dėl anglų kalbos specialistų stokos – pradinėse mokyklose dirba nepakankamos kompetencijos specialistai (pvz., persikvalifikavę mokytojai, kurių tarimas nėra priimtinas) arba nespecialistai (studentai ar net vidurinę mokyklą baigę asmenys). Dažna universitetus baigusių užsienio filologijos specialybių absolventų bėda yra ta, kad jie būna geri dalykininkai, turintys gerą lingvistinę kompetenciją (ir tarimą), tačiau jie nėra parengti dirbti pradinio ugdymo pakopoje. Britų Tarybos ir Švietimo ir mokslo ministerijos projektas, skirtas ankstyvojo anglų kalbos ugdymo specialistų kvalifikacijai tobulinti, davė labai daug naudos. Tokias programas reikėtų siūlyti platesniu mastu. Ekspertai pripažįsta, kad sunku rasti pakankamai kompetentingų specialistų, kurie sutiktų dirbti tokį atsakingą darbą už tokį menką atlygį.

Užsienio kalbų **mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programos** užsienio kalbų ir pradinio ugdymo ekspertams, dalyvavusiems apklausoje, nėra labai gerai pažįstama sritis. Atsakiusieji į klausimą nurodė, kad universitetų absolventai, ypač baigusieji filologines

specialybes, nėra parengti dirbti su mokiniais, juo labiau su pradinukais. Perkvalifikavimo programos neužtikrina kokybiškų rezultatų, nes nepakankamas kontaktinių valandų skaičius, trūksta mokymosi šaltinių ir kt. Daug kvalifikacijos tobulinimo renginių organizuojama atmetinai, mokytojai ateina į juos tik dėl pažymėjimų, apie renginius nėra pakankamai informacijos, švietimo centruose darbo sąlygos prastos. Kai kurie kvalifikacijos kursai, ypač — rengiami užsienio šalių edukacinių institucijų, yra kokybiški. Labai patrauklios yra Comenius programos, tik deja, kartais mokytojai pristinga motyvacijos jose dalyvauti, nes neturi vidinio poreikio tobulėti, jie laukia tik nurodymų.

Kokių išteklių pareikalautų privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimas? Kokių atsirastų problemų? (27-28 klausimai)

Ekspertai nurodo, kad privalomos užsienio kalbos mokymo ankstinimas pareikalautų papildomų finansinių išteklių, nes reiktų daug daugiau specialistų, ypač tose mokyklose, kur nevyksta ankstyvasis užsienio kalbos ugdymas, bei vadovėlių, mokymo(si) priemonių, techninės įrangos.

Taip pat reiktų peržiūrėti programas ir ugdymo planus, spręsti mokinių krūvio problemą, pvz., perskirstyti valandas, numatant užsienio kalbos integravimą su kitais dalykais.

Reiktų atnaujinti pedagogų rengimo, perkvalifikavimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas. Galima siekti parengti daugiau užsienio kalbos specialistų, gebančių dirbti pradinio ugdymo pakopoje, arba suteikti papildomą kvalifikaciją esamiems pradinių klasių mokytojams. Universitetams ir kolegijoms tektų skubiai parengti studijų programas, skirtas rengti dvigubos specialybės (pradinio ugdymo ir užsienio kalbos) mokytojus. Būtina kelti jau dirbančių pedagogų kompetenciją, pvz., numatant privalomą praktinio pobūdžio kvalifikacijos kėlimo kursą.

Problemų iškiltų dirbant su tais vaikais, kurie turi mokymosi sunkumų ar sutrikimų. Dirbant su jais, reiktų skirti papildomai dėmesio, lanksčiai taikyti programą.

Visuomenėje gali kilti debatų, profsąjungos gali įžvelgti tam tikrą grėsmę dėl galimo pradinių klasių mokytojų krūvio ar atlyginimo su mažėjimo.

Kaip turi būti priimami sprendimai dėl privalomo užsienio kalbos ugdymo paankstinimo? Į ką derėtų atsižvelgti, keičiant ugdymo programas? Kieno nuomonių turi būti paisoma? (29-30 klausimai)

Ekspertai teigia, jog norint priimti sprendimus pirmiausia reikia:

- išanalizuoti kitų šalių patirtį, ypač tų Europos šalių, kuriose buvo paankstintas privalomas užsienio kalbų mokymas,

- išklausti visuomenės nuomonės apie tai, ko reikia vaikui norint adaptuotis prie besikeičiančių aplinkos sąlygų,
- deramai padiskutuoti šiuo klausimu, laikantis demokratijos ir viešumo principų,
- gerai ištirti visos šalies mokyklų realius materialiuosius išteklius,
- nustatyti, ar yra pakankama geros kvalifikacijos pedagogų,
- pakoreguoti pradinio ir pagrindinio ugdymo programas ir išsilavinimo standartus, siekiant užtikrinti ugdymo tęstinumą,
- pradinės ir pagrindinės mokyklos specialistams susitarti dėl mokinių pasiekimų vertinimo principų.

Koreguojant ugdymo programas, svarbu:

- akcentuoti ugdymo metodus,
- daugiau dėmesio skirti ugdymo procesui, o ne rezultatui,
- akcentuoti būtinumą atsižvelgti į individualų mokinių ir jo asmeninę pažangą,
- išklausti į mokytojų praktikų nuomonę,
- atsižvelgti į Europinį kontekstą.

Kai kurie ekspertai siūlo atlikti psichologinį-pedagoginį eksperimentą ir sprendimus priimti atsižvelgiant į eksperimento rezultatus, juos aptarus su pedagogais, mokiniais, tėvais. Šis siūlymas motyvuojamas tuo, kad dažnai valdininkų siūlymai būna nepagrįsti, tik idėjų lygmens.

Ekspertų nuomone, sprendimams priimti reikia suformuoti specialistų praktikų darbo grupę, kurioje dirbtų ugdymo turinio specialistai, mokytojai, mokyklų vadovai, mokymo medžiagos rengėjai. Grupės darbe galėtų dalyvauti tėvų atstovai. Darbo grupė parengtų projektą ir pateiktų jį visuotiniam svarstymui. Atsižvelgus į pastabas, galima priimti sprendimą dėl ankstinimo ministerijos lygmeniu.

Kai kas mano, jog tik įvertinus realias mokyklų galimybes, sprendimą dėl privalomo paankstinimo turi priimti pirmiausia mokyklų tarybos, po to švietimo skyriai ir galiausiai — ministerija.

Yra ir siūlymų kaip galima greičiau paskelbti užsienio kalbos mokymo paankstinimo datą, kad mokyklos galėtų tam tinkamai pasirengti. Skelbiant apie privalomą ankstyvąjį mokymą būtina ir numatyti privalomą valandų skaičių, klasės dalijimą į grupes ir kitus ugdymo kokybei užtikrinti būtinus reikalavimus.

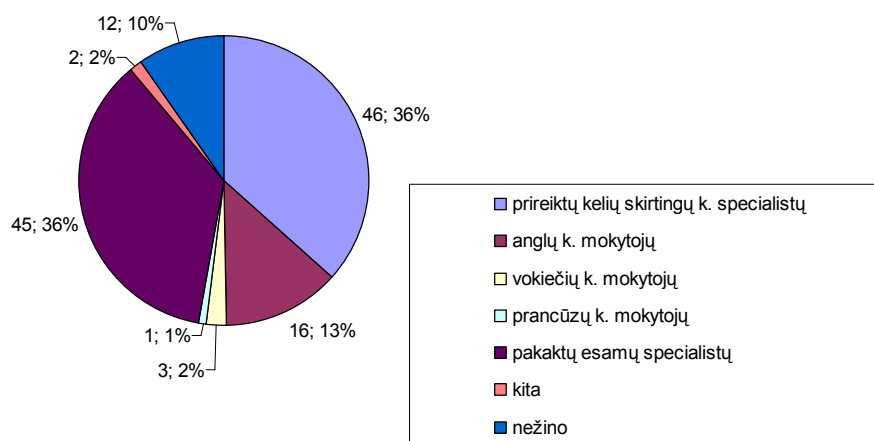
6. Išteklių problemos, susijusios su privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimu

6.1. Žmogiškieji ištekliai

Tyrimo rezultatai rodo, kad daugelyje mokyklų jaučiamas kvalifikuotų užsienio kalbos specialistų, galinčių realizuoti ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą, stygius. Tai patvirtina ir mokyklų vadovų, kuriojančių užsienio kalbos mokymą pradinėse klasėse, pateikti duomenys, ir pradinių klasių moksleivių tėvų nuomonė.

Vadovų duomenimis, jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir būtų galimybė rinktis pageidaujamą užsienio kalbą, tik 36 proc. mokyklų pakaktų esamų žmogiškųjų išteklių (65 pav.).

65 pav. Reikiami žmogiškieji ištekliai, paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą

Iš 46 mokyklų, kurioms prireiktų kelių kalbų specialistų, 4 mokyklose siūloma rinktis bet kurią iš užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų), 3 mokyklose – rinktis anglų, vokiečių arba prancūzų kalbą, 1 mokykloje – anglų, prancūzų arba rusų kalbą, 7 mokyklose – anglų arba vokiečių kalbą, 2 mokyklose – anglų ar prancūzų kalbą, 1 mokykloje – anglų arba rusų kalbą, o 27 mokyklose siūloma mokytis tik anglų kalbos. Vienoje anketoje nenurodyta, kokių kalbų siūloma mokytis mokykloje.

2,2 proc. apklaustų mokyklų vadovų, nurodžiusių kitas alternatyvas (žr. X pav.), nuomone, iš esmės užsienio kalbų mokytojų jiems netrūktų, jei esamiems specialistams būtų suteikta galimybė mokytis

užsienio kalbos pradinėse klasėse pagal ankstyvojo mokymo programą. Nurodoma ir esamų mokytojų kvalifikacijos kėlimo būtinybė. Kai kuri vadovai reikalauja, kad užsienio kalbos mokytojai, be savo specialybės, būtų įgiję ir pradinio ugdymo specialisto kvalifikaciją. Dalis vadovų taip pat nurodė, kad pritrūktų konsultantų, padedančių tinkamai organizuoti ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą.

Žmogiškųjų išteklių stygių parodo ir pradinių klasių moksleivių tėvų apklausa. 49 proc. respondentų teigia, kad mokykloje jau sudaroma galimybė rinktis, kokios užsienio kalbos pradėti mokytis, tačiau 58 proc. pažymi, kad negalėjo pasirinkti norimos užsienio kalbos dėl specialistų trūkumo.

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir visiems būtų privaloma anglų kalba, mokyklų vadovų apklausos duomenimis, tik 50 proc. mokyklų turėtų pakankamai anglų kalbos mokytojų. Užsienio kalbų mokytojų apklausos duomenimis, jei ankstyvasis anglų kalbos mokymas būtų privalomas, pakankamai anglų kalbos mokytojų turėtų 61,3 proc. mokyklų. Panašios nuomonės yra ir 52,8 proc. apklaustų pradinių klasių mokytojų.

Apibendrinant galima teigti, kad nepaisant to, jog paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą Lietuvos mokykloms neišvengiamai pritrūktų kvalifikuotų užsienio kalbos mokytojų, galinčių realizuoti ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą pradinėse klasėse.

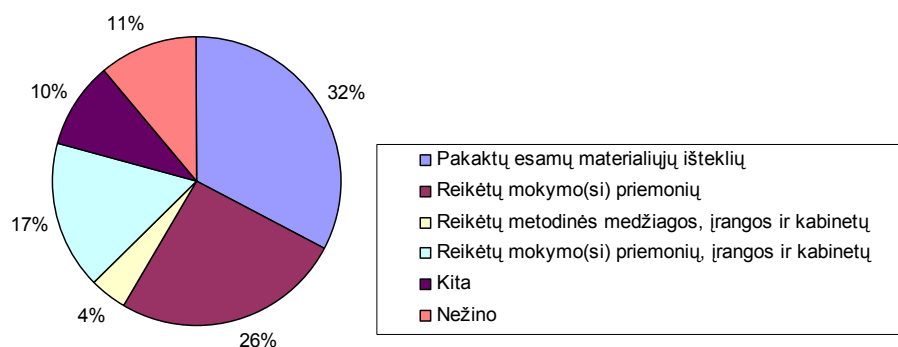
Kalbėdami apie privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimą, mokyklų vadovai nurodo specialistų, galinčių ir norinčių dirbti pradinėse klasėse pagal ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą, rengimo poreikį. Jų nuomone, tik parengus pakankamą skaičių kvalifikuotų specialistų, galima būtų ankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą.

6.2. Materialieji ištekliai

Tyrimo duomenys rodo, kad paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą Lietuvos mokykloms pritrūks materialųjų išteklių.

Nepaisant to, kad pusė apklaustų užsienio kalbų mokytojų mano, jog jų mokyklose pakanka mokymo(si) priemonių ankstyvajam užsienio kalbos mokymui, tik trečdalis (32 proc.) apklaustų mokyklų vadovų, atsakingų už užsienio kalbos mokymą, nurodė, kad jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir būtų galimybė rinktis pageidaujamą kalbą, mokyklai neprireiktų jokių papildomų materialųjų išteklių, tuo tarpu sunkumų dėl materialųjų išteklių patirtų 57 proc. mokyklų (žr. 66 pav.).

66 pav. Reikiami materialieji ištekliai, paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą

Beveik trečdaliui visų mokyklų (įskaitant tas, kuriose ankstyvasis užsienio kalbos mokymas jau vykdomas kelerius metus) prireiktų šiuolaikiškų kokybiškų mokymo(si) priemonių (vadovėlių, plakatų, vaizdinių priemonių, garso ir vaizdo įrašų), laiduojančių geresnę užsienio kalbos mokymo kokybę. Tokį poreikį nurodo ir 39 proc. užsienio kalbų mokytojų.

Vadovėlių ir pratybų sąsiuvinių problema vargu ar galėtų būti bent iš dalies išsprendžiama tėvų, nes nors apie 70 proc. pradinių klasių moksleivių tėvų patys perka vaikams mokymo(si) priemones, tik penktadalis apklaustų tėvų pasisako esantys pajėgūs pirkti reikiamas mokymo(si) priemones ir/ar t galėsiantys pirkti jas tada, jei privaloma užsienio kalbos mokymas būtų paankstintas.

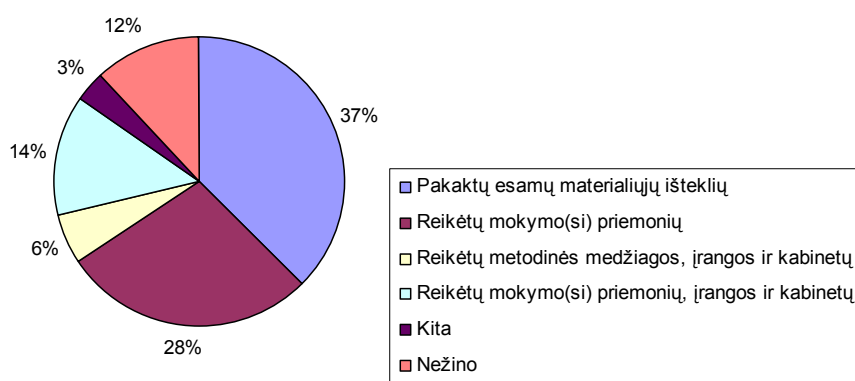
Be mokymo(si) priemonių problemos, paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą, daugelis mokyklų susidurtų ir su kitokiais sunkumais. Vidutiniškai kas penktoje mokykloje reikėtų įrengti užsienio kalbų kabinetus, aprūpintus stacionaria ir nešiojama garso ir vaizdo įranga, plakatais, vaizdinėmis priemonėmis ir metodine medžiaga, o skaidant grupes (už skaidymą pasisako virš 86

proc. užsienio kalbų mokytojų, o realiai pradinės klasės per užsienio kalbos pamokos dalinamos į grupes tik apie 60 proc. mokyklų).

Kai kurie mokyklų vadovai mini būtinybę išsiaiškinti moksleivių tėvų poreikius ir nustatyti, kokios kalbos jie pageidautų, apie būtinybę konkretinti bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus, moksleivių krepšelių lėšų perskirstymo galimybes ir kita. Kartu jie sudaro tik dešimtadalį apklaustų vadovų.

Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir visiems būtų privaloma anglų kalba, materialijų išteklių situacija būtų panaši (žr. 67 pav.). Vadovų apklausos duomenimis tik 37 proc. mokyklų pakaktų turimų materialijų išteklių.

67 pav. Reikiami materialieji ištekliai, paankstinus privalomą užsienio kalbos mokymą, jei privaloma būtų anglų kalba

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos mokyklos dar nėra pakankamai pasirengusios galimybei paankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą.

7. Išvados

1. Išanalizavus ES užsienio kalbų politiką ir praktiką, nustatyta, kad Europoje pastebima bendra tendencija ankstinti užsienio kalbos mokymosi pradžią ir mokyti daugiau nei vienos užsienio kalbos:

- Beveik visose ES šalyse užsienio kalbų mokymas yra pradedamas iki/priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pakopose.
- Daugiau nei pusės (13 iš 25) ES šalių pradinių klasių moksleiviai mokosi dviejų ar daugiau užsienio kalbų, tačiau tokių moksleivių skaičius dažniausiai yra nedidelis: Didžiausias skaičius Liuksemburge – 80,3 proc., Estijoje – 24,6 proc., Islandijoje – 14,7 proc., Suomijoje – 13,5 proc., Švedijoje – 12,1 proc., Čekijoje – 4,4 proc., Ispanijoje – 1,2 proc. ir Latvijoje – 1,1 proc.
- Lyginant skirtingų metų duomenis apie privalomo visiems besimokantiems vienos užsienio kalbos mokymo trukmės vidurkį (1974 m. - 7 metai, 1984 m. – 8,4 metų, o 2002/03 – 9 metai), nustatyta, kad privalomo užsienio kalbos mokymo trukmė skirtingose šalyse kito nevienodai, t.y. ji buvo ilginama ne visose šalyse.
- Išanalizavus valandų skaičių, skiriamą privalomam užsienio kalbos mokymui, paaiškėjo, kad Lietuva yra vienintelė šalis Europoje, kur privalomam užsienio kalbos mokymui pradinėje mokykloje per metus skiriamų valandų indeksas yra trigubai mažesnis nei kitose šalyse - 13 vieneriems kalendoriniams metams. Kitose šalyse jis vidutiniškai sudaro 30-50, pvz., Latvijoje - 35.
- Apibendrinus užsienio kalbų mokymo situaciją visose 25 ES šalyse ir apskaičiavus pagrindinių ES užsienio kalbų besimokančiųjų skaičiaus vidurkius, nustatyta, kad anglų kalbos mokosi 46,4 proc. visų ES šalių pradinių klasių moksleivių, vokiečių kalbos – 6,5 proc., prancūzų kalbos – 3,2 proc.
- Sparčiai populiarėja anglų kalbos mokymasis. Anglų kalba tampa dominuojančia užsienio kalba visose šalyse. Ji itin ryškiai pirmauja Centrinėje ir Rytų Europoje, kur jos pradedama mokyti pradinėse klasėse. O vidurinės mokyklos aukščiausioje pakopoje anglų kalbos kaip privalomos ir kaip pasirenkamos užsienio kalbos mokosi daugiau nei 90 proc. moksleivių.
- Visose ES šalyse, be paplitusių (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų) kalbų, sudaromos galimybės mokytis dar beveik 30 kitų šiuolaikinių ir senųjų kalbų, turinčių nevienodą statusą: tai valstybinės, regioninės ir mažumų kalbos, kaimyninių valstybių kalbos, kurių yra mokomasi kaip privalomų, alternatyviai ar laisvai pasirenkamų užsienio kalbų.

➤ Mokytojų, mokančių užsienio kalbų ES šalių pradinėje ugdymo pakopoje, situacija yra nevienoda. Daugelyje senųjų ES šalių narių rengiant pradinio ugdymo specialistus numatoma, kad jie dėstys visus pradinio ugdymo dalykus įskaitant užsienio kalbas, o Rytų ir Centrinėje Europoje užsienio kalbos dažniau moko užsienio kalbos mokytojas dalykininkas.

➤ ES stiprėja tendencija rengti pradinio ugdymo mokytojus ir užsienio kalbos(ų) mokytojus dalykininkus universitetinio tipo aukštosiose mokyklose. Numatyta studijų trukmė yra 4-5 metai.

2. Mokyklos vadovų, kurujančių užsienio kalbų mokymą, apklausos duomenų analizė rodo, kad pusė mokyklos vadovų, kurujančių užsienio kalbų mokymą pradinėje klasėje, pasisako prieš privalomo mokymo ankstinimą.

➤ Neigiamos nuostatos priežastis yra susijusi su žmoniškųjų ir materialųjų išteklių stoka. Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir būtų galimybė rinktis pageidaujamą kalbą, mokykloms neprireiktų jokių papildomų materialųjų išteklių, ir tik 36 % mokyklų nejaustų žmoniškųjų išteklių stygiaus. Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas ir visiems būtų privaloma anglų kalba, vadovų duomenimis, tik apie 50 % mokyklų turėtų pakankamai anglų kalbos mokytojų ir 37,6 % mokyklų pakaktų turimų materialųjų išteklių.

➤ Vadovų, pasisakiusių prieš privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimą, nurodytos kitos tokios nuostatos priežastys yra dvi:

- Neigiamas ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikis gimtosios kalbos mokymui. Didelės moksleivių dalies gimtosios kalbos žinios ir gebėjimai neatitinka Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų. Dėl papildomo krūvio, kurį sudaro ankstyvasis užsienio kalbos mokymas, skursta moksleivių gimtoji kalba.

- Prasta užsienio kalbos mokymo kokybė. Tikrinant 5 klasės mokinių žinias ir gebėjimus, paprastai nustatoma, kad moksleivių, besimokančių užsienio kalbos pagal ankstyvojo mokymo programą, tiek moksleivių, besimokančių užsienio kalbos pagal privalomo mokymo programą, žinios ir gebėjimai beveik nesiskiria. Privalu gerai išmokyti bent vienos užsienio kalbos. Ugdymo planuose reikėtų daugiau (bent dvi) savaitinių valandų skirti ankstyvajam užsienio kalbos mokymui. Taip pat būtina atsižvelgti į specialiųjų poreikių moksleivius.

➤ Pasisakydami prieš tai, kad anglų kalba būtų visiems privaloma užsienio kalba, mokyklų vadovai pateikia įvairius argumentus:

- Vadovų nuomone, moksleivių tėvai pageidauja, kad jų vaikai pradėtų mokytis kitos nei anglų kalbos (dažniausiai vokiečių). Jei anglų kalba būtų privaloma visiems, būtų atimta pasirinkimo laisvė, o tai prieštarautų demokratijos principui.

- Netikslinga pradėti mokytis anglų kalbos, kurią galima nesunkiai išmokti ir pradėjus jos mokytis vėliau. Tad ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą geriau pradėti nuo vokiečių ar prancūzų kalbos. Vadovų, pasisakiusių prieš privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimą, nurodytos kitos tokios nuostatos priežastys yra dvi:

- Neigiamas ankstyvojo užsienio kalbos mokymo poveikis gimtosios kalbos mokymui. Didelės moksleivių dalies gimtosios kalbos žinios ir gebėjimai neatitinka Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų. Dėl papildomo krūvio, kurį sudaro ankstyvasis užsienio kalbos mokymas, skursta moksleivių gimtoji kalba.

➤ Pasisakydami prieš tai, kad anglų kalba būtų visiems privaloma užsienio kalba, mokyklų vadovai pateikia įvairius argumentus:

- Vadovų nuomone, moksleivių tėvai pageidauja, kad jų vaikai pradėtų mokytis kitos nei anglų kalbos (dažniausiai vokiečių). Jei anglų kalba būtų privaloma visiems, būtų atimta pasirinkimo laisvė, o tai prieštarautų demokratijos principui.

- Netikslinga pradėti mokytis anglų kalbos, kurią galima nesunkiai išmokti ir pradėjus jos mokytis vėliau. Tad ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą geriau pradėti nuo vokiečių ar prancūzų kalbos.

3. Bendras užsienio kalbų mokytojų požiūris į privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įvedimą yra teigiamas.

➤ Daugelyje mokyklų ankstyvasis mokymas (nuo 2 kl.) jau pradėtas, tam pakanka ir specialistų, ir mokymo (si) priemonių (priemonėmis aprūpina tėvai). Moksleiviams tai nekelia mokymosi sunkumų, bet padeda geriau išmokti užsienio kalbą.

➤ Galima daryti prielaidą, kad užsienio kalbų mokytojų teigiamam požiūriui dėl privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo galėjo turėti įtakos jų darbo specifika: respondantai yra būtent užsienio kalbų mokytojai ir dėl to jie labiau mato bei pabrėžia teigiamas privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo puses ir nenori akcentuoti neigiamų privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo aspektų.

4. Apibendrinant pradinių klasių mokytojų požiūrį į užsienio kalbos mokymo ankstinimą, galima teigti, kad didesnė respondentų dalis pasisako prieš užsienio kalbos ankstinimą.

➤ Mažesnioji respondentų dalis (mažiau nei pusė), pasisakiusi už užsienio kalbos mokymo ankstinimą, pritaria, kad mokymo pradžia būtų 2 klasėje, o ne 3 klasėje.

➤ Dauguma pradinių klasių mokytojų, dalyvavusių tyrime, savo kolegų užsienio kalbų mokytojų turimą kvalifikaciją (77 proc.) ir metodinę kompetenciją (78,2 proc.) vertina teigiamai. Taigi didžioji dauguma mokytojų apie savo ir savo kolegų darbo kokybę ir kvalifikaciją iš esmės

yra gana geros nuomonės, kvalifikacijos stygių pripažįsta ir kvalifikaciją gerinti norėtų tik nedidelė dalis.

➤ Pradinių klasių mokytojų nuomone, problema dėl užsienio kalbos mokymo priemonių egzistuoja. Ja išsprendžia tėvai, kurie savo vaikams perka reikalingas užsienio kalbai mokytis priemones.

➤ Daugiau nei pusė (65,9 proc.) Pradinių klasių mokytojų visiškai sutinka/sutinka, kad tėvai jų mokykloje yra patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe, 25,6 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu, likusieji (8,5 proc.) mano, kad tėvai užsienio kalbos mokymo kokybę yra nepatenkinti. Tai, kad ketvirtadalis mokytojų tuo klausimu nuomonės neturi, greičiausiai rodo prastus kontaktus su tėvais, nesidomėjimą jų nuomone.

➤ Daugiau nei pusė pradinių klasių mokytojų (57,9 proc.) pritaria, kad moksleiviai būtų skirstomi į grupes per užsienio kalbos pamokas.

➤ Didesnė pradinių klasių mokytojų dalis (79,6 proc.) pasisako prieš savaitinių valandų skaičiaus didinimą ir mano, kad 2 savaitinių valandų užsienio kalbos mokymui pakanka.

➤ Didžioji dauguma (80,7 proc.) pradinių klasių mokytojų mano, kad turėtų būti galimybė užsienio kalbą rinktis. Nuomonės neturi 10,9 proc. respondentų, prieš pasisako 8,4 proc. Kad privaloma būtų tik anglų kalba, jei būtų ankstinamas privalomas užsienio kalbos mokymas, pasisakė vos tik 25, 8 proc. pradinių klasių mokytojų.

➤ Daugiau nei pusė pradinių klasių mokytojų (52,8 proc.) mano, kad jų mokykloje pakaks anglų kalbos mokytojų, jei būtų įvestas privalomas ankstyvasis anglų kalbos mokymas, 27,9 proc. – neturi nuomonės, likusieji mano, kad anglų kalbos mokytojų nepakaktų (19,3 proc.).

➤ Pradinių klasių mokytojai iš esmės pritaria, kad esant privalomam ankstyvajam užsienio kalbos mokymui vaikai geriau išmoktų užsienio kalbos. Taip mano 63,5 proc. respondentų, 10,2 proc. respondentų neturi nuomonės, likusieji (26,3 proc.) taip nemano.

➤ Trečdalis pradinių klasių mokytojų (33,4 proc.) remia nuomonę, jog ankstyvasis užsienio kalbos mokymas negiamai paveiktų mokinių gimtąją kalbą. 56,3 proc. mano priešingai, 10,3 proc.- šiuo klausimu nuomonės neturi.

➤ Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų. Su šia nuomone visiškai sutikusių/sutikusių yra pusė (50,5 proc.) pradinių klasių mokytojų, dalyvavusių tyrime, 8,5 proc. – neturi nuomonės, likusieji 41 proc. respondentų mano, kad dėl užsienio kalbos paankstinimo moksleiviai nepatirs daugiau mokymosi sunkumų.

5. Dauguma pradinį klasių moksleivių tėvų, dalyvavusių tyrime, sutinka, kad pradinėse klasėse greta gimtosios kalbos būtų mokoma ir užsienio kalbos.

- Nuomonės dėl užsienio kalbos privalomo mokymo paankstinimo skiriasi. Maždaug pusė tėvų remia paankstinimo idėją, kita pusė – jos nepalaiko. Už paankstinimą šiek tiek ryškiau pasisako vyresni tėvai ir turintys žemesnį išsilavinimą. Dauguma tėvų pritaria užsienio kalbos mokymo pradžiai trečioje arba ketvirtoje, bet ne antroje klasėje.
- Nevienodos tėvų nuomonės išryškėjo dėl mokomosios užsienio kalbos pasirinkimo. Vis dėlto daugiau tėvų pritartų privalomam vienos kalbos mokymui, o ne laisvam pasirinkimui dėl mokomosios kalbos.
- Nesutampa nuomonės ir dėl to, kokios vis dėlto kalbos reikėtų mokyti. Dauguma pasisako už anglų kalbą, bet nemažai tėvų prieštarauja privalomam anglų kalbos parinkimui.
- Tėvų atsakymai rodo tėvų nepasitenkinimą mokymo kokybe ir nerimą dėl vaikų nepasirengimo privalomam ankstyvajam užsienio kalbos mokymui ir baimę dėl galimų psichologinių ir kitokio pobūdžio problemų.

6. Ekspertų apklausos duomenų analizė rodo, kad visais klausimais egzistuoja skirtingos nuomonės, paremtos atitinkamais argumentais:

- Ekspertai, siūlantys ankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą, teigia, kad anksčiau pradėjus mokyti užsienio kalbos, būtų tikslingai išnaudotas kalbiniam ugdymui palankus amžiaus tarpsnis, mokiniams būtų lengviau pasiekti geresnių rezultatų vėlesnėse ugdymo pakopose, geras užsienio kalbų mokėjimas teigiamai įtakotų ir kitų dalykų mokymąsi. Visuotinis ankstyvasis mokymas suteiktų visiems mokiniams lygias galimybes, išspręstų ugdymo tęstinumo pagrindinėje mokykloje keblumus. Šie ekspertai taip pat siūlo pertvarkyti pradinio ugdymo programą, taikyti integruoto ugdymo principus, pertvarkyti ugdymo planus, akcentuoti tinkamus mokymo metodus. Ekspertai, siūlantys neankstinti privalomo ugdymo, rekomenduoja skirti daugiau valandų užsienio kalbos ugdymui nuo 4 klasės, mokyti intensyviau ir kokybiškiau ir tokiu būdu pasiekti geresnių rezultatų nedidinant mokymosi metų skaičiaus. Kai kurie ekspertai nuogąstauja dėl ankstyvojo užsienio kalbų mokymo žalingo poveikio vaikų socializacijai.
- Ekspertai, siūlantys neleisti rinktis pirmosios kalbos ir privalomai mokyti vienos – anglų – kalbos argumentuoja, kad jau šiuo metu dauguma mokinių (tėvų) renkasi anglų kalbą. Siūlantys leisti rinktis iš įvairių kalbų, pvz., anglų, prancūzų, rusų, vokiečių, akcentuoja demokratijos, lygių galimybių ir Europos Tarybos kalbų politikos principus.
- Vieni ekspertai akcentuoja, kas vienos užsienio kalbos privalomas ankstyvasis mokymasis turėtų teigiamo poveikio kitų užsienio kalbų mokymuisi, jie siūlo ankstinti ir antrosios užsienio

kalbos privalomą mokymą. Kiti ekspertai nesiūlo ankstinti antrosios kalbos privalomojo mokymo, aiškindami, kad pirmiausia svarbu padėti gerus vienos kalbos pagrindus. Yra ir tokių ekspertų, kurie nuogaštauja, kad užsienio kalbų mokėjimas gali turėti neigiamo poveikio gimtosios kalbos ir kultūros ugdymo dalykams.

➤ Komentuodami užsienio kalbos ankstyvojo ugdymo poveikį kitų dalykų ugdymui pradinėse klasėse, vieni ekspertai akcentuoja teigiamą poveikį bendrai mokymosi motyvacijai, galimybei integruotai ugdyti įvairius dalykus, bendrąją kalbinę nuovoką. Yra ir matančių neigiamo poveikio, pvz., didėjančią mokymosi krūvį.

➤ Vienų ekspertų teigimu, šiuo metu užsienio kalbų mokymo kokybė pradinėje mokykloje yra gera – stipri materialinė bazė, kompetentingi specialistai, kiti gi yra pastebėję, kad kai kuriose mokyklose padėtis bloga – patalpos reikalauja remonto, nėra mokymosi priemonių, dirba ne specialistai.

➤ Vertindami bendrąsias programas, ekspertai mano, kad ankstyvojo ir pradinio užsienio kalbos ugdymo bendrosios programos tinkamos, aiškos, parengtos profesionaliai, ankstyvojo ugdymo programa suderinta su pradinio ugdymo specialistais. Tačiau taip pat pastebėta, kad realiai programas įgyvendinti sunku, jei užsienio kalbai neskiriama 3 valandų ir jei klasės nedalijamos į grupes. Taip pat pažymima, kad neužtikrinamas ankstyvojo ugdymo programos tęstinumas, mokiniams perėjus į pagrindinę mokyklą.

➤ Komentuodami vadovėlių ir kitų mokymo(si) priemonių pasirinkimą ir kokybę, ekspertai teigia, jog pasiūla ir kokybė yra pakankama, mokytojai gali rinktis iš užsienyje leistų ir Lietuvoje leistų vadovėlių ir kitų mokymo(si) priemonių. Tačiau dažnai mokytojai netinkamai renkasi vadovėlius, taiko netinkamus metodus.

➤ Kalbėdami apie mokytojų kompetenciją, ekspertai teigia, kad yra puikių specialistų, tačiau vis tik dažnai – ypač dėl anglų kalbos specialistų stokos – pradinėse mokyklose dirba nepakankamos kompetencijos specialistai. Ekspertai pripažįsta, kad sunku rasti pakankamai kompetentingų specialistų, kurie sutiktų dirbti tokį atsakingą darbą už tokį menką atlygį.

➤ Svarstydami apie tai kaip reikia priimti sprendimus dėl ankstinimo, ekspertai teigia, jog, jeigu būtų nutarta ankstinti, datą turėtų paskelbti Švietimo ir mokslo ministerija. Kiti ekspertai teigia, jog pačios mokyklos turi nutarti, kada jos bus pasirengusios ankstinti užsienio kalbos mokymą.

8. Rekomendacijos

Apibendrinus tyrimo rezultatus galima suformuluoti šias rekomendacijas:

Dėl privalomo užsienių kalbos mokymo ankstinimo ir jo tvarkos

Nepaisant skeptiško moksleivių tėvų ir mokyklų vadovų požiūrio į ankstyvąjį užsienio kalbos mokymą Lietuvos mokyklose, rekomenduojama **ankstinti** privalomą užsienio kalbų mokymą.

Ankstinant privalomą užsienio kalbų mokymą, rekomenduojama numatyti pereinamąjį laikotarpį (žr. toliau). Atsižvelgiant į nepakankamą mokyklų pasirengimą, siūloma privalomai ankstinti užsienio kalbų mokymą ne visose mokyklose iš karto, o **keliais etapais** (pradedant 2007-2008 m.), iš pradžių tik tose mokyklose, kurios pasisako esančios pasirengusios ankstinimui, **palaipsniui** įtraukiant vis daugiau mokyklų:

1) ankstinti privalomą užsienio kalbų mokymą tose **mokyklose**, kuriose šiuo metu **ankstyvasis** užsienio kalbų mokymas **jau vyksta**, jei jos mano esančios **pasirengusios** ir gali **užtikrinti kokybišką ugdymą**. Šios mokyklos galėtų pradėti naudotis visais privalomo ugdymo privalumais (valandų skaičius, aprūpinimas mokymosi priemonėmis ir t.t.).

2) ankstinti privalomą užsienio kalbų mokymą tose **mokyklose**, kuriose šiuo metu (2005-2006 m. m.) ankstyvojo ugdymo nėra, bet mokyklos pakankamai **pasirengusios** ir gali **užtikrinti kokybišką ugdymą** (yra pakankamai specialistų, sukurta mokymosi aplinka ir pan.).

3) ankstinti privalomą užsienio kalbų mokymą **visose** likusiose mokyklose su sąlyga, kad jos bus tinkamai pasirengusios šiam procesui.

Dėl pasirengimo privalomo užsienio kalbų mokymo ankstinimui ir jo kokybės užtikrinimo

Rengiantis privalomo užsienio kalbų mokymo ankstinimui, būtina **speciali priemonių programa, laiduojanti optimalią** ankstyvojo užsienio kalbų mokymo **kokybę**.

Jei bus patvirtintas naujos pradinio ugdymo programos projektas ir programa pradės veikti, atsiras daugiau galimybių peržiūrėti ugdymo planus. Numatant integruotą kalbinį ugdymą, vertėtų perskirstyti dalykams skirtas valandas. Siūloma pradėti **rengti pradinio ugdymo specialistus**, galėsiančius įgyvendinti **integruoto pradinio ugdymo programą**, kurios dalis būtų ir užsienio kalbų mokymas. Tam būtina **peržiūrėti pradinio ugdymo mokytojų rengimo programas**: ilginti pradinį klasių mokytojų rengimo trukmę ir į studijų programą įtraukti užsienio kalbos mokymo(si), ankstyvojo mokymo metodikos, psicholingvistikos ir sociolingvistikos, pradinio ugdymo turinio vadybos ir integruoto mokymo metodikos dalykus.

Taip pat rekomenduojama **kryptingai kelti mokyklos vadovų**, kuruojančių užsienio kalbų mokymą pradinėse klasėse ir **užsienio kalbų mokytojų kvalifikaciją**, parengti **kvalifikacijos tobulinimo programas**:

- mokyklų vadovams, kuruojantiems užsienio kalbas, kad jie išmokytų laipsniškai įgyvendinti ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą, pasitelkę inovacijų ir ugdymo (ankstyvojo užsienio kalbų mokymo) turinio vadybą;
- užsienio kalbų mokytojams, dirbantiems ir dirbsiantiems pradinėse klasėse, kad jie susipažintų su ankstyvojo užsienio kalbų mokymo tikslais, uždaviniais, bendrąja programa ir išsilavinimo standartais, ankstyvojo kalbų mokymo metodika, modernių užsienio kalbų mokymo metodų taikymu;
- ankstyvojo užsienio kalbų mokymo konsultantams, kurie padėtų mokykloms spręsti įvairius klausimus, susijusius su ankstyvuoju užsienio kalbų mokymu.

Rekomenduojama **ugdyti visuomenės lingvistinį sąmoningumą**: organizuoti mokyklų bendruomenės, tėvų švietimą, supažindinti juos su privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinimo tikslais, skleisti psicholingvistų atliekamų užsienio kalbų mokymo(si) tyrimų rezultatus.

Dėl kalbos pasirinkimo paankstinus privalomą užsienio kalbų mokymą

ES šalyse pastebima ryški tendencija atsisakyti vienos privalomos užsienio kalbos ir suteikti galimybę rinktis, kurios kalbos pradėti mokytis pradinio ugdymo pakopoje. Dauguma mūsų tyrimo respondentų taip pat pasisako prieš vieną privalomą užsienio kalbą ir pageidauja pasirinkimo galimybių. Tad paankstinus privalomą užsienio kalbų mokymą rekomenduojama **sudaryti galimybes rinktis, kokios užsienio (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų) kalbos pradėti** mokytis kaip I-osios. Toks sprendimas taip pat atitiktų Lietuvos švietimo koncepcijoje ir kituose švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose postuluojamus ugdymo humaniškumo (pasirinkimo laisvės) ir demokratiškumo (prieinamumo) principus.

Siekiant įgyvendinti Europos Tarybos rekomendacijas ir Lietuvos švietimo gairių strategines nuostatas, pagal kurias visi vidurinės mokyklos absolventai turėtų gerai mokėti bent dvi užsienio kalbas, **svarstyti ir II-osios užsienio kalbos mokymo ankstinimas**. Jos galima būtų pradėti mokytis ne 6 klasėje, bet 4-5 klasėje.

Dėl galimų tolesnių tyrimų:

Siūloma apsvarstyti galimybes **atlikti tyrimus**, detaliau **atskleidžiančius esamą** ankstyvojo užsienio kalbų mokymo **būklę** ir leidžiančius **optimizuoti** paankstintą privalomą užsienio kalbų mokymą. Galimi tyrimai būtų šie:

- **vadovėlių** tyrimai: a) ankstyvajam ugdymui skirtų Lietuvoje ir užsienyje leistų vadovėlių kokybinis tyrimas, siekiant išsiaiškinti, kurie vadovėliai labiausiai tinka įgyvendinant ankstyvojo ugdymo programą, b) vadovėlių serijų tyrimai, siekiant išsiaiškinti, kaip optimaliai užtikrinti ugdymo tęstinumą, pereinant iš pradinės mokyklos į pagrindinę.
- **ugdymo programų** tyrimai: a) kitų Europos šalių užsienio kalbų programų (pradinio ugdymo pakopoje) tyrimas, siekiant patvirtinti patirties koreguojant pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, b) Lietuvos mokyklų, vykdančių ankstyvąjį ugdymą, individualių programų kokybinis tyrimas, siekiant suderinti ugdymo turinio apimtį skirtingose mokyklose.
- **pedagogų rengimo, perkvalifikavimo ir kvalifikacijos tobulinimo programų** tyrimai: a) kiekybinis tyrimas, siekiant nustatyti, kokių mastu vyksta pasirengimas, b) kokybinis tyrimas, siekiant nustatyti, ar bus užtikrinta pedagogų kompetencija.
- **mokinių pasiekimų** tyrimai: atlikti nacionalinius užsienio kalbų pasiekimų tyrimus visose ugdymo pakopose (po 4, 6, 8, 10 klases), siekiant nustatyti, kaip mokinių pasiekimai atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus reikalavimus. Tai ypač svarbu, nes Lietuvoje iki šiol nėra jokių tarpinių pasiekimų tyrimų. Mokiniai pradeda mokytis užsienio kalbos 2 arba 4 klasėje, o jų pasiekimai patikrinami nacionaliniu mastu tik 12 klasėje.
- **užsienio kalbų mokymosi poveikio moksleivių gimtajai kalbai** tyrimai: išanalizuoti gimtosios ir užsienio kalbų mokėjimą moksleivių, pradėjusių mokytis užsienio kalbos pagal ankstyvojo mokymo programą, ir tų, kurie pradėjo mokytis pagal privalomo mokymo programą; ištirti, kiek pagrįstos mokyklų vadovų ir tėvų nuostatos, jog moksleivių gimtoji kalba skursta, jeigu tokios nuostatos pagrįstos, analizuoti priežastis ir jas šalinti.

Literatūra

Eurydice (2005): *Key Data on Teaching Languages at School in Europe*. Brussels. URL: <http://www.eurydice.org/Documents/KDLANG/2005/EN/FrameSet.htm>

Kuolys, D. [et. al.] (2002): *Švietimo gairės. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos, 2003-2012 metai*: Vilnius

ŠMM: (2005): *Lietuvos Užsienio kalbų mokymo strategija*. URL: <http://www.smm.lt>

Thomas, D.(eds) (2005): *A Survey of English Language Teaching in Lithuania: 2003-2004*. Vilnius.

Priedai

1. *Priedas. Mokyklos, dalyvavusios tyrime*

1 lent. Mokyklų, dalyvavusių tyrime, sąrašas

Eil. nr.	Savivaldybė	Mokyklos
1.	Akmenės	Naujosios Akmenės "Saulėtekio" pagrindinė mokykla
2.	Alytaus m.	Alytaus "Drevinuko" darželis-mokykla Alytaus Dzūkijos vidurinė mokykla Alytaus Piliakalnio vidurinė mokykla Alytaus Šaltinių pagrindinė mokykla Alytaus Šv. Benedikto vidurinė mokykla Alytaus "Sakalėlio" pradinė mokykla
3.	Alytaus r.	Alytaus r. Makniūnų pagrindinė mokykla
4.	Anykščių r. sav.	Anykščių Antano Baranausko vidurinė mokykla Anykščių Jono Biliūno gimnazija
5.	Birštono	Birštono vidurinė mokykla
6.	Biržų r.	Biržų "Aušros" vidurinė mokykla Biržų darželis-mokykla "Ažuoliukas" Biržų r. Kratiškių pagrindinė mokykla
7.	Druskininkų	Druskininkų savivaldybės Viečiūnų pagrindinė mokykla
8.	Elektrėnų	Elektrėnų savivaldybės Vievio pradinė mokykla
9.	Ignalinos r.	Ignalinos Česlovo Kudabos pagrindinė mokykla
10.	Jonavos r.	Jonavos "Lietavos" pagrindinė mokykla Jonavos Raimundo Samulevičiaus pagrindinė mokykla Jonavos r. Ruklos vidurinė mokykla
11.	Joniškio r.	Joniškio "Aušros" gimnazija
12.	Jurbarko r	Jurbarko r. Skirsnemunės Jurgio Baltrušaičio pagrindinė mokykla
13.	Kaišiadorių r.	Kaišiadorių Vaclovo Giržado vidurinė mokykla Kaišiadorių r. Paparčių pagrindinė mokykla
14.	Kalvarijos	Kalvarijos savivaldybės Sangrūdų vidurinė mokykla
15.	Kauno m.	Kauno "Atžalyno" vidurinė mokykla Kauno "Nemuno" vidurinė mokykla Kauno Kazio Griniaus pagrindinė mokykla Kauno Aleksandro Puškino vidurinė mokykla Kauno Aleksoto darželis-mokykla Kauno Dainavos vidurinė mokykla Kauno Juozo Grušo vidurinė mokykla Kauno Juozo Naujalio muzikos gimnazija Kauno Levo Karsavino pagrindinė mokykla Kauno Martyno Mažvydo vidurinė mokykla

		Kauno Palemono vidurinė mokykla Kauno Pilėnų vidurinė mokykla Kauno Simono Daukanto vidurinė mokykla Kauno Vilijampolės vidurinė mokykla Kauno Vaidoto pagrindinė mokykla Kauno darželis-mokykla "Rūtelė" Kauno darželis-mokykla "Šviesa" Kauno humanitarinė pradinė mokykla Kauno Žaliakalnio pradinė mokykla
16.	Kauno r.	Kauno rajono Garliavos Jonučių vidurinė mokykla Kauno rajono Mastaičių pagrindinė mokykla Kauno rajono Raudondvario darželis-mokykla Kauno r. Kačerginės pagrindinė mokykla
17.	Kazlų Rūdos	Kazlų Rūdos savivaldybės Kazlų Rūdos pagrindinė mokykla "Elma"
18.	Kelmės r.	Kelmės "Kažantės" pagrindinė mokykla Kelmės r. Šaukėnų vidurinė mokykla
19.	Kėdainių r.	Kėdainių Juozo Paukštelio pagrindinė mokykla Kėdainių darželis-mokykla "Vaikystė" Kėdainių r. Dotnuvos pagrindinė mokykla Kėdainių r. Krakių Mikalojaus Katkaus vidurinė mokykla
20.	Klaipėdos m.	Klaipėdos "Aukuro" vidurinė mokykla Klaipėdos "Gilijos" pradinė mokykla Klaipėdos "Saulėtekio" pagrindinė mokykla Klaipėdos Maksimo Gorkio vidurinė mokykla Klaipėdos Tauralaukio pagrindinė mokykla Klaipėdos darželis-mokykla "Varpelis" Klaipėdos „Gabijos“ pagrindinė mokykla Klaipėdos "Verdenės" pagrindinė mokykla Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazija
21.	Klaipėdos r.	Klaipėdos r. Gargždų "Kranto" vidurinė mokykla Klaipėdos r. Gargždų darželis - mokykla "Saulutė" Klaipėdos r. Dvilų pagrindinė mokykla
22.	Kretingos r.	Kretingos pranciškonų gimnazija Kretingos r. Kurmaičių pradinė mokykla Kretingos darželis-mokykla "Pasaka" Vaikystės pedagogikos centras
23.	Kupiškio r.	Kupiškio r. Alizavos pagrindinė mokykla
24.	Lazdijų	Lazdijų miesto darželis-mokykla "Vyturėlis"
25.	Marijampolės	Marijampolės savivaldybės Gudelių pagrindinė mokykla Marijampolės Rimanto Stankevičiaus vidurinė mokykla Marijamp. prad.m. "Smalsutis" Marijampolės savivaldybės Želsvos pagrindinė mokykla
26.	Mažeikių r.	Mažeikių "Vyturio" pradinė mokykla

		Mažeikių Senamiesčio pagrindinė mokykla Mažeikių r. Renavo pagrindinė mokykla Mažeikių r. Viekšnių vidurinė mokykla
27.	Molėtų	Molėtų r. Dubingių pagrindinė mokykla
28.	Neringos sav.	Neringos sav. Nidos vidurinė mokykla
29.	Pagėgių	Pagėgių savivaldybės Pagėgių pradinė mokykla
30.	Pakruojo r.	Pakruojo "Žemynos" pagrindinė mokykla Pakruojo r. Linkuvos vidurinė mokykla
31.	Palangos	Palangos darželis - mokykla "Gintarėlis"
32.	Panevėžio m.	Panevėžio "Aušros" vidurinė mokykla Panevėžio "Rūtos" darželis-mokykla Panevėžio "Nevėžio" pagrindinė mokykla Panevėžio "Žemynos" vidurinė mokykla Panevėžio Senvagės pagrindinė mokykla Panevėžio Skaistakalnio pagrindinė mokykla Panevėžio pradinė mokykla
33.	Panevėžio r.	Panevėžio r. Dembavos pagrindinė mokykla
34.	Pasvalio r.	Pasvalio r. Vaškų vidurinė mokykla Pasvalio r. Krinčino A. Vienažindžio pagrindinė mokykla
35.	Plungės r.	Plungės "Ryto" pagrindinė mokykla Plungės r. Platelių vidurinė mokykla
36.	Prienų r.	Prienų r. Balbieriškio pagrindinė mokykla
37.	Radviliškio r.	Radviliškio r. Šeduvos vidurinė mokykla Radviliškio Vaižganto pagrindinė mokykla
38.	Raseinių r.	Raseinių pagrindinė mokykla Raseinių r. savivaldybės Raseinių "Kalno" vidurinė mokykla
39.	Rietavo	Rietavo Lauryno Ivinskio vidurinė mokykla
40.	Rokiškio r.	Rokiškio Senamiesčio pradinė mokykla Rokiškio r. Kavoliškio pagrindinė mokykla
41.	Skuodo r.	Skuodo pradinė mokykla
42.	Šakių r.	Šakių "Varpo" vidurinė mokykla
43.	Šalčininkų r.	Šalčininkų Jano Sniadeckio vidurinė mokykla
44.	Šiaulių m.	Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla Šiaulių "Saulėtekio" vidurinė mokykla Šiaulių Dubijos pagrindinė mokykla Šiaulių Jovaro pagrindinė mokykla Šiaulių Lieporių pradinė mokykla Šiaulių Salduvės pagrindinė mokykla Šiaulių Zoknių pagrindinė mokykla
45.	Šiaulių r.	Šiaulių r. Kairių pagrindinė mokykla Šiaulių r. Kuršėnų Pavenčių vidurinė mokykla Šiaulių r. Šakynos pagrindinė mokykla

46.	Šilalės r.	Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazija Šilalės r. Obelyno pagrindinė mokykla
47.	Šilutės r.	Šilutės Pamario pagrindinė mokykla Šilutės r. Švėkšnos "Saulės" vidurinė mokykla Šilutės Žibų pradinė mokykla
48.	Širvintų r.	Širvintų "Atžalyno" pagrindinė mokykla
49.	Švenčionių r.	Švenčionių r. Švenčionėlių pagrindinė. mokykla
50.	Tauragės r.	Tauragės "Šaltinio" vidurinė mokykla Tauragės Martyno Mažvydo pagrindinė mokykla Tauragės r. Taralių pagrindinė mokykla
51.	Telšių r.	Telšių "Ateities" vidurinė mokykla Telšių Vincento Borisevičiaus katalikiškoji gimnazija Telšių r. Pavandenės pagrindinė mokykla
52.	Trakų r.	Trakų pradinė mokykla
53.	Ukmergės r.	Ukmergės Senamiesčio pagrindinė mokykla Ukmergės Užupio vidurinė mokykla Ukmergės darželis-mokykla "Varpelis"
54.	Utenos r.	Utenos pagrindinė mokykla
55.	Varėnos r.	Varėnos r. Matuizų vidurinė mokykla
56.	Vilkaviškio r.	Vilkaviškio pagrindinė mokykla Vilkaviškio r. Gižų Kazimiero Baršausko pagrindinė mokykla Vilkaviškio r. Pilviškių vidurinė mokykla
57.	Vilniaus m.	Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla Vilniaus "Genio" pradinė mokykla Vilniaus "Vyturio" pradžios mokykla Vilniaus "Ąžuolyno" vidurinė mokykla Vilniaus Filaretų pradinė mokykla Vilniaus Lukiškių vidurinė mokykla Vilniaus Naujininkų vidurinė mokykla Vilniaus Trakų Vokės vidurinė mokykla Vilniaus Šeškinės vidurinė mokykla Vilniaus Žemynos pagrindinė mokykla Vilniaus Gabijos gimnazija Vilniaus Mečislovo Dobužinskio vidurinė mokykla Vilniaus Adomo Mickevičiaus gimnazija Vilniaus Antano Vivaldo pagrindinė mokykla
58.	Vilniaus r.	Vilniaus r. Šumsko pagrindinė mokykla Vilniaus r. Nemenčinės 1-oji vidurinė mokykla Vilniaus rajono Avižienių vidurinė mokykla
59.	Visagino	Visagino "Atgimimo" gimnazija
60.	Zarasų r.	Zarasų Pauliaus Širvio pagrindinė mokykla

2. *Priedas. Tiriamųjų imties formavimo kriterijai*

1 lentelė. Pradinių klasių moksleivių, besimokančių I užsienio kalbos, skaičius pagal savivaldybes

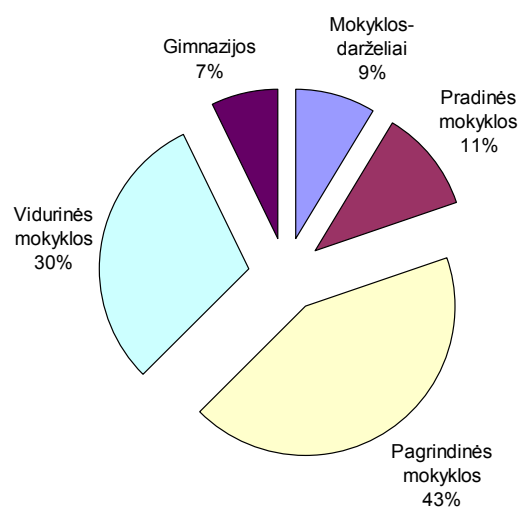
<i>Nr.</i>	<i>Savivaldybė</i>	<i>Moksleivių skaičius</i>	<i>Moksleivių proc.</i>	<i>Mokyklų skaičius</i>	<i>Mokyklų proc.</i>
1.	Kauno m.	9696	12,2	72	5,8
2.	Vilniaus m.	6645	8,4	55	4,4
3.	Klaipėdos m.	4829	6,1	37	3
4.	Šiaulių m.	3863	4,9	29	2,3
5.	Panevėžio m.	3633	4,6	25	2
6.	Alytaus	2514	3,2	14	1,1
7.	Kauno r.	2329	2,9	41	3,3
8.	Mažeikių r.	2242	2,8	34	2,7
9.	Marijampolės	2057	2,6	27	2,2
10.	Kėdainių r.	1945	2,5	34	2,7
11.	Tauragės r.	1700	2,1	19	1,5
12.	Telšių r.	1568	2,0	37	3
13.	Vilkaviškio r.	1587	2,0	21	1,7
14.	Jonavos r.	1476	1,9	26	2,1
15.	Šiaulių r.	1540	1,9	26	2,1
16.	Ukmergės r.	1472	1,9	22	1,8
17.	Šilutės r.	1440	1,8	24	1,9
18.	Klaipėdos r.	1315	1,7	23	1,8
19.	Vilniaus r.	1371	1,7	58	4,6
20.	Radviškio r.	1250	1,6	24	1,9
21.	Plungės r.	1188	1,5	20	1,6
22.	Kaišiadorių r.	1021	1,3	20	1,6
23.	Raseinių r.	1051	1,3	22	1,8
24.	Šilalės r.	993	1,3	17	1,4
25.	Biržų r.	928	1,2	12	1
26.	Kretingos r.	928	1,2	20	1,6
27.	Anykščių r.	892	1,1	14	1,1
28.	Joniškio r.	888	1,1	17	1,4
29.	Pasvalio r.	892	1,1	17	1,4
30.	Kelmės r.	785	1,0	36	2,9
31.	Pakruojo r.	827	1,0	22	1,8
32.	Rokiškio r.	809	1,0	21	1,7
33.	Šakių r.	781	1,0	19	1,5
34.	Utenos r.	778	1,0	17	1,4
35.	Jurbarko r.	692	0,9	22	1,8
36.	Skuodo r.	725	0,9	15	1,2
37.	Visagino	740	0,9	7	0,6
38.	Elektrėnų	627	0,8	11	0,9
39.	Kupiškio r.	597	0,8	14	1,1
40.	Panevėžio r.	670	0,8	23	1,8
41.	Prienų r.	618	0,8	15	1,2
42.	Trakų r.	602	0,8	17	1,4

43.	Akmenės	516	0,7	13	1
44.	Molėtų r.	583	0,7	14	1,1
45.	Alytaus r.	448	0,6	33	2,6
46.	Druskininkų	488	0,6	4	0,3
47.	Kalvarijos	497	0,6	7	0,6
48.	Kazlų Rūdos	438	0,6	7	0,6
49.	Lazdijų	443	0,6	19	1,5
50.	Šalčininkų r.	507	0,6	26	2,1
51.	Švenčionių r.	444	0,6	6	0,5
52.	Ignalinos r.	414	0,5	10	0,8
53.	Palangos	406	0,5	4	0,3
54.	Pagėgių	283	0,4	10	0,8
55.	Zarasų r.	346	0,4	16	1,3
56.	Rietavo	263	0,3	10	0,8
57.	Širvintų r.	219	0,3	9	0,7
58.	Varėnos	263	0,3	13	1
59.	Birštono	146	0,2	2	0,2
60.	Neringos	72	0,1	2	0,2
	Viso	79280	100,0	1251	100,5

2 lentelė. Bendrojo lavinimo mokyklos pagal tipus (AIKOS, 2005-09-17)

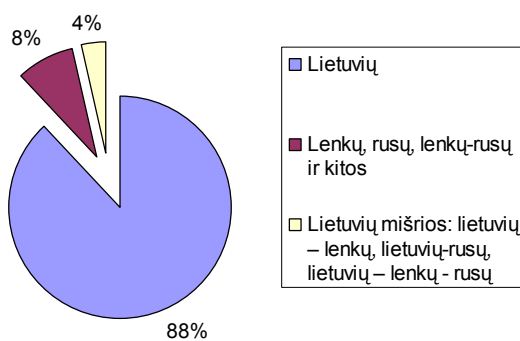
Nr.	Bendrojo lavinimo mokyklų tipai	Mokyklų skaičius
1.	Mokyklos-darželiai	139
2.	Pradinės mokyklos	176
3.	Pagrindinės mokyklos	682
4.	Vidurinės mokyklos	485
5.	Gimnazijos	114
6.	Kitos	28
Viso bendrojo lavinimo mokyklų		1624

1 pav. Bendrojo lavinimo mokyklos pagal tipus (AIKOS, 2005-09-17)

2 pav. Bendrojo lavinimo mokyklų, turinčių pradines klases, skirstymas pagal mokymo kalbas

(AIKOS, 2005-09-17)

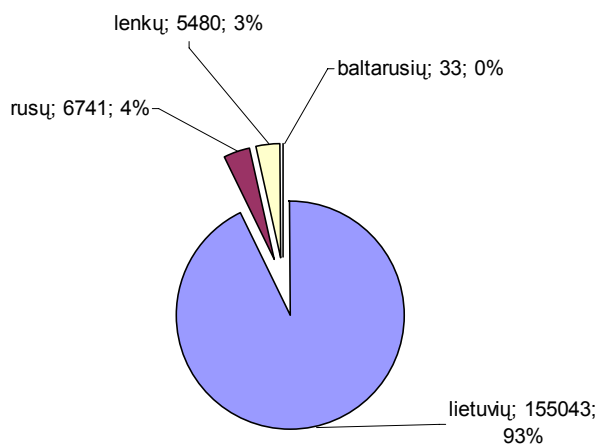
3 lentelė. Bendrojo lavinimo mokyklų pradinėjų klasių moksleivių skirstymas pagal mokomąsias kalbas

2003/2004 m. m. (ŠMM)

Mokomoji kalba	Moksleivių skaičius				
	1 kl.	2 kl.	3 kl.	4 kl.	Viso
lietuvių	36992	37048	37957	43046	155043
rusų	1524	1569	1684	1964	6741
lenkų	1251	1361	1299	1569	5480
baltarusių	8	10	7	8	33
Viso	39775	39988	40947	46587	167297

3 pav. Bendrojo lavinimo mokyklų pradinių klasių moksleivių skirstymas

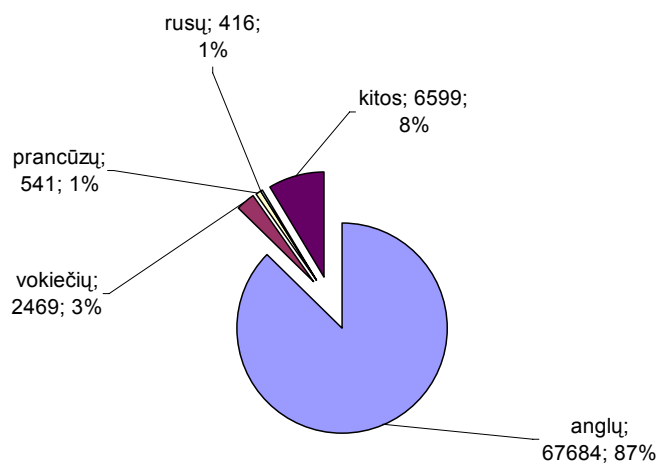
pagal mokomąsias kalbas 2003/2004 m. m. (ŠMM)

4 lentelė. Užsienio kalbų mokymas 2004/2005 (SVIS)

Klasės	Moksleivių, kurie mokosi I užsienio kalbos, skaičius					
	anglų	vokiečių	prancūzų	rusų	kitos	viso
2	19087	343	80	15	1175	20700
3	19080	507	141	74	1873	21675
4	29517	1619	320	327	3551	35334
Viso	67684	2469	541	416	6599	77709

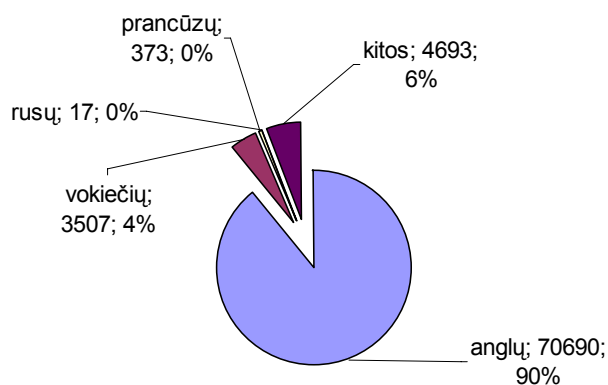
4 pav. Pradinių klasių moksleivių, besimokančių I užsienio kalbos, skaičius 2004/2005 m. m. (SVIS)

5 lentelė. Užsienio kalbų mokymas (ŠMM)

Klasės	Moksleivių, kurie mokosi I užsienio kalbos, skaičius					
	anglų	vokiečių	prancūzų	rusų	kitos	viso
2	20025	1307	80	4	120	21536
3	19754	495	64	13	1920	22246
4	30911	1705	229	-	2653	35498
Viso	70690	3507	373	17	4693	79280

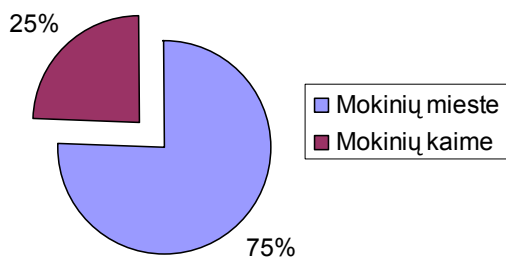
5 pav. Pradinių klasių moksleivių, besimokančių I užsienio kalbos, skaičius 2004/2005 m. m. (ŠMM)

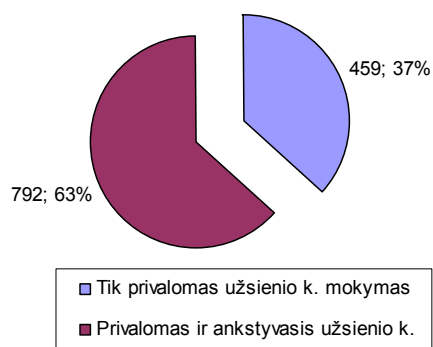
6 lentelė. Mokinių skaičius miesto ir kaimo mokyklų pradinėse klasėse (SD, 2005)

	2000–2001	2002–2003	2003–2004	2004–2005
Mokinių mieste	442701	435415	425626	411508
1 klasės	33402	28555	28073	25495
2 klasės	36597	28780	28275	27753
3 klasės	37199	32965	28753	28214
4 klasės	38402	36357	32829	28777
Mokinių kaime	145695	141580	139960	133777
1 klasės	14675	12427	11918	10525
2 klasės	16107	12462	11894	11385
3 klasės	16195	13944	12336	11680
4 klasės	16351	15757	13884	12217

6 pav. Mokinių skaičius miesto ir kaimo bendrojo lavinimo mokyklų pradinėse klasėse (SD, 2005)

7 pav. Ankstyvojo ir privalomo užsienio kalbos mokymo santykis

3. Priedas. Anketa pradinių klasių moksleivių tėvams

Gerb. Tėvai,

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą užsienio kalbų mokėjimas įgyja vis daugiau reikšmės. Nuo jo priklauso mūsų galimybės efektyviai integruotis į Europos ekonominę, socialinę ir kultūrinę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų šalių piliečiais.

LR Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu Vilniaus universitetas tiria užsienio kalbų mokymo situaciją Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse. Daugelyje Europos Sąjungos šalių užsienio kalbos mokymasis yra privalomas nuo 2-3 klasės. Lietuvoje privalomas užsienio kalbų mokymas pradamas nuo 4 klasės, o ankstyvasis (nuo 2-3 klasės) yra laisvai pasirenkamas. Ar reikia Lietuvoje anksti pradėti privalomą užsienio kalbos mokymą? Norėtume sužinoti Jūsų nuomonę šiuo klausimu. Tyrimas anoniminis. Jūsų atsakymai bus apibendrinti ir panaudoti rengiant tyrimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas. Norėdami užpildyti šios anketo elektroninę versiją, galite ją atsisiųsti iš <http://www.flf.vu.lt/vfk/anketos.htm>

I. Atsakykite į klausimus ir pažymėkite pasirinktus atsakymus apibraudami atitinkamą raidę (A, B, C, D ar E).

- Jūs: A. Vyras B. Moteris
- Jūsų amžius: A. 24 – 28 m. B. 29 – 34 m. C. 35 – 40 m.
D. 41 – 46 m. E. 47 ir daugiau
- Jūsų vaikas lanko: A. Mokyklą-darželį B. Pradinę mokyklą
C. Pagrindinę mokyklą D. Vidurinę mokyklą E. Gimnaziją
- Jūsų vaiko mokykla yra: A. Didmiestyje B. Rajono centre
C. Miestelyje D. Kaimo gyvenvietėje
- Jūsų vaiko mokykla priklauso _____ savivaldybei
- Jūsų išsilavinimas: A. Vidurinis B. Aukštesnysis
C. Aukštasis (neuniversitetinis) D. Aukštasis (universitetinis) E. Kita _____
- Kiek kalbų, Jūsų nuomone, turėtų mokytis pradinių klasių moksleiviai?
A. Tik gimtosios kalbos B. Gimtosios ir valstybinės kalbos
C. Gimtosios ir užsienio kalbos D. Gimtosios, valstybinės ir užsienio kalbos
- Mūsų šeimoje bendraujama:
A. Viena kalba B. Keliomis kalbomis (nurodykite, kokiomis) _____
- Kokias kalbas be gimtosios mokate? Apibraukite atitinkamą raidę ir pažymėkite pliuso ženklu (+) mokėjimo lygį:

Eil.nr.	Kalba	Laisvai kalbu ir rašau	Susikalbu	Suprantu	Nemoku
A.	Anglų kalba				
B.	Rusų kalba				
C.	Vokiečių kalba				
D.	Lenkų kalba				
E.	Kita _____				
F.	Kita _____				

II. Lentelėje pateikti teiginiai apie užsienio kalbos mokymą. Su kuriais iš jų sutinkate, su kuriais – ne? Kiekvienoje eilutėje pažymėkite pliuso ženklu (+) tą atsakymą, kuris labiausiai atitinka Jūsų nuomonę.

Eil. nr.	Teiginiai	visiškai sutinku	sutinku	neturiu nuomonės	nesutinku	visiškai nesutinku
10.	Privalomą užsienio kalbos mokymą reikia paankstinti					
11.	Privalomą užsienio k. mokymą reikia pradėti nuo 2 klasės					
12.	Privalomą užsienio k. mokymą reikia pradėti nuo 3 klasės					
13.	Privalomo užsienio k. mokymo anksti nereikia (palikti, kaip buvo, nuo 4 klasės)					

14.	Užsienio kalba pradinėse klasėse turi būti privaloma visiems viena					
15.	Pradinėse klasėse privalomai reikėtų mokytį anglų k.					
16.	Turėtų būti galimybė rinktis, kokios kalbos pradėti mokytis pradinėse klasėse (anglų, prancūzų, vokiečių ar kt.)					
17.	Mano vaiko mokykloje sudaroma galimybė pasirinkti, kokios užsienio kalbos pradėti mokytis					
18.	Mano vaiko mokykloje siūloma rinktis tik tokią kalbą, kurios gali mokytis mokykloje esantys mokytojai.					
19.	Mano vaiko mokykla atsižvelgė į tėvų pageidavimus dėl užsienio kalbos mokymo					
20.	Negalėjome pasirinkti norimos užsienio kalbos, nes nebuvo pedagogų					
21.	Negalėjome pasirinkti norimos užsienio kalbos, nes nesusidarė grupė					
22.	Manau, kad trūksta pedagogų, pasirengusių mokytį užsienio kalbos nuo 2 klasės					
23.	Esu patenkintas/a užsienio kalbos mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, pasirengimu					
24.	Dabartinė užsienio kalbų mokymo kokybė yra gera					
25.	Esu patenkinta(s) užsienio kalbos mokymo kokybe pradinėse klasėse					
26.	Mane tenkina dabartinė vaiko užsienio kalbos pažanga					
27.	Mano vaikui patinka mokytis užsienio kalbos					
28.	Mano vaiko mokykla turi pakankamą materialinę bazę mokytį užsienio kalbos pradinėse klasėse					
29.	Mokykla turi aprūpinti užsienio k. mokymo(si) priemonėmis					
30.	Jei ankstyvasis (nuo 2 klasės) užsienio k. mokymas būtų privalomas, sutikčiau nupirkti vaikui reikiamas mokymo(si) priemones					
31.	Jei reikėtų, būčiau pajėgus/-i nupirkti vaikui mokymo(si) priemonių, reikalingų užsienio kalbai mokytis					
32.	Jei ankstyvasis užsienio k. mokymas (nuo 2 klasės) būtų privalomas, vaikai geriau išmoktų užsienio kalbą					
33.	Jei ankstyvasis užsienio k. mokymas (nuo 2 klasės) būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba					
34.	Mano vaikas pasirengęs mokytis užsienio kalbos nuo antros klasės					
35.	Mano vaikui gerai sekasi mokytis gimtosios kalbos.					
36.	Jei ankstyvasis (nuo 2 klasės) užsienio k. mokymas būtų privalomas, mokymosi krūvis vaikams būtų per didelis					
37.	Privalomas ankstyvasis (nuo 2 klasės) užsienio kalbos mokymas gali sukelti vaikui psichologinių problemų.					

38. Kokios kalbos, Jūsų nuomone, reikėtų mokytį pradinį klasių moksleivius, jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas? _____

39. Manau, kad nulemti, kokios užsienio kalbos pradėti mokytį pradinėse klasėse, turi:

- A. tėvų sprendimas B. mokyklos bendruomenės susitarimas
C. mokymo galimybės (esami mokytojai, turimos mokymo priemonės)

40. Su kokiais problemomis susiduria Jūsų vaikas besimokydamas užsienio kalbos?

- A. per didelis krūvis B. trūksta mokymo(si) priemonių C. netinkamas mokytojų pasirengimas
D. Kita _____ E. Užsienio k. mokymasis mano vaikui nesukelia problemų

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

4. *Priedas. Anketa pradinų klasių ir užsienio kalbų mokytojams*

Gerb. Mokytoja(u),

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą užsienio kalbų mokėjimas įgyja vis daugiau reikšmės. Nuo jo priklauso mūsų galimybės efektyviai integruotis į Europos ekonominę, socialinę ir kultūrinę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų šalių piliečiais.

LR Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu Vilniaus universitetas tiria užsienio kalbų mokymo situaciją Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse. Daugelyje Europos Sąjungos šalių užsienio kalbos mokymasis yra privalomas nuo 2-3 klasės. Lietuvoje privalomas užsienio kalbų mokymas pradedamas nuo 4 klasės, o ankstyvasis (nuo 2-3 klasės) yra laisvai pasirenkamas. Ar reikia Lietuvoje ankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą? Norėtume sužinoti Jūsų nuomonę šiuo klausimu. Tyrimas anoniminis. Jūsų atsakymai bus apibendrinti ir panaudoti rengiant tyrimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas. Norėdami užpildyti šios anketo elektroninę versiją, galite ją atsisiųsti iš <http://www.flf.vu.lt/vfk/anketos.htm>

I. Atsakykite į klausimus ir pažymėkite pasirinktus atsakymus apibraukdami atitinkamą raidę (A, B, C, D ar E).

41. Jūs: A. Vyras B. Moteris
42. Jūsų amžius: A. 24 – 28 m. B. 29 – 34 m. C. 35 – 40 m.
D. 41 – 46 m. E. 47 ir daugiau
43. Jūs dirbate: A. Mokykloje-darželyje B. Pradinėje mokykloje
C. Pagrindinėje mokykloje D. Vidurinėje mokykloje E. Gimnazijoje
44. Jūsų mokykla yra: A. Didmiestyje B. Rajono centre
C. Miestelyje D. Kaimo gyvenvietėje
45. Jūsų mokykla priklauso _____ savivaldybei
46. Jūsų išsilavinimas:
A. Aukštesnysis pedagoginis B. Aukštasis pedagoginis (neuniversitetinis)
C. Aukštasis pedagoginis (universitetinis) D. Kita _____
47. Jūs esate: A. Pradinių klasių mokytoja(s)
B. Pradinių klasių ir užsienio kalbos (_____) mokytoja(s)
C. Užsienio kalbos (_____) mokytoja(s)
- Jei pasirinkote atsakymą A, pereikite prie klausimo nr. 12 (II dalis).**
48. Kokia yra Jūsų užsienio kalbos pradinėse klasėse mokymo patirtis?
A. 1-5 metai B. 6-10 metų C. 11-15 metų D. Daugiau nei 15 metų
49. Jūsų pedagoginė kvalifikacija:
A. Mokytojas B. Vyr. mokytojas C. Mokytojas metodininkas D. Mokytojas ekspertas
50. Kaip vertinate savo metodinę kompetenciją dėstyti užsienio kalbą pradinukams?
A. Pakankama B. Reikia tobulinti
51. Kokias mokymo priemones naudojate?

II. Lentelėje pateikti teiginiai apie užsienio kalbos mokymą. Su kuriais iš jų sutinkate, su kuriais – ne? Kiekvienoje eilutėje pažymėkite pliuso ženklu (+) tą atsakymą, kuris labiausiai atitinka Jūsų nuomonę.

Eil. nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku	Visiškai nesutinku
52.	Privalomą užsienio kalbos mokymą reikia paankstinti					
53.	Privalomas užsienio kalbos mokymas turi būti pradamas nuo 2 klasės					
54.	Privalomas užsienio kalbos mokymas turi būti pradamas nuo 3 klasės					
55.	Privalomo užsienio kalbos mokymo ankstinti nereikia (t.y. palikti, kaip buvo)					
56.	Mūsų mokykloje vaikai pradeda mokytis užsienio kalbos nuo 2 klasės					
57.	Mūsų mokykloje vaikai pradeda mokytis užsienio kalbos nuo 4 klasės					
58.	Mokytis užsienio kalbos nuo 2 klasės vaikams per didelis krūvis					
59.	Mūsų mokykloje yra pakankamai geros kvalifikacijos užsienio kalbų mokytojų					
60.	Mūsų mokyklos užsienio kalbos mokytojai išmano ankstyvojo užsienio kalbų mokymo metodiką.					
61.	Mūsų mokykloje pakanka mokymo(si) priemonių ankstyvajam kalbų mokymui					
62.	Mūsų mokykloje tėvai perka reikiamas užsienio k. mokymo(si) priemones (vadovėlius, pratybų sąsiuvinius)					
63.	Mūsų mokyklos pradinių klasių moksleivių tėvai yra patenkinti užsienio kalbos mokymo kokybe					
64.	Per užsienio kalbos pamokas mūsų mokyklos pradinės klasės yra skaidomos į grupes					
65.	Mokant užsienio kalbos, pradinių klasių nebūtina skaidyti į grupes					
66.	Pradinėse klasėse užsienio kalbai pakanka 2 savaitinių valandų					
67.	Pradinėse klasėse reikia didinti užsienio kalbos savaitinių valandų skaičių					
68.	Jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, turėtų būti galimybė pasirinkti kalbą (anglų, prancūzų, vokiečių ar kt.)					
69.	Jei ankstyvasis užsienio k. mokymas būtų privalomas, privaloma užsienio kalba turėtų būti anglų kalba					
70.	Jei ankstyvasis anglų kalbos mokymas būtų privalomas, mūsų mokykla turėtų pakankamai anglų kalbos mokytojų					
71.	Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai geriau išmokytų užsienio kalbą					
72.	Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, pablogėtų mokinių gimtoji kalba					
73.	Jei ankstyvasis užsienio kalbos mokymas būtų privalomas, vaikai patirtų daugiau mokymosi sunkumų					

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

5. *Priedas. Anketa ekspertams*

Gerbiamasis/-oji Eksperte,

LR Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu Vilniaus universitetas tiria užsienio kalbų mokymo situaciją Lietuvos mokyklų pradinėse klasėse. Šiuo metu Lietuvoje privalomas užsienio kalbų mokymas pradedamas nuo 4 klasės, o ankstyvasis (nuo 2-3 klasės) yra laisvai pasirenkamas. Daugelyje Europos Sąjungos šalių užsienio kalbos mokymasis yra privalomas nuo 2-3 klasės.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, užsienio kalbų mokėjimas tampa vis svarbesnis. Nuo jo priklauso mūsų galimybės efektyviai integruotis į Europos ekonominę, socialinę ir kultūrinę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų šalių piliečiais. Ar reikia Lietuvoje ankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą?

Norėtume sužinoti Jūsų nuomonę šiuo ir kitais klausimais, susijusiais su užsienio kalbos mokymu pradinėse klasėse. Jūsų atsakymai bus apibendrinti ir panaudoti rengiant tyrimo ataskaitą, išvadas ir rekomendacijas.

I. Informacija apie ekspertą. Atsakykite į klausimus, pažymėdami pasirinktus atsakymus (paryškindami ir/ar pabraukdami) arba įrašydami savo atsakymą į tam skirtą vietą.

1. Jūs esate: A. Vyras B. Moteris
2. Jūsų amžius: A. 24 – 28 m. B. 29 – 34 m. C. 35 – 40 m.
D. 41 – 46 m. E. 47 ir daugiau
3. Jūsų išsilavinimas:
A. Aukštesnysis pedagoginis B. Aukštasis pedagoginis (neuniversitetinis)
C. Aukštasis pedagoginis (universitetinis) D. Kita _____
4. Institucija, kurioje dirbate: _____
5. Jūsų pareigos: _____
6. Dalykas/Sritis: _____

II. Dėl bendros užsienio kalbos mokymo situacijos pradinėje mokykloje, lyginant su kitomis Europos šalimis

Pastaba dėl anketos pildymo: Prašome atsakymus į 6-30 klausimus rašyti į langelius ir savo nuožiūra koreguoti langelių dydį.

7. Kaip vertintumėte užsienio kalbų mokymo pradinėje mokykloje situaciją Lietuvoje? Ar galėtumėte palyginti su kitomis Europos valstybėmis, Baltijos šalimis? (valandų skaičius, pedagogų kvalifikacija, mokymosi priemonės, mokinių motyvacija, pasiekimai ir t.t.)

8. Ką manote apie esamą galimybę pasirinktinai mokytis užsienio kalbos nuo 2 klasės (neprivalomas ankstyvasis ugdymas)? Kokius matote privalumus ir trūkumus?

III. Dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo

9. Ar pritartumėte nuomonei, kad reikia paankstinti privalomą užsienio kalbos mokymą? Paaiškinkite kodėl. Kokius matytumėte paankstinimo privalumus ir kokius trūkumus?

10. Jeigu privalomai pirmosios užsienio kalbos būtų mokoma nuo 2 klasės, kaip tai galėtų paveikti kitų užsienio kalbų (antrosios, trečiosios) mokymą (laiką, trukmę, numatomus pasiekimus ir pan.)?

11. Jeigu privalomai pirmosios užsienio kalbos būtų mokoma nuo 2 klasės, kaip tai galėtų paveikti kitų dalykų ugdymą pradinėje mokykloje?

12. Jeigu privalomai pirmosios užsienio kalbos būtų mokoma nuo 2 klasės, kaip tai galėtų paveikti mokinių, kurių gimtoji kalba ne lietuvių, mokymąsi?

13. Jeigu būtų nutarta paankstinti užsienio kalbos mokymą pradinėje mokykloje, nuo kada reikėtų pradėti - nuo 2 klasės ar nuo 3 klasės? Kodėl?

14. Kiek valandų reikėtų skirti užsienio kalbai pradinėse klasėse? Pagrįskite savo nuomonę.

IV. Dėl pirmosios užsienio kalbos pasirinkimo

15. Jeigu būtų paankstintas privalomas užsienio kalbos mokymas, ar reikėtų leisti mokiniams (tėvams) rinktis, kokios užsienio kalbos mokytis kaip pirmosios? Kodėl?

16. Jei taip, iš kiek ir kokių kalbų mokiniai (tėvai) turėtų galėti rinktis?

17. Ar pritartumėte siūlymui visiems mokytis tos pačios pirmosios užsienio kalbos - anglų kalbos? Kodėl?

V. Dėl ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi poreikio

18. Ar keičiasi švietimo bendruomenės narių nuomonė dėl įvairių užsienio kalbų mokymosi reikalingumo? Su kokia nuomone dažniausiai tekta susidurti?

19. Kokia, Jūsų nuomone, šiuo metu yra tėvų nuostata dėl užsienio kalbos mokymo pradinėje mokykloje? Ar pastebimas poreikis/motyvacija mokytis užsienio kalbos anksčiau nei 4 klasėje?

20. Kokios yra pradinių klasių moksleivių nuostatos dėl užsienio kalbų ir jų mokymosi?

VI. Dėl ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) kokybės užtikrinimo

21. Ar šiuo metu Lietuvos mokykla iš esmės užtikrina užsienio kalbos mokymosi pradinėje mokykloje kokybę?

22. Kokia Jūsų nuomonė apie užsienio kalbos ugdymo bendrąsias programas, skirtas pradinei mokyklai ir ankstyvajam ugdymui?

23. Ką manote apie vadovėlių ir kitų mokymo(si) priemonių kokybę, pasirinkimą ir pan. ?

24. Kaip vertinate pradinukų užsienio kalbos mokymosi aplinką (patalpos, aprūpinimas ir pan.)

25. Kaip vertintumėte užsienio kalbos mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, kompetenciją?

26. Kokia Jūsų nuomonė apie užsienio kalbų mokytojų rengimui ir/ar tobulinimui skirtas programas?

27. Kokių išteklių pareikalautų privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimas pradinėje mokykloje? (materialinių ir žmogiškųjų)

28. Kokių problemų atsirastų dėl privalomo užsienio kalbos mokymosi paankstinimo?

VII. Dėl sprendimų priėmimo

29. Kaip, Jūsų nuomone, turi būti priimami sprendimai dėl privalomo užsienio kalbos mokymo paankstinimo?

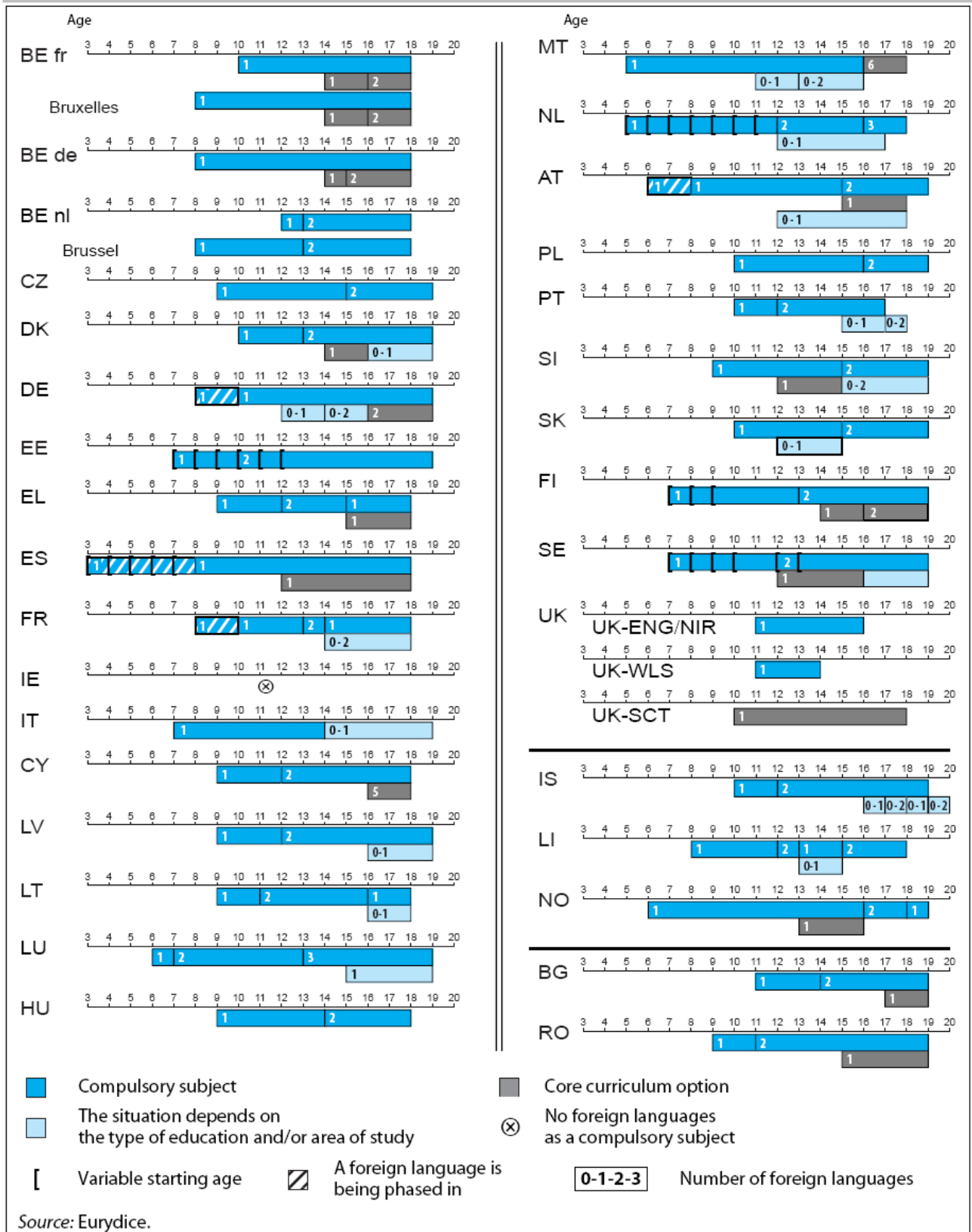
30. Į ką reikia būtinai atsižvelgti, keičiant ugdymo programas? Kieno nuomonių turi būti paisoma?

Dėkojame už atsakymus!

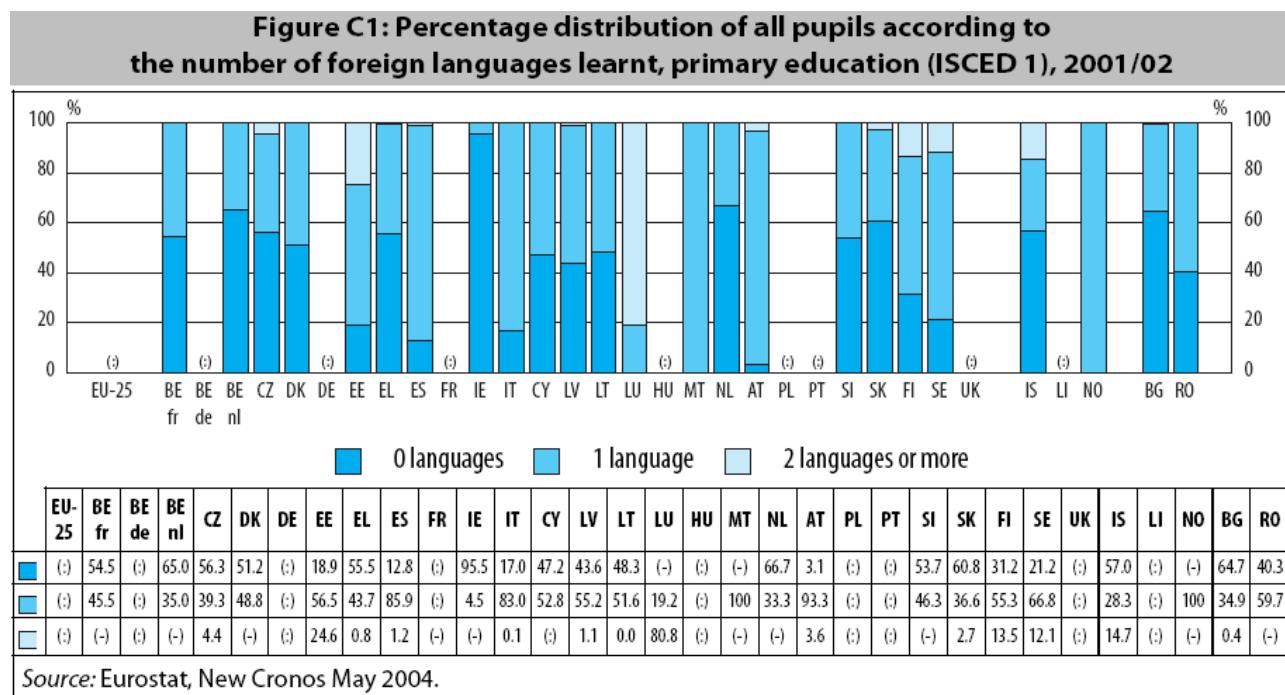
6. *Priedas. Eurydice duomenys apie užsienio kalbų mokymą Europoje*

1 pav. Amžius, kurio sulaukus pradedama mokytis užsienio kalbos (Eurydice 2005, 24)

Figure B1: Age at which pupils are first taught foreign languages as a compulsory subject or core curriculum option and the duration of this provision in pre-primary, primary, or general secondary education, as determined by the central (top-level) education authorities, 2002/03

2 pav. Pradinių klasių moksleivių pasiskirstymas pagal užsienių kalbų skaičių, kurių mokomasi (Eurydice 2005, 39)

3 pav. Užsienio kalbos mokymasis minimalaus privalomo mokyklinio ugdymo ribose (Eurydice 2005, 26)

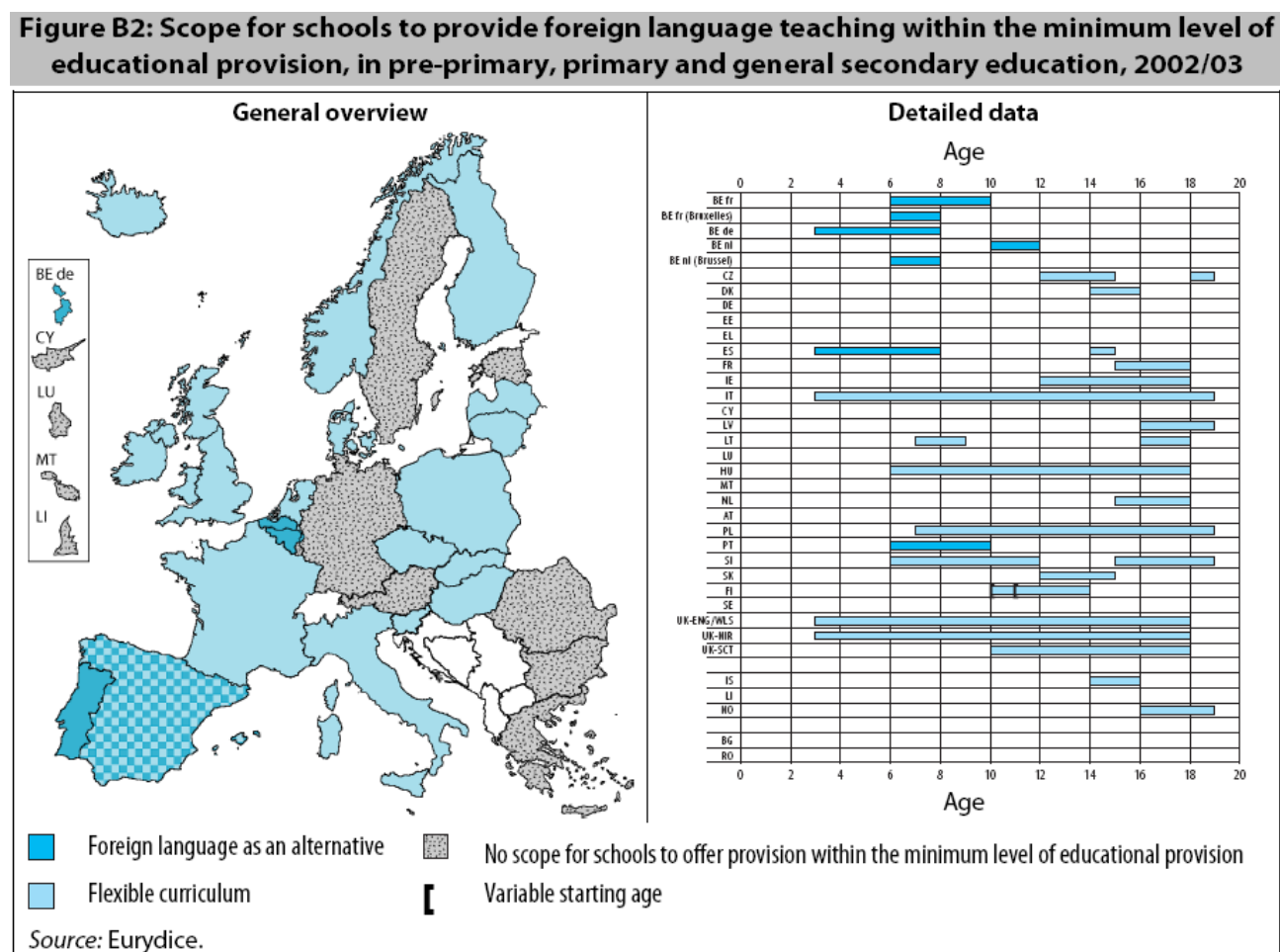

Figure B3: Changes in the age at which pupils are initially taught the first compulsory foreign language and the duration of this provision in pre-primary, primary and general secondary education, with respect to 1974, 1984, 1994 and 2003

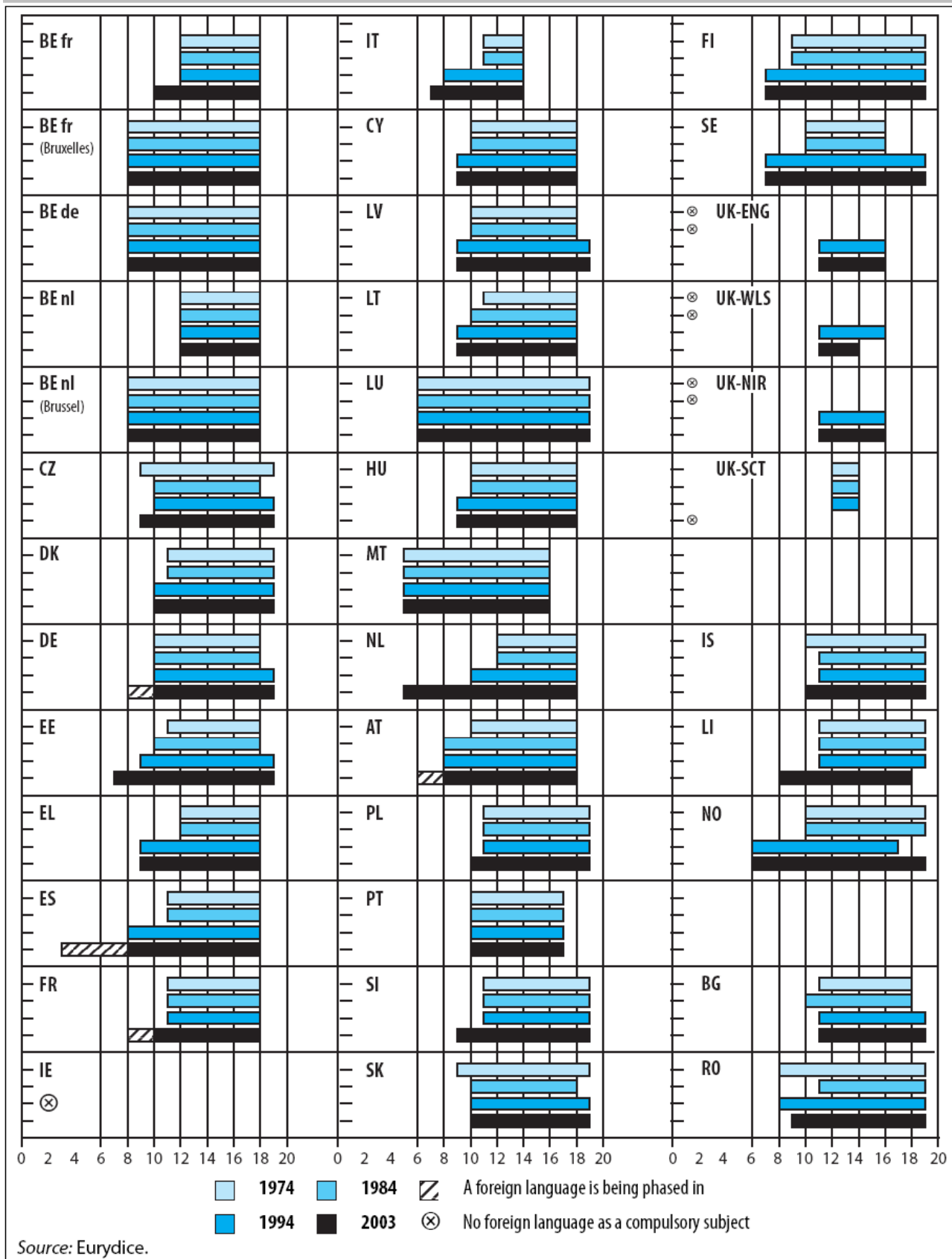
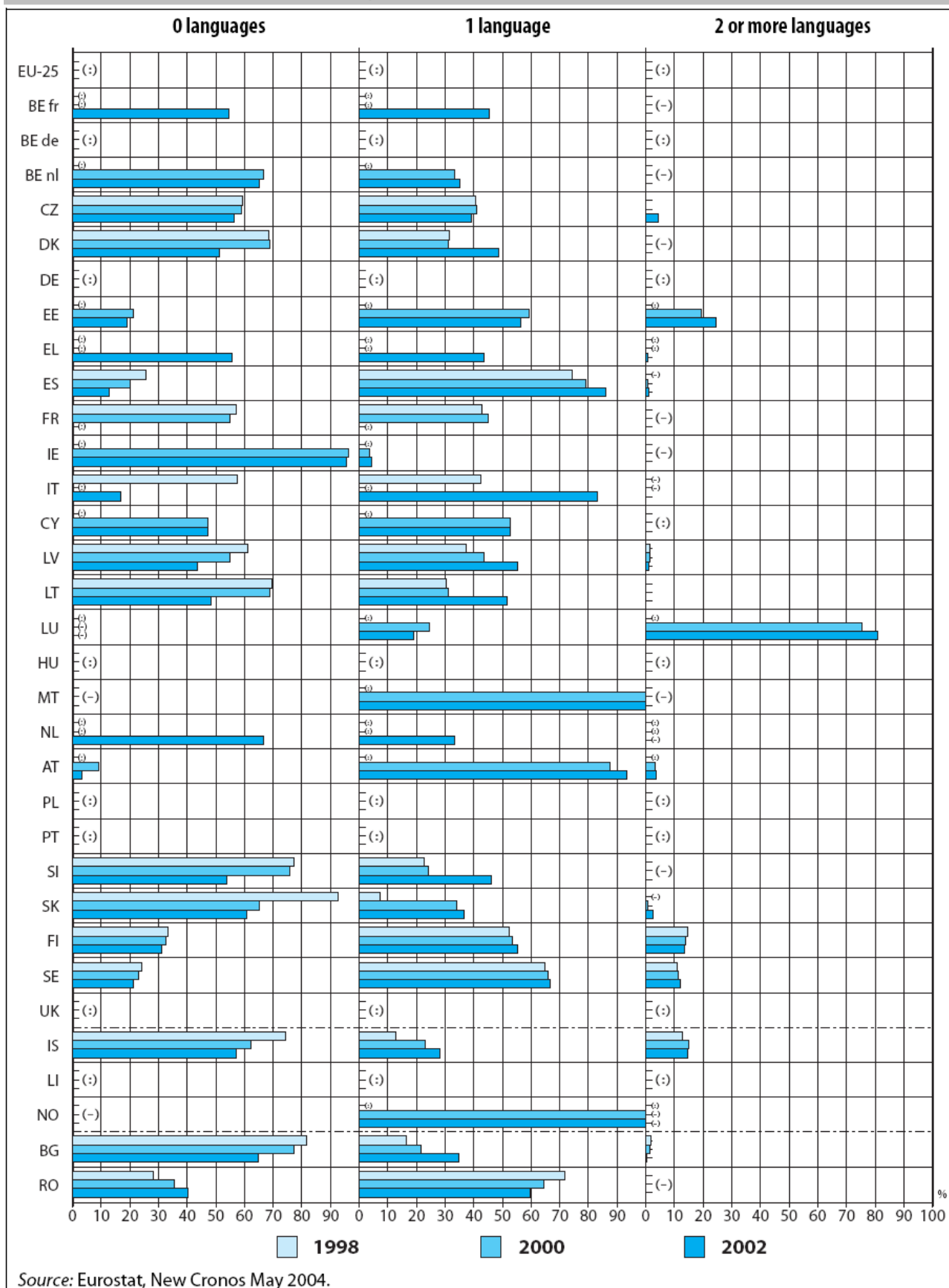

Figure C3: Trends in the percentage distribution of all pupils according to the number of foreign languages learnt, primary education (ISCED 1), 1997/98, 1999/2000 and 2001/02

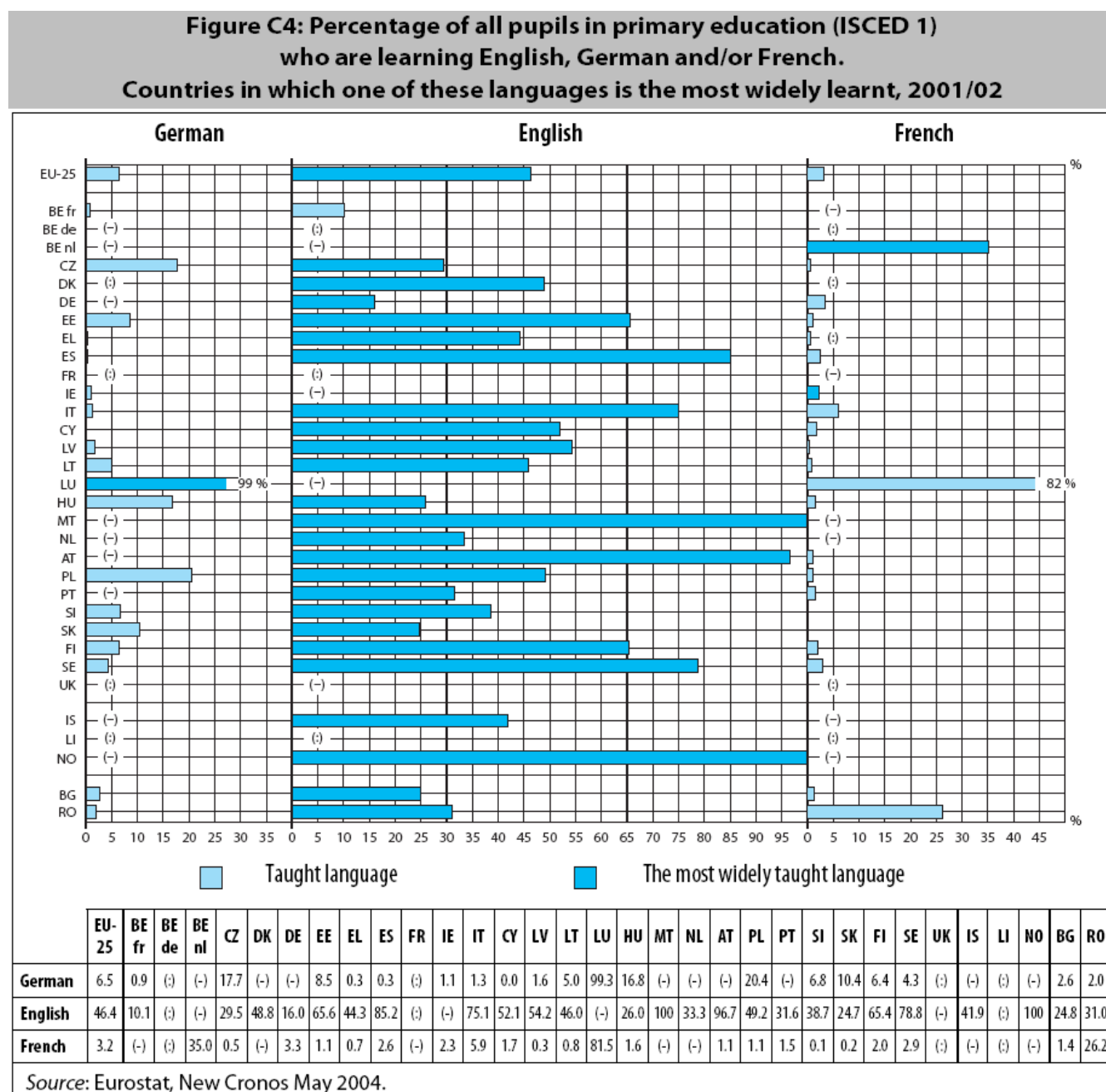
1 lent. 5 paveikslą papildantys duomenys (Eurydice 2005, 44)

Data (Figure C3)																																			
(n)		EU-25	BE fr	BE de	BE nl	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	BG	RO	
0	1998	(-)	(-)	(-)	(-)	59.4	68.5	(-)	(-)	(-)	25.8	57.0	(-)	57.6	(-)	61.1	69.4	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	77.2	92.6	33.2	24.3	(-)	74.5	(-)	(-)	81.8	28.1	
	2000	(-)	(-)	(-)	66.7	58.9	68.8	(-)	21.4	(-)	20.2	55.0	96.4	(-)	47.3	55.0	68.7	(-)	(-)	(-)	(-)	9.0	(-)	(-)	75.7	65.1	32.6	22.9	(-)	62.1	(-)	(-)	77.2	35.6	
	2002	(-)	54.5	(-)	65.0	56.3	51.2	(-)	18.9	55.5	12.8	(-)	95.5	17.0	47.2	43.6	48.3	(-)	(-)	(-)	66.7	3.1	(-)	(-)	53.7	60.8	31.2	21.2	(-)	57.0	(-)	(-)	64.7	40.3	
1	1998	(-)	(-)	(-)	(-)	40.6	31.5	(-)	(-)	(-)	74.2	43.0	(-)	42.4	(-)	37.4	30.5	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	22.8	7.4	52.2	64.8	(-)	12.8	(-)	(-)	16.3	71.9	
	2000	(-)	(-)	(-)	33.3	41.0	31.2	(-)	59.2	(-)	79.1	45.0	3.6	(-)	52.7	43.5	31.2	24.5	(-)	100	(-)	87.6	(-)	(-)	24.3	34.1	53.5	65.9	(-)	22.9	(-)	100	21.5	64.4	
	2002	(-)	45.5	(-)	35.0	39.3	48.8	(-)	56.5	43.7	85.9	(-)	4.5	83.0	52.8	55.2	51.6	19.2	(-)	100	33.3	93.3	(-)	(-)	46.3	36.6	55.3	66.8	(-)	28.3	(-)	100	34.9	59.7	
≥2	1998	(-)	(-)	(-)	(-)	0.0	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1.5	0.1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	14.6	10.9	(-)	12.7	(-)	(-)	1.9	(-)
	2000	(-)	(-)	(-)	(-)	0.1	(-)	(-)	19.4	(-)	0.7	(-)	(-)	(-)	(-)	1.5	0.1	75.5	(-)	(-)	(-)	3.4	(-)	(-)	(-)	0.8	13.9	11.2	(-)	15.0	(-)	(-)	1.4	(-)	
	2002	(-)	(-)	(-)	(-)	4.4	(-)	(-)	24.6	0.8	1.2	(-)	(-)	0.1	(-)	1.1	0.0	80.8	(-)	(-)	(-)	3.6	(-)	(-)	(-)	2.7	13.5	12.1	(-)	14.7	(-)	(-)	0.4	(-)	

6 pav. Privalomos užsienio kalbos (Eurydice 2005, 37)

Figure B8: Mandatory foreign languages specified by the central education authorities (full-time compulsory education), 1982/83, 1992/93 and 2002/03																		
	BE fr	BE de	BE nl	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	
1982/83		▲	●▲	○	●	●					⊗		●			■▲●	○	
1992/93		▲	●▲		●	●		●			⊗		●			■▲●		
2002/03		▲	●▲		●	●		●			⊗		●▲	●		■▲●		
											UK							
	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	ENG/WLS/NIR	SCT	IS	LI	NO	BG	RO		
1982/83	●	●		○			○	fi/sv	●	⊗		da●		●	○			
1992/93	●	●						fi/sv	●			da●		●				
2002/03	●	●						fi/sv	●		⊗	●da	●▲	●				
● English ▲ French ■ German ○ Russian □ No specific mandatory language ⊗ No foreign language as a compulsory subject																		
Source: Eurydice.																		

7 pav. Pradinių klasių moksleivių, besimokančių anglų, vokiečių ir/ar prancūzų kalbų, skaičius (Eurydice 2005, 45)

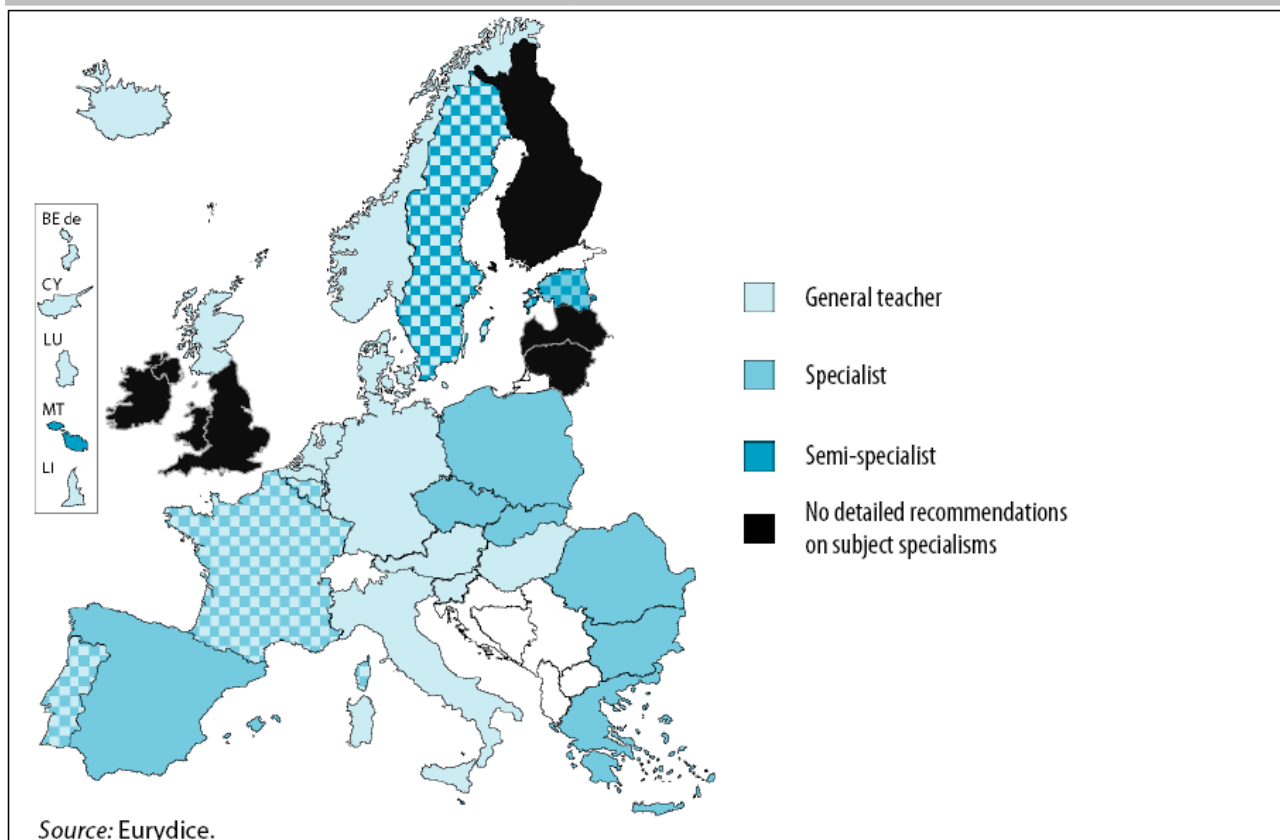

	Specific mandatory foreign language	1 2 3	These numerals indicate the order in which the specific mandatory foreign languages have to be learnt
	Foreign languages on offer	n	Number of languages compulsory for everyone

112

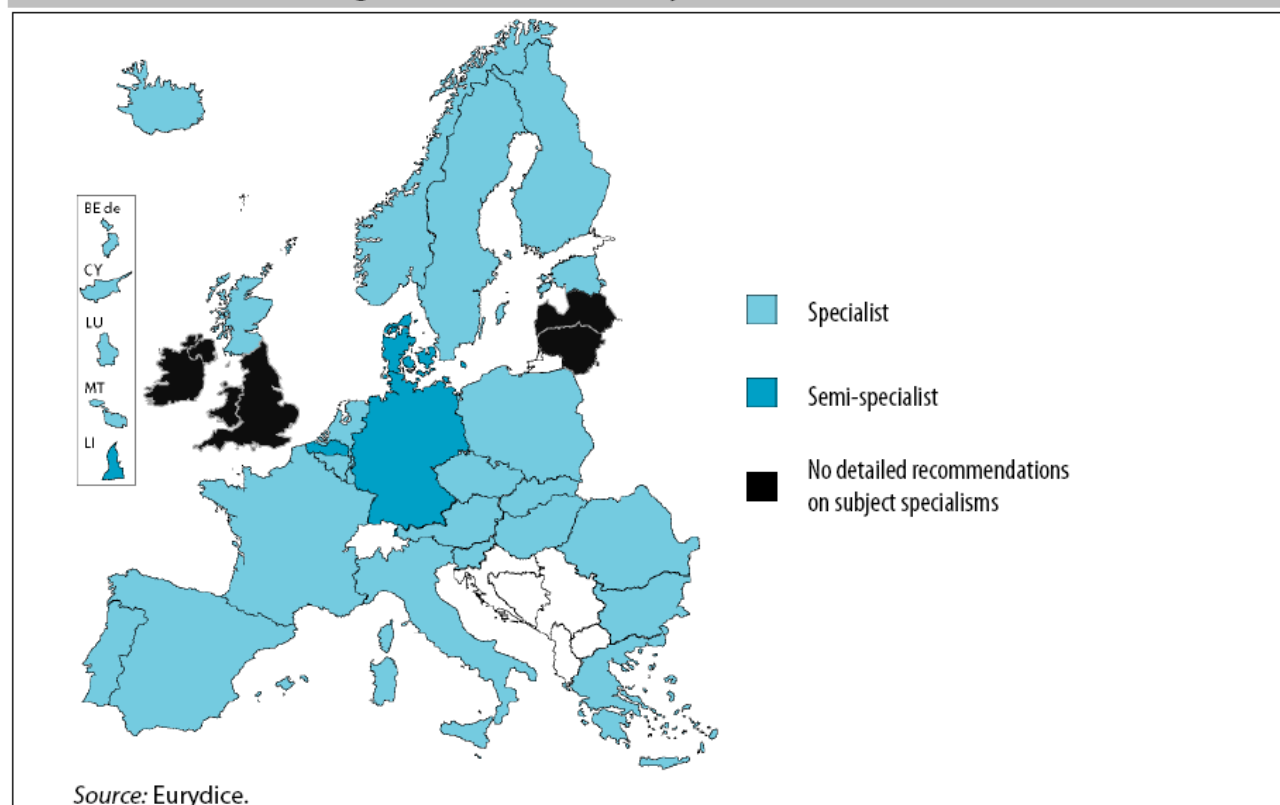
9 pav. Rekomendacijos dėl užsienio kalbų mokytojų, dirbančių pradinėse klasėse, kvalifikacijos (Eurydice 2005, 57)

Figure D1: Recommendations regarding the qualifications of foreign language teachers in primary education, 2002/03

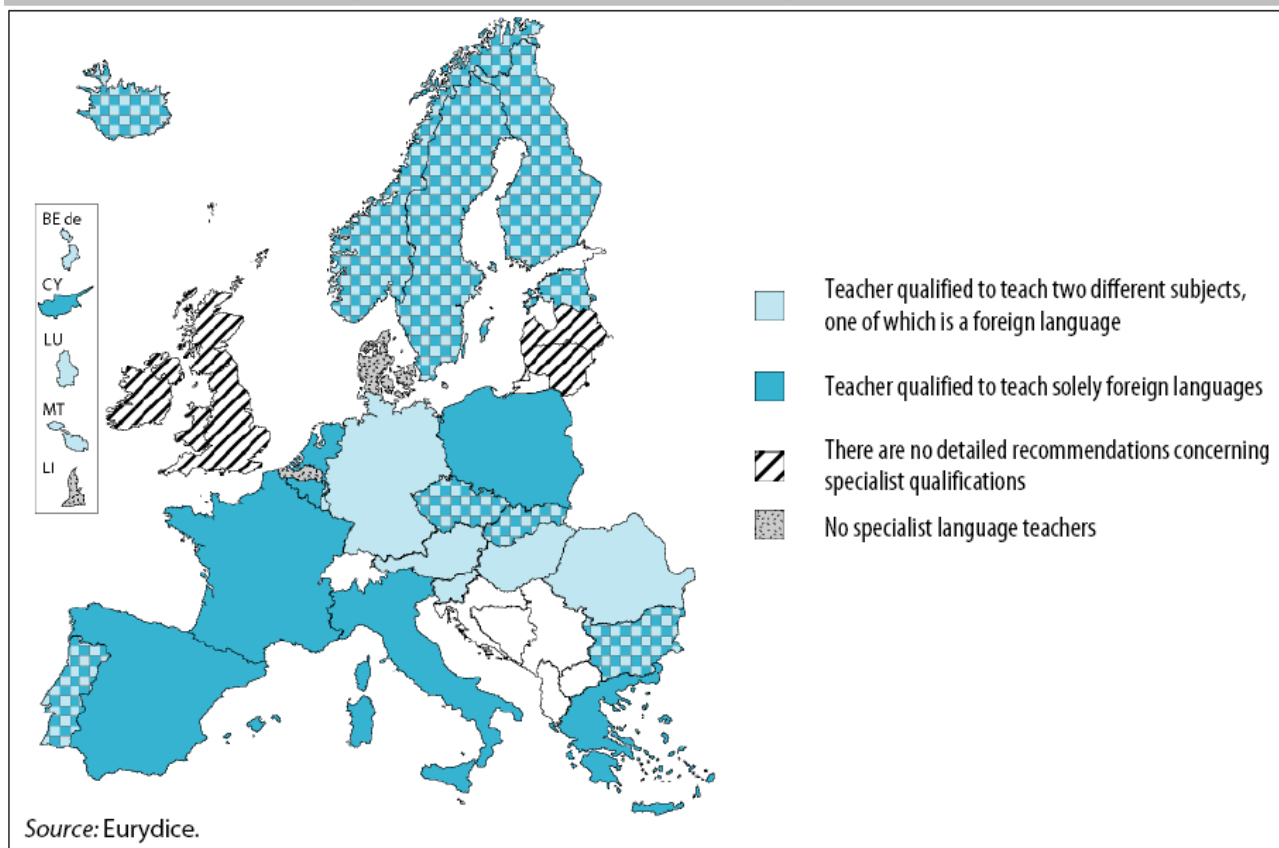
10 pav. Rekomendacijos dėl užsienio k. mokytojų, dirbančių vidurinėje bendrojo lavinimo mokyklos pakopoje, kvalifikacijos (Eurydice 2005, 58)

Figure D2: Recommendations regarding the qualifications of foreign language teachers in general lower secondary education, 2002/03

11 pav. Užsienio kalbos mokytojų dalykinė specializacija (Eurydice 2005, 59)

Figure D3: Level of subject specialisation among specialist teachers of foreign languages in primary and/or general lower secondary education, 2002/03

12 pav. Minimali užsienio kalbos mokytojų rengimo trukmė (Eurydice 2005, 60)

Figure D4: Minimum duration and level of initial teacher education for specialists or semi-specialists in foreign languages in primary and/or general lower secondary education, 2002/03

